

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI
Devlet Tiyatroları Genel
Müdürlüğü
Sıra No: 1616

Sn. Orhan Şaik Gökçer
kayışdağı cad. 124/1

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No: 059-106/1

1984 10 10

2 Mayıs 1984 tarihinde İstanbul'da
Göztepe'de bulunan İstanbul Kültür ve Turizm Bakanlığı
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğüne teslim edilmiştir.

Göztepe

İSTANBUL

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
MUHASEBE MÜDÜRLÜĞÜ

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/1

Ankara

Sayı : 560-1616

Konu :

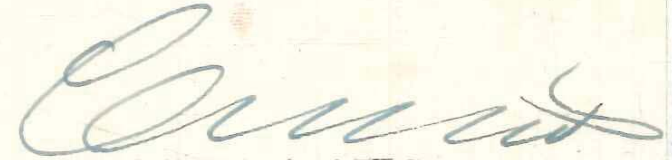
ORHAN ŞAİK GÖKYAZ
KAYIŞDAĞI CAD.124/1 GÖZTEPE
İSTANBUL

- 8 MAYIS 1984

Çevirisi tarafınızca yapılan " Devlet Konservatuvarının Tarihçesi " adlı kitabın çeviri tutarı 40.320.-T. dan %05 Damga vergisi 202.-T. düşüldükten sonra kalan 40.118.-T. sı için T.C. Ziraat bankası İstanbul-Göztepe Şubesine müracaatınızda ödenilmek üzere talimat verilmiştir.

Bilgi edinmenizi rica ederim.

GENEL MÜDÜR ADINA

Cevdet ATEŞ
Genel Müdür Yardımcısı V

T. C.
GAZİ ORTA ÖĞRETİM OKULU
ve
EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

No. 64 / M
Ek: 2

Müzik Öğretmen Okulu Direktörlüğü
Cebeci
Ankara

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/2

4

69

Ankara, 12 / I / 1939

10/I/1939 tarih ve 4/40 sayılı yazı karşılığıdır:
Orta Öğretim Genel Direktörlüğünün ilişik olarak iade edilen tamimi in-
celenmiştir. Musiki Muallim mektebi tarihçesinin yapılabilmesi için 10
maddede hülasa edilen malumatdan maalesef hiç biri Enstitümüzde mevcut
değildir. Musiki muallim mektebinin açılmasından bu güne kadar (talebe
ve bina vaziyeti) geçirdiği tahavvülün okulunuzda bulunması melhuz olan
kayıtlardan çıkarılarak istenen malumatın verilmesini saygılarımla di-
lerim.

Gazi Eğitim Enstitü
Direktörü

Kas. yard.
Küçük vesaitte müracaat
ile görüşelim
K. Z.
8-3-1939
mt

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No OŞg-106/3

2
288

Ankara, 14/3/1939

Okulun tarihçesi hak:

Maarif Vekilliği
Orta Öğretim Genel Direktörlüğüne

15/12/1938 tarih ve 53231/20 sayılı yazı karşılığıdır:
28967

Müzik Öğretmen Okuluna ait tarihçe ile 3 adet fotoğrafın ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla bildiririm.

Direktör

R. J.

ANKARA
15
Bay Orhan Saik Gökay
Devlet Konservatuari Müdürü

936
TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-106/4

Cebeci
Ankara
83

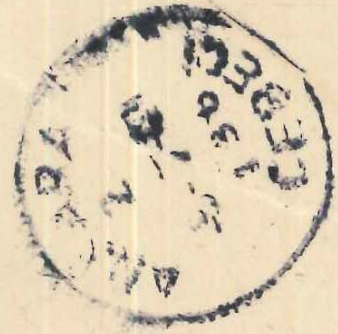
08101 381 / 42

Mahmut R. Kösemihal

Bağlar caddesi, 21

Bakırköy

İstanbul

بسم محترم اصغ

ایک صفحہ چالیس روزہ قوسرو اتوار تاریخی یازدہم
مؤسسہ مزدا گلنہرہ کی ادوینہ دن مشاہدہ (مدہ استفادہ
ایستم . مجلہ کونڈرینٹ سبھی بعض اکیطری تعطل کرینتلاہ
بالاستفادہ اورادہ کی معاوہ آرقہ ہنار یزدہ برینٹ قولایقلہ
تماملاہ بیج جبکی دوٹو بج سی اٹلہ . ہواکیطری نوٹل حالندہ
ایکی اوزونہ کاغذہ اشارت ایروب دفون قای آستہ
قویم . معارف و کیمین دونہ آقہ رادیوہ دیقہ دیک
نطقہ دہ خود گفادہ ایری کہ عینا علاوہ کہ رجا اولنور
بو نطقہ یوی دفندہ « یکی ادارہ » جنتھ صونک
اول جینت نقدی ہوریلر (صونکہ کی فزولتہ راجبت اولنور)
دفوی آریج داقتیلو ایتریک واسطہ ہولایرہ
سودہ حالندہ کونڈرینٹ اولر یزدہ دولت غور دیہ اع
قوسرو اتوار یزدہ ہولایرہ ایلیہ کتابہ نشریاتہ ہنار
بورج فاندہ کی ، صح دہ شطیح ایچہ یکی ہر افتقار و کیمین
اول جندہ ، مقدمہ یازدہ حق شہر ہوزہ کہ ہنوز کن وکلی
تجدیدہ طبیعی تنبید ہوریلر و مادی امکانہ ہولنور
برادہ درجکی طبیعی تأئیدہ ایرہ بیلیم . چونکہ جری ہر مطبعہ صح

وارد در ، بر توده کتابهای با هم سرد ، اول کتاب عمومی بیلد نظر به
گروه این با سلام بیلدیم . بو مؤسسه نیک است که شرطی
یاری مریخی پیشه ، یاری مریخی ده کتاب تسلیم ایدر که
آلتقدیر ؟ دایما فضل تأخیر ایدر ؛ بو جری شیدیر
آلبه ایدر ، آلبه و کاغذ اوصافی اصناع بو یوراکر .

دوره ایدر ، آلبه و کاغذ اوصافی اصناع بو یوراکر .
فقط هر جا که دفترش بر که تنقید نظر کرده کچه کچی
رجا ایدر جمع ، علی گماده بو وقایعنامه یا ایدم ، ایشانسه
کر عینکری و مناقشای ده اله آله رنه جانای بو تاریخی میدانه
کیتیک ایدم و امکانه درجه کنده بی طرف خوشی و کیتیک
کوچکیزم مک غیرت ایدم . تنیب بو یوراکر نقدی ده
ایب دضری عود عتده رجا ایدر .

وظیفه ی برینه کتیره بیلدیم ده ، بو یوراکر . بو وسیله ایا ده
صورت هماهنگی بیلدیم عزیز مدیری افان

M. R. Kösemihal

4 / 11 / 1941

Bay Orhan Saik Gökçay
Devlet Konservatuari Müdürü

TDVİSAM
Kütüphanesi Arsivi
No 058-106/5

Cebeci
Ankara

M. Ragıp
Bağlar cad. 21
Bakırköy
İstanbul

حکومت صریحی این
حاجزای مقدمه بولند نیز. قوس و اتر آ. تاریخچه محقق که
فائده‌های ~~بسیار~~ جقدر. رکی دولت داده استفاده
برپوریم که بوی آریجی تکفل ایبر. مدیر معاونتک زمانه
طلبه قید دستارنده مرجه نظر جیقار مشم؛ فقط بویک داور
دستی غایب اینکیم اییوه تقدیم اینکیم دستر بوباقیدیم
صنعتی. بناؤ علیله همتا بیکله جیقارجه تاریخچه ده
دستیک ترسیه خصوصیه ایاده استفاده ایبرم.
مذکور دستر محتویاتی «تورکیه - آوروپا مسوقه نیکتاری»
کتابت اینکیم جلدنده قوللان جمع. بونظر برابر اینکیم
ضد معلومات، سزده اولیانه قیدری تماماً و عیناً
المشتری رجا ایبرم. مقدمه اورتای اسکله برش
جیقار مقدمه. المده باقیاج معلومات الهه بری اولیاده
تقدیم ایبرم. بومنهوع داخلنده که تبعاتر جمع اولیاده
مکرا فکر بیکر ده استفاده اینکیم کتابت تکلی نامنه
آریجی متن ایبرم. بوموزیقاجیلر بوشه ای علاقه‌دلی بعضی
نظرده بیک جلدینه قایلمه ای بیلیر. شخصاً او موشک
داخلنده هچ بوشه تک بیکر ده ذره قدر اینکیم مشدر.

بوده اند
شکر صافیه (به ابروی) افق

م. ر. م.

۱۹۴۱ / ۱۴ / ۱۴

[Faint, illegible handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

T.C.
KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI
Devlet Tiyatroları Genel
Müdürlüğü
Sayı : 861

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/6

Sn. Orhan Şaik Gökyay
Kayışdağı Cad. No 124/1

1984 8 مار
رولت فوندراندری تاریخی

Göztepe
İSTANBUL

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

GENEL SEKRETERLİK

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-106/6

Ankara

2.3.1984

Sayı : GEN.SEK/35/861
Konu :

Sayın

Orhan Şaik GÖKYAY
Kayışdağı Caddesi
No:124/1

Göztepe/İSTANBUL

Kurumumuz iç eğitim yayınları arasında basmış bulunduğumuz
'Devlet Konservatuvarının Tarihçesi' adlı kitabınıza ilişkin üç adet
sözleşme ekte gönderilmiştir.

Bu üç sözleşmeden yalnızca bir tanesine 150.- TL.lık damga
pulu yapıştırılarak pulun üstü ve açığı imza edilecek, diğer iki
nüsha yalnızca imzalanarak, üç sözleşme de Devlet Tiyatroları Genel
Müdürlüğü Genel Sekreterliğine geri gönderilecektir.

Bilgilerinizi rica ederim. Saygılarımla.

G. Gürün

Gencay GÜRÜN
Genel Sekreter

EKİ: 3 ad.sözleşme.

T. C.
KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞI
DEVLET TİYATROLARI GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
GENEL SEKRETERLİK

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi

no 088-106/7

Ankara

23.3.1984

Sayı : Gen.Sel:43/1116
Konu :

Sayın

Orhan Şaik GÖKYAY
Kayışdağı Cad.124/1
Göztepe/İSTANBUL

Kurumumuz iç eğitim yayınları arasında çıkmış bulunan "DEV-
LET KONSERVATUVARININ TARİHÇESİ" adlı kitabınızdan ekte on(10) tane
gönderilmiştir.

Çalışmalarınızda başarılar dilerim. Saygılarımla.

Gencay GÜRÜN
Genel Sekreter

G. Gürün

Eki: On adet kitap

DEVLET TİYATROLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No DŞ9-106/8

Aziz Hocam,

Konservatuar Terzilerini aldık. İçten
Sezeli bir ediniz. İlk ayama alarak telinir
yalıyla bastırıyoruz. Sonra kitabı leğten
cağız. Ancak, varlığını burda
aldığımız okulu, yeni kuyularda bir
daha, bir daha temin malı. [İçerik ücreti mit-
tarı, telinirde de aynı.] Poligrafik, kitapka
kullanırız.

Senaryonun metnini dereden kula-
bitiririz?

Biz, bu tür gösterece de hoşunlukla
olmalı iştiyoruz.

Saygılarımla hocam !

Turgut

DEVLET TİYATROLARI
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
ÖZEL

Sayın

31. 0 Ocak, 1984

Orhan Şaik GÖKYAY
Kayışdağı Cad. 124/1

Göztepe/İSTANBUL

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-106

Yeni yılda mutluluklar diler saygılar

Sunarsınız

Muammer

Nesim

¹²
Muammer TUNÇER

BÜYÜKELÇİ

DIŞİSLERİ BAKANLIĞI DENETLEME KURULU ÜYESİ

TDV İSAM

Kütüphanesi Arşivi

No 058-106/9

TEL. : 26 15 24 - 26 35 72

دولت قزوق اذربايجان

بدین سلم کتبه ... دولت قزوق اذربايجان ... 1345 ... 1924 ...

xx

کتبه اذربايجان ... 1926-27 ...

1926-27 ... کتبه اذربايجان ...

1928 ... کتبه اذربايجان ...

- (1) بدین سلم کتبه ... 1926 ...
(2) کتبه اذربايجان ... 1928 ...

کمیته فقهی قضایی در بهار 1933 در اساسنامه پانزدهمین جلسه دادگاه عالی در 1933

آیین دادرسی مدنی (1) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (2) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (3) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (4) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (5) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (6) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (7) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (8) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (9) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (10) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (11) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (12) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (13) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (14) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی (15) در 1933 در اساسنامه دادگاه عالی

3)

28-1927 ده طبر حایس 24 ایست قی طبر ایج برکتیه 71 ی برکتیه - مکرانک -
پیر ده به صای رانگ آتیه د 1935-36 روسا نه سنه 67 سی قزاقکله آدرسه 149 ه
چینه

§

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/10

KONSERVATUVARIN TARİHÇESİ

Devlet Konservatuvarının ilk nüvesi 25/VI/1934 tarihinde kabul edilen "Millî Musiki ve Temsil Akademisi Teşkilâtı Kanunu" ile kurulmuş bulunuyor. Bu kanunun gayeleri birinci maddede şu şekilde belirtilmişti:

- a) Memlekette ilmî esaslar dahilinde millî musikiyi işlemek, yükseltmek ve yaymak
- b) Sahne temsilinin her şubesinde ehliyetli unsurlar yetiştirme^k
- c) Musiki muallimi yetiştirmek

Akademi o zaman üç esaslı müesseseyi ihtiva ediyordu: Musiki Muallim mektebi, Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrası, Temsil şubesi.

Musiki Muallim Mektebine ilk mektep mezunları arasından müsabaka ile talebe alınmakta ve 6 senelik bir tahsilden sonra bunlar istidat ve ihtisaslarına göre ya akademideki Riyaseticümhur Orkestrasına, ya temsil şubesine veyahut Orta İdrisat Musiki Muallimliğine ayrılmakta idiler.

Akademinin ihtiva ettiği üç müesseseden biri olan Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrası 12/VI/1936 da kabul edilen 3045 numaralı "Cümhur Başkanlığı Filarmonik Orkestrası Teşkilâtı ve Orkestra mensuplarının terfi ve tecziyeleri" kanunıyla Akademiden ayrılmış ve bu suretle Akademi iki esaslı şubeyi ihtiva etmekte devam etmiştir.

O zaman Temsil Şubesi, Tiyatro, Opera, Balet ve Koro kısımlarına ayrılmıştı. ve bu şubede de tahsil parasız ve yatılı idi. Ancak talebenin bu şubeye nasıl alınacağı, ne kadar okuyacakları, okutma programı ve çalışma yolları Maarif Vekâletince tesbit edilmek üzere kanunda açık bırakılmıştır. Temsil şubesinin ihtiva ettiği bölümlerden Balet henüz kurulmadığı gibi Koro da bir nüveyi ihtiva etmekle beraber müstakil bir bölüm halinde henüz teessüs etmiş değildir.

Bu kanunun tatbiki ve kendisinden beklenen gayelerin gerçekleşmesi için ilk Türk Musiki Kongresi adedilebilecek olan Türk Müzisyenlerden müteşekkil bir komisyon 1934 - 1935 ders yılında Maarif Vekili Abidin Özmen'in reisliğinde toplanarak "Türkiye Musiki ve Tiyatro Akademisinin ana çizgileri" ni göstermek istiyen bir rapor

hazırlamıştır. Sekiz müzisyenin imzasını taşıyan bu raporda memleketin her türlü musiki ihtiyacını temin edecek , bütün müzik ihtisas şubelerini havi bir müesseseye muhtaç olduğu düşünülmüş ve bu müessesenin "Devlet Musiki Konservatuarı" veya "Devlet Musiki ve Tiyatro Akademisi" adını taşıması uygun görülmüştür. Musiki Muallimi yetiştiren gubenin bu akademi içinde "Musiki Pedagojisi Şubesi" adı ile bir şube haline inkilâp etmesi icapettiği de tebarüz ettirilmıştır.

Bu rapordan öyle anlaşılıyor ki, bu komisyon 2541 numaralı kanunla kurulmuş olan "Millî Musiki ve Temsil Akademisi" ~~na~~ talimatnamesinin tanzimine yarayacak esasları kaba çizgiler halinde tesbite çalışmıştır. Müesseseyi önce İlk , Orta ve Yüksek kısımları ihtiva etmek üzere üç ana bölüme ayıran bu raporda Orta kısım, ihtisas şubelerinin ayrıldığı kısmı teşkil etmekte olup şu bölümleri ihtiva etmesi isteniyordu:

- 1- Telli ve üflemeli enstrümanlar, Piyano, Harp, Org ve Bateria bölümü
- 2- Teganni ve Opera bölümü
- 3- Dram bölümü
- 4- Bale bölümü
- 5- Bestekârlık bölümü
- 6- Şeflik bölümü
- 7- Musiki pedagojisi bölümü.

Her bölüm için bazı nakâfi kabul şartları da dermeyen edilmiş olan bu raporda Tiyatro üzerinde pek az durulduğu göze çarpmakta ve Temsil akademisinin kurulmasındaki gayelerden birini teşkil eden bu şube hakkında Mutehassıs Ebert gelinciye kadar doyurucu ve mütebellir bir fikir bulunmadığı görülmektedir.

Temamiyle yeni bir teşkilât istiyen bu müesseseye bir şekil verilmek üzere 1935 yılında Avrupa'dan Mutehassıs celbine teşebbüs edilmiş ve Berlin Yüksek Musiki Mektebinin Kompozisyon Profesörü ve musiki sahasında dünya büyükleri arasında sayılan Bestekâr Paul Hindemith, Maarif Vekilliği hizmetinde, bir Musiki Konservatuarı teşkili ve Türkiye'de Musiki Kültürünün organizasyonu işlerinde Vekilliğin müğaviri olarak tetkiklerde bulunmak ve bu çalışmaların neticesinde Vekillîğe bu işler hakkında bir tafsilâtli rapor vermek üzere bir ay müddetle ve 27/Mart/1935 tarihinde Berlin'de mukaveleye bağlanmıştır. Hindemith 1935 Nisan ve 1936 Mart, 1937 İlkteğrin ay-

larında Ankara'da bulunmuş , Türkiye'de Musiki hayatının teessüsü için muhtelif raporlar vermiştir. Hindemith'in tavsiyeleriyle Halk musikisine ehemmiyet verilerek bir Müzik Folkloru Arşivi kurulmuş ve Halk şarkılarını toplamak üzere iki heyet 1937 de Sivas, Elazığ, Erzincan, Rize, Trabzon Vilâyetlerine gönderilmiştir.

Hindemith kurulmakta olan müessesenin müzik işleriyle meşgul olmuş , sahne işleri için de Karl Ebert 1935 senesinde Cumhurbaşkanlığı Filarmonik Orkestrası Opera ve Umumî sahne işleri organizasyonunun esasları üzerinde görüşmek ve bu yolda bazı tetkiklerde bulunmak üzere 10 gün için Ankara'ya davet edilmiştir. Ebert 1936 şubatında ve ikinci teğrininde Türkiye'ye gelmiştir.

Karl Ebert senenin ancak iki ayını Türkiye'ye ayırabildiği için verdiği raporların tahakkukunda 1939 senesine gelinceye kadar tam bir mirakabe imkânı bulamamıştır. 1939 senesinden itibaren tamamen Konservatuvara bağlandığı için Opera ve Tiyatro sahasında beş senelik çalışmaların olgun meyveleri idrâk edilmiş bulunuyor.

1936 Birinciteğrininin 6 sında Temsil Şubesi için açılan imtihana pek az istekli çıktığından imtihan aynı ayın 12 sında ~~tekrar~~ tekrarlanmıştır. Temsil Şubesinin ilk talebelerini bu imtihanda muvaffak olanlarla Musiki Muallim mektebinden naklen ~~xyr~~ alınan talebe teşkil etmiştir.

1936 senesinde Tiyatro şubesinde 5 kız 12 erkek, ve Opera kısmında 8 kız 8 erkek talebe bulunmakta idi. 1938 senesi nisanında okul Müdürlüklerine gönderilen bir tamimden Tiyatro ve Opera Şubesine Lise ve Öğretmen Okulu Mezunlarının alındığını, Tiyatro Şubesinin üç ve Operanın da beş senelik bir tahsil müddeti olduğunu ve mezunlarının Yüksek Okul Mezunu sayılacaklarını öğreniyoruz. Fakat bu ilk senelerde müessese aradığı unsurları kolayca bulamamıştır. Geçen seneden beri devşirmeğe başladığımız ilk meyvelerin Yurtda bıraktığı akisler neticesidir ki Türkün bu sanat sahasında da varlıklar çocukları kabiliyetlerinin filizlenip gelişmesine müsait olan Devlet Konservatuvarına gittikçe artan bir tehâlükle ~~köşmektedirler~~ Netekim 1936 da 25 istekli bulamayan Konservatuvar 1940 - 1941 ders senesi kabul imtihanlarında 200 zü geçkin namzetle karşılaşmıştır. Bugün Konservatuvarın mevcudu bölümlerine göre :

Müzik Şubesi	Tiyatro Şubesi	Şan ve Opera Şubesi
K. E	K. E	K. E
28 52	9 30	24 21

Konservatuvar bütün şubeleriyle 1936 da kurulmuş olmakla beraber şubelerin kabul şartları , tahsil müddetleri , Orta ve Yüksek devlerin ders saatleri , müfredat programları hakkında mer'î bir talimatnameye tarihinde kavuşmuştur. 20/V/1940 tarihinde kabul edilen 3829 numaralı "Devlet Konservatuvarı" kanuniyle de Konservatuvarın bünyesi temamiyle meydana çıkmış bulunuyor. Bu kanun 2541 numaralı kanunla teşkilâtı tesbit edilen "Millî musiki ve Temsil Akademisi" ni ilga ederek başbağka ve bugünün ihtiyaçlarına uygun maddeleri ihtiva etmektedir. Müzik ve Temsil gibi iki esaslı şubeyi ihtiva eden bugünkü Devlet Konservatuvarının tatbikat sahnesi Opera ve Tiyatro Yüksek devrelerinde son sınıfa geçen talebenin sahne temrinleri için müsait imkânlar vermekte olduğu gibi desen , maket, dekor, kostüm vesaire gibi sahne ihtiyaçlarını kendi kendine vücude getirecek Atölyelere de sahip bulunduğu için bahtiyardır.

Devlet Konservatuvarı
tarihçesi

Musiki Muallim Mektebi .-Devlet Konservatuvarının ilk çekirdeğini,şimdi içinde bulunduğu Musiki Muallim Mektebi teşkil eder.Bu mektebin açılması Vasıf Çınar'ın Maarif Vekilliği zamanında,1924-1925 ders senesinde dir.Mektep o zaman, Cebeci'de,Rus sefaretinin işgal etmekte olduğu binaların ortasındaki kısmı,şimdiki Riyaseti Cümhur Orkestrası binası ile müdür evini kullanmakta idi.Bilahara yatılı talebe adedi çoğaldıkça, ozamanki Azerbaycan sefarethanesini (şimdiki ON Odaların yerinde olan eski bina) de işgal etti. Musiki Muallim Mektebi,bu ilk senede,kendi tahsisatı olmadığı için Erkek Muallim Mektebinin misafiri olarak idare ve her türlü ihtiyacı buradan temin ediliyordu.

İlk talebe kadrosunu,Erkek Muallim Mektebi'nden seçilmiş olan ve sayısı onu bulmıyan talebeler vücuda getirmişti.Sonradan Balmumcu Öksüz Yurdu'undan on iki talebe gönderilmişti.Mektep aynı zamanda yatısız olduğu için,talebelerin içinde çocuklu hanımların bile bulunduğunu ilk Müdür Bay Zeki bir mülakatında anlatmaktadır(Resimli Perşembe,22.İkinciteşrin.1928,sayı 183) . Açıldığıının üçüncü yılında İstanbul Şehir Kız Yatı Mektebi'nden kız talebeler de getirtilerek muhtelit bir talebe kadrosu elde eden¹⁾ mektebin bina ihtiyacını karşılamak üzere civar binalardan,altı odalı bir harap tekke de kiralanmıştı.Kış mevsiminde dershanelerle erkek talebenin yatakhanesi bulunan bu harap bina arasını kaplıyan çamur denizini ancak mektebin yük arabası ile kat'etmek mümkün oluyordu.

İki yüz doksan sekiz bin liraya ihale edilen şimdiki esas binanın temeli 7.Mayıs.1928 pazartesi günü atılmıştır.Yeni binanın miqyası da pek mahdut bir talebe kadrosunu alacak şekilde tutulmuş olduğundan 1933 de esas binaya bir köprü koridorla bağlanan ve On Odalar deye anılan kısım ilâve edilmiştir(Mahmut Ragıp Kösemihal,Devlet Konservatuvarı adlı henüz neşredilmemiş eserinden). Bu genişlemeye rağmen istenilen maksada ulaşılmış değildi.Hindemit'in²⁾ verdiği raporlardan birinde şöyle denilmektedir:"Her müzik terbiyesinin esası kulak terbiyesi olduğu halde bu,mektebin inşasında hiç göz önünde tutulmamıştır! Enstrümantalist ve mugannilerin ders odaları o kadar küçük hücrelerdir ve içinde çalışanların kulağına sesler öyle vurur ki insan yavaş yavaş ihtizaz müna-sebetlerine dair her hissini kaybetmiye mahkûmdur.Sonra yüz yirmi talebe aynı

1) 1927-28 de talebe sayısı 24 ilk kız talebe ile birlikte 71 i bulmuştu . Sonraki yıllarda bu sayı daima artmış ve 1935-36 ders senesinde 67 si kız olmak üzere 149 a çıkmıştı.

2) İleride kendisinin Türkiye'deki faaliyetinden uzun uzadıya bahsedilecek olan mütehasıs Paul Hindemit.

zamanda çalışmak mecburiyetinde olduklarından bütün koridorlarda, avluda hatta bahçede ağaçların altında, her yerde temrinler yapmaya uğraşıyorlar. Bu semeresiz çalışmadan müzikçi muztarıptır: Bütün enstrümanların curcunası içinde kendi kaldığını farketmek imkânsızdır."

İlk talim heyeti Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrası azalarındandı¹⁾. Henüz hususi bir talimatnamesi ve müfredat programı bulunmayan bu mektepte yalnız Fransızca ve musiki dersi²⁾ verilmekte idi. Ders vasıtası olarak ta ancak 10 tane keman vardı. ^{Artes} sene mektebe 25 keman, 2 piyano, 1 armonyum, 2 viyolonsel, 2 flüt alınmıştır (Mektep müdürünün Maarif Vekili Hamdullah Suphi'ye verdiği bir rapor müsveddesi).

Mektebin ilk talimatnamesi 29 Temmuz 1341 (1925) tarihini taşıyor. Burada müessesenin gayesi "Lise ve Orta mekteplerle bilumum Muallim Mektepleri için musiki muallimi yetiştirmek" şeklinde belirtilmiştir. Hemen söylemeliyim ki, Musiki Muallim Mektebinin gayesi, gerek bunda, gerekse bunu takip eden talimatnamede bu kadar sarahatle çizilmiş olmakla beraber, mektepte bu gayeye hizmetten ziyade, Orkestra ihtiyaçları göz önünde tutulmuş ve dolayısıyla Orta Okul Müzik Öğretmenine lüzumu olmayan enstrümanlar tedris edilmiştir. Bunun neticesinde mezunlardan orkestraya kabul edilmeyip de Orta Okullara Müzik Öğretmeni olarak gönderilenlerin ellerinde, kornu, Oboe, Fagot vesaire gibi, okul müziğinde yeri olmayan sazlarla, bu müesseselerde müzik Öğretmenliği yapmaya mecbur kalmaları bazı haklı şikâyet ve tezatların vukua gelmesini mucip olmuştur. Bu cihetle, Musiki Muallim Mektebi, daha başlangıçta, kendisine çizilen gayeye doğru yol almaktan ziyade, orkestra için, onun ihtiyacını karşılamaya da kifayetsiz, bir menşe olmaktan ileri gidememiştir.

Tahsil müddeti 4 sene olarak gösterilmiş, ilk üç senesi tedrisata, dördüncü senesi de tatbikata ayrılmıştır. Bundan başka bir de ihzarî sınıfı mevcut olup mektebe giren talebe bu sınıfa "namzet" unvanı ile kaydedilmektedir. Alınacak talebenin yaş haddi 13 ile 17 arasındadır. Ferden istimal edecekleri küçük musiki aletleri ile diğer ders vasıtaları kendilerine meccanen verilir ve ders senesi nihayetinde o talebeye mal edilir. Talimatnamenin 8 inci maddesine göre okunacak dersler şunlardır: Musiki nazariyatı, armoni, kompozisyon, kontrpuvan, musiki tarihi, musiki kıraeti, vokal, türkçe ve edebiyat, bediiyat, umumî medeniyet tarihi, Türk medeniyeti tarihi, Türkiye coğrafyası, ruhiyat, fenni terbiye ve usulü tedris, almanca, tabiat tetkiki, tatbikî hikmet ve kimya, amelî ve tatbikî hesap ve hendese, umumî ve meslekî hıfzıssıhha, vataniyat ve meslekî ahlâk, terbiyei bedeniye.

1) Talim heyetine tahsillerini Avrupada yapmış genç arkadaşların iltihakı

sonradır (1927 ve daha sonraki yıllarda) Tahsilini Maarif Vekâleti, hesabına yapmış olan Cevat Memduh Altar'la, kendi hesabına okumuş olan Bedri ^{Zahar} Yelaç bu yılda, Musiki Muallim Mektebine öğretmen olmuşlardır. Ferhunde Erkin, Ülvi Cemal Erkin ve Necdet Atak ailesinin teşkil ettiği kafile de 1930 da müessesede vazife almışlardır.

2) Bu "Musiki" dersi adı altında nelerin toplandığını pek bilmiyoruz. Herhalde keman başta geliyordu. Mahmut Ragıp Kösemihal arkadaşımızın yukarıda adı geçen eserine göre ilk Öğretmenler şunlardı: Zeki, Veli, Sadri, İhsan Servet, Basri (merhum), Halil, Bay Veli'nin söylediğine göre, bunlardan Bay Zeki, Basri ve Halil (Onayman) Keman; Veli, musiki nazariyatı ve daha sonra klarnet; Sadri ve İhsan Servet de, piyano dersi vermekte idiler.

9 uncu maddede talim edilecek aletler olarak 1-Keman,2-Piyano,3-Flüt, 4-Viyolensel sayılmakta ve bunların yalnız bir tanesinin mecburî olduğu tas-rih edilmektedir.

Bu programın çok yüklü olduğunu ve alınan talebenin yaşlarına göre çok ağır sayılması lâzımgeldiğini görüyoruz.Nitekim Tatbikat sınıfını bitirdik-leri yani mektepten mezun oldukları halde,yaşı küçük olanların,resmen mümkün olmadığından,tatbikat imtihanlarına girmeyerek,mümareselerine devam edecekle-rini yine talimatnamede okuyoruz.

Bu talimatnamede 1928 de yalnız bir tek maddesinde ufak bir dğişiklik yapılmış,yani 11 inci maddesi şu şekle sokulmuştur:"Musiki Muallim Mektebi'nde üçüncü sınıfı ikmal eden talebe tatbikat sınıfına dahil olur.Bu gibiler staj müddetini mektepte geçirirler.Kendilerine mektep mısraflı tahsisatından sekiz lira harçlık verilir.Muvaffak olmıyanlara da mektepte bir sene tatbikat gör-dükten sonra İlkmektep Musiki Muallimliği ehliyetnamesi verilir"(14.II.1928 tarih ve 730I sayılı İcra Vekilleri heyeti kararnamesi).Talimatname de esaslı değişiklikler 1931 yılında yapıldı.İcra Vekilleri Heyetinin 7.2.1931 tarih ve 10624 sayılı kararnamesile "bir çok maddelerinde tadilât icrasına lüzum görülen ve bu sebeple yeniden tanzim olunan bir Musiki Muallim Mektebi tali-matnamesi'nin tatbikına başlanması "teklifi tasvip ve kabul edilmişti.

Bu 1931 tarihli talimatnamede mevcut esaslardan bazıları:"Yine eskisi gibi İlkmektep mezunları alınıyor;yaş haddi bunda 12-14 dür.Okunacak derslerde bazı değişmeler vardır,Bediiyat yoktur,almanca yerine daha umumî olarak ecnebi li-sanı denmiştir.Resim dersi ve kızlar için Nakış ve Dikiş konmuştur.Tahsil müd-deti de biri umumî orta tahsil ve diğeri meslekî tahsil olmak üzere iki devre-ye ayrılmıştır.Dördüncü sınıfı bitiren talebe Türkçe ve ecnebi lisanı'ndan gayri umumî derslerle beraber Musiki nazariyatı dersine ait mezuniyet imtiha-nını verirler.Türkçe ve Ecnebi Lisanı ile meslekî malumat ve Musiki ihtisası derslerine ait imtihanlar altıncı sınıf tahsilinin sonunda yapılır.Musiki Mu-allim mektebinde salon Orkestrasına ait sazlar tedris edilir¹⁾. Muallimlik ede-bilmek için her talebe evvel emirde keman öğrenmiye mecburdur.İstidat ve te-şekkülüne göre kendisine ikinci bir saz da öğretilir."

Musiki Muallim Mektebi'nin,yalnızca Orta Tedrisat mektepleri için musiki öğretmeni yetiştirmek gayesile başlıyan fakat yukarda işaret edildiği ve ha-zırlanan 1931 talimatnamesindeⁿde anlaşılacağı üzere hiç bir zaman tam tahak-kuk edemeyen faaliyeti,kendisine daha başka sahalar aramaksızın 1934 senesine kadar gelmiştir²⁾.

1) Bu Salon Orkestrası tabirinden ne kastedildiği pek müphem kalıyor.

2) 4.II.1934 tarih ve 146 sayılı Vekillik emrile o zamana kadar Orta Tedrisata bağlı olan Musiki Muallim Mektebi,Yüksek Tedrisata devrolunmuştur.

Bu yılda, Musiki Muallim Mektebine de yeni ihtiyaçlara cevap verecek şekilde bir istikamet verilmesi düşünülmüş ve Bay Hikmet Bayur, Maarif Vekilliği zamanında, Musiki Muallim Mektebi, Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrası ve Temsil şubesinden mürekkep bir akademinin kurulmasını temin eden bir kanun hazırlamıştır. Bu kanun "Millî Musiki ve Temsil Akademisinin teşkilât kanunu" adını taşır, numarası 254I ve kabul tarihi 25.VI.1934 dır. Birinci maddesi Akademinin gayelerini üç esasta toplamaktadır: a) Memlekette ilmi esaslar dahilinde millî musikiyi işlemek, yükseltmek ve yaymak b) Sahne temsiliinin her şubesinde ehliyetli unsurlar yetiştirmek c) Musiki Muallimi yetiştirmek.

12.VI.1936 da kabul edilen 3045 numaralı kanunla Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrası Akademiden ayrılmış ve bu suretle akademi geri kalan iki esaslı şubeyi ihtiva etmekte bulunmuştur. Şu noktayı hatırdan çıkarmamak lâzımdır ki yeni kanunla bir de müstakil temsil akademisinin kurulması düşünülmüş olmakla beraber, bu akademi ancak 1936 senesinde, fakat kanuniyet kesbedinceye kadar "Musiki Muallim Mektebinin temsil sınıfları" namı altında ve müstakbel Devlet Konservatuvarının diğer şubeleri arasında teşkil edilerek nakıs bir şekilde işler hale getirilmiştir. Daha doğrusu 1936 dan itibaren Musiki Muallim Mektebinin sınıfları halinde bulunan Konservatuvarın temsil kısmına, kabul şartları, tahsil müddeti, şubenin tahsil derecesi, mezunlarına verilecek vazifeler kati olarak bildirilmeksizin talebe alınmağa başlanmışsa da bu kısmın bütün vuzuhıyla, bu müphem temeller üzerinde yükselip görünmesi 254I numaralı kanunun lağviyle Devlet Konservatuvarı kanununun çıkmasını beklemiştir.

Kanun, akademinin teşkilâtına ait bazı noktalara da temas etmesine rağmen meselâ altınca maddede, akademi meclisine iştirak edecek olanlarla bu meclisin vazifelerinden bahseder- memlekette yepyeni bir müessese oluşunun zaruri kıldığı eksik cihetler de kalmıştı. Musiki Muallim Mektebine ait maddelerde, tahsil müddeti, neler okunacağı, kimlerin ve ne şekilde alınacağı, musikiye kabiliyet-sizlikleri ileride anlaşılınların Liselerin veya Muallim Mekteplerinin son sınıflarına nakledileceği, mezunların temayül, istidat ve ihtisaslarına göre Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrasına veya temsil şubesine veyahut Orta Tedrisat Musiki Muallimliğine alınacakları, tayin edildikleri vazifeleri kabul etmeyenlerin ödeyecekleri tazminat miktarına varıncaya kadar oldukça tafsilâtli zikredildiği halde temsil şubesinden bahseden tek maddede "Temsil şubesi, Tiyatro, Opera, Balet ve Koro kısımlarına ayrılır. Bu şubede de tahsil parasız ve yatılıdır. Talebenin nasıl alınacağı, ne kadar okuyacakları, okutma programı ve çalışma tolları Maarif Vekâletince tesbit olunur" denilmektedir.

Musiki sahasında bir inkilâp yapılması hususunda da ilk direktif Atatürk'ten gelmiştir. 1934 yılında, Büyük Millet Meclisinin açma nutkunda, Güzel Sanatlar ve bilhassa musikimiz üzerinde durmuştur. Açma nutkunun bu parçası, Musiki Muallim Mektebinin yeni bir teşkilâta yönelmesi sebebini ve Konservatuvar tarihinin bu dönüm noktasını en aydınlık şekilde tebaruz ettirmektedir: "Arkadaşlar, Güzel Sanatların hepsinde, ulus gençliğinin ne türlü ilerletilmesini istediğini bilirim. Bu yapılmaktadır. Ancak, bundan en çabuk, en önde götürülmesi gereken Türk musikisidir. Bir ulusun yeni değişikliğinde ölçü, musikide değişikliği labilmesi, kavrayabilmesidir.

Bu gün dinlenen musiki yüz ağartacak değerde olmaktan uzaktır. Bunu açıkça bilmeliyiz. Ulusal, ince duyguları, düşünceleri anlatan; yüksek deyişleri, sözyişleri toplamak, onları bir gün önce genel son musiki kurallarına göre iş-

gerek gerektir. Ancak, bu güzeyde Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir.

Kültür işleri Bakanlığının buna değerince özen vermesini, kanunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim." (Not: Ulkü, ~~24~~ IV. 1934 sayı ~~212~~ 22 / 5. 112).

Musiki davasının, nutkun ehemmiyetli paregraflarından birini teşkil eden bu direktife üzerine gerek matbuat, gerek Maarif Vekilliği tarafından ele alındığını anlamak kolaydır. O zaman Maarif Vekili bulunan Abidin Özmen'in ri-yaseti altında ilk müzik kongresi, musiki inkilabının veçhelerini tayin etmek üzere toplandığı zaman, kongrenin mukarreratından olarak, Güzel Sanatların müstakil bir Umum Müdürlük vasıtasıyla idare edilmesini de Vekâlete bildirmiş ve bunun kurulması için icabeden kanun lâyihasını da hazırlamıştır. İşte bu çalışmaların neticesidir ki, 10.VI.1935 de kabul edilen 2773 numaralı "Kültür Bakanlığı Merkez Urgütleri ve Ödevleri hakkındaki 2287 numaralı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddelerinin ^{etkilem maddesine} ilişkin kanun" un ikinci maddesinde bu Ar Genel Direktörlüğü vazifesi şöyle tesbit edilmiştir: "Okullar-da ve Okullar dışında dramatik sanatlarla müzik ve plâstik sanat işlerinin ulusal ülküye uygun olarak yürütmesine ve yayılmasına, ulusun bu yönden yetiş-mesine ve yücelmesine çalışmak ve bu çalışmanın sosyal eğitim bakımından ge-reği gibi verimli olması yollarını aramak ve göstermek." I)

Ar Genel Direktörlüğünün kuruluşu Güzel Sanatlara hususi bir ehemmiyet verildiğinin ifadesidir. Konservatuvarın Diploma tevzii merasiminde Maarif Ve-kili Bay Hasan Âli Yücel'in söylediği gibi "bu suretle güzel sanatlar, Maarif Vekâleti içinde müstakil bir mercie nail oldu."

Müzik sahasında umumî bir inkilâp yapmak bahis mevzuu olunca, bu yolda ile-ri geleni Türk ve yabancı mütehassısların fikirlerine müracaat edilmiştir. Benim öğrendiğime göre, bu hususta rapor veren ilk yabancı mütehassıs ²⁾ Lico Amar'dır. ³⁾ İkinciteğrin 1934 tarihile Paristen gönderdiği ve "Türkiyede mü-zik terbiyesi inkilâbına dair muhtara" adını taşıyan çok vakıfane raporunda bu meseleyi çok umumî hatlarla ele almıştır. Bu rapor "musikinin kıymetine dair, bir sami kütlesi teşkli ve tamim, umumî musiki hayatı gibi" buluşları ihtiva etmekte olup, "meslekî musikinin tahsili, faslında bilmünasebe, yalnız ismi geçecek kadar kısa bir şekilde Musiki Muallim Mektebine ve Konservatuvar lüzumuna temas edilmiştir. Amar, bu rapornu yazdığı sırada, bizde müzik terbi-yesile iştigal eden müesseseleri yakından hatta hiç tanımadığı için bunlar hakkında hiç bir mütaleada bulunmamıştır. "Ancak, bu gün orta ve garp avrupada, müzik tahsilinin esasları, musikide idealin "virtuoz"luk olduğu bir zamanda vazedilmiş olduğundan halbuki asıl gaye, bir tarafı tekâmül etmiş icrakâra elde etmek değil, her cihetten tenevvür etmiş, muhtelif cepheli bir müzikci ye-tiştirmektir. Çünkü musikinin deruni mekanizmasını anlayabilecek ve onun bün-yevi mahiyetini tasvir etmeğe muktedir olacak olan yalnız bu sonuncudur." ^{oluyor.} Amar bu hususta düşüncülerini etraflıca izahtan sonra, muhtırasının ikinci esas

1) Bu kanunun müzakeresinde, Büyük Millet Meclisinde, yalnız kanunda geçen bazı yabancı kelimelere türkçe karşılıklar bulunması istenmiş ve madde başkaca münakaşa mevzuu olmamıştır.

2) Daha önce İstanbul Konservatuvarının ıslahı için çağırılan Marx'dan ileride ayrıca bahsedilecektir.

3) Lico Amar, 1891 de Pudapeştede doğmuştur. Fevkalâde bir kemancıdır. 1923/29 da, Frankfurt a. Main'de- içinde Paul Hindemit'in viyolacı olarak bulunduğu bilhas sa- en modern müzikin icrası maksadile ortaya atılmış olan Quartett yaylı sazların şefidir. 1933 son baharında Paris'e gelmiştir. Daha sonra da, ¹⁵⁻¹¹⁻¹⁹³⁸ tarihinde yaylı sazlar bölümünün şefi olarak Ankara Konservatuvarında vazife almış olup halen bu vazifede bulunmaktadır. (Frank-Altman, Ton-Künstler Lexikon. s. 11)

Yoluna teşkil eden radyo ve radyo neşriyatına geçmektedir.

Atatürk'ün, halkın musiki terbiyesi sahasında esaslı inkilâplar hazırlamakta olduğuna dair haberler geldiğini, bir devlet reisinin musikin halkın hayatında oynadığı mühim rolü görüp ona göre hareket etmesi ilk defa vaki olduğunu, bunun için hangi milletten olursa olsun, her sanatkarın ona teşekkür borcu bulunduğunu söyleyerek raporunu bitiriyor.

Yukarıda da söylendiği veçhile Atatürk'ün direktifi üzerine, Maarif Vekili Abidin Özmen, 1934-35 ders yılında Türk müzikçilerinden ve diğer alâkalılardan müteşekkil bir kongre topladı. Bu kongrenin mevzu ve gayesi herşeyden önce memlekette yapılması düşünülen müzik inkilâbı hakkında ne gibi tedbirler alınması lâzım geldiği idi. Ancak bu münasebetle dirki memlekette müzik hayatının uyandırılmasıyla ilgili muhtelif meseleler meyanında, Maarif Vekilliğinde bu hususlar için bir sanat mercisinin ihdası da teklif edilmiş ve kongreden tefrik edilen sekiz kişilik mütehassıs bir komite tarafından da bir Konservatuvara olan ihtiyaç tesbit edilerek bu hususta tanzim edilen (tarihsiz) rapor Vekilliğe verilmiştir.¹⁾ Bu kongrede, daha önce Tiyatro işlerini tetkik etmek üzere avrupaya gönderildiğini gazetelerden hatırladığımız Hilmi Ziya Ülken'in seyahatinden hangi semerelerle döndüğü, Vekilliğe verilmiş bir rapor olmadığından malum değildi.

Yukarıki kongrenin, sekiz Türk müzikçisinin imzasını²⁾ ve "Türkiye Devlet musiki ve Tiyatro Akademisinin ana çizgileri" adını taşıyan raporunda, memleketin, her türlü musiki ihtiyacını temin edecek, bütün musiki ihtisas şubelerini havi bir müesseseye muhtaç olduğu tesbit, bu müessese adının "Devlet Musiki Konservatuvarı" veya "Devlet Musiki ve Tiyatro Akademisi" unvanını alması teklif, ikinci isim tercih edilmektedir. Musiki Muallim Mektebinin de "Musiki Pedagojisi şubesi" halinde bu akademinin içinde yeni bir şekil alması ve erimesi istenmektedir. Rapora göre akademi, ilk, orta, ve yüksek kısımları ihtiva etmek üzere üç devreye ayrılacaktır. İlk kısım iki sene olup, ilkmektebin dördüncü ve beşinci sınıf talebeleri alınacaktır. Bu talebe ilk tahsilini burada tamamlayacak, aynı zamanda piyano, keman ve viyolensel enstrumanlarından birini öğrenecektir.

Orta kısım, ihtisas şubelerinin ayrıldığı esas bölümdür. Bu kısmın enstruman, musiki pedagojisi ve Bale şubeleri talebesine mutedil bir orta ve Lise tahsili verilir. Bu kısım 7 bölüme ayrılacaktır. 1- Telli ve üflemeli enstrumanlar, piyano harp, org, ve bateri bölümü, 2- Teganni ve opera bölümü, 3- Dram bölümü, 4- Bale bölümü, 5- Bestekârlık bölümü, 6- Şeflik bölümü, 7- Musiki pedagojisi bölümü.

Bu raporda, henüz / çizgiler^{keskin} belirtilmemiş olmakla beraber, muhtelif bölümlerin tahsil devreleri, kabul şartları gibi bazı esaslara temas edildiğini, fakat daha ziyade müzik meseleleri üzerinde durulduğunu ve temsil işleri hakkında hemen hemen sakit kalındığını görüyoruz. Dram bölümü için kısaca "tahsil müddeti beş senedir, Lise mezunu olmak şarttır" ve Bale bölümü için de "ilk kısımda başlar, yedi sene devam eder" denilmektedir.

1) Kongreye iştirak edenlerden Cevat Memduh Altar'ın notu.

2) Cemal Reşit, Cevat Memduh Altar, Cemal, Halil Bedii Yönetken, Hasan Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses, Nurullah Şevket Taşkıran, Ülvi Cemal Erkin.

veyatebarüz ettirilmesi
Konservatuvarın tarihçesinde tashihi/icabeden bazı noktalar

- 1 - 1924-25 ders yılında tesis edilen Musiki Muallim Mektebinin gayesi, müteakip senelerde tanzim edilen talimatnamede tasrih edilmiş olmakla beraber, bu gayeye hizmetten ziyade, Orkestra İhtiyaçları gözönünde tutulmuş, ve dolayısıyla, ortaokul Müzik Öğretmenine lüzumu olmayan enstrümanlar tedris edilmiştir ki, mezunlardan orkestraya kabul edilmeyen bazıların, ellerinde korno, oboe, fagot vesaire gibi, okul müziğinde yeri olmayan sazlarla, Ortaokullarda müzik hocalığı yapmaya mecbur kalmaları, bazı haklı şikayet ve tezatların vukua gelmesini mucip olmuştur. Binaenaleyh tarihçede, Musiki Muallim Mektebinin, gayeye hizmet etmekten ziyade, Orkestraya, gayrî kâfi bir menşeye ~~olmaktan gayri bir şey olmadığı~~ ^{olacağı da} tebarüz ettirilmelidir.
- 2 - Tarihçede, Avrupada ikmali tahsil ederek müesseseye iltihak eden hocaların, iltihak tarihleri 1933 olarak gösterilmiştir. Halbuki Avrupa'da tahsil eden Öğretmenlerin müesseseye iltihak tarihi 1927 dir. ^{Vekâlet Talehesi Husarı} (Cevat Memduh Altar, Bedri Zabaç)
- 3 - Tarihçenin baş tarafında, kim olduğu bilinmeyen Hindemitin adı birden bire zikredilmektedir. İleri sayfalarda kim olduğu tebarüz ettirilmiş olmakla beraber, bu müphemiyeti daha başlangıçta izale etmek doğru olur.
- 4 - (Sayfa 4) Maarif Vekilliği teşkilâtı meyanına, Ar Gevel Direktörlüğünün kabulü tarihi 1933 senesi olarak gösterilmiştir.

Halbuki tarihçede zikredilen, 2287 sayı ve 10.6.1933 tarihli teşkilât kanununda Ar Genel Direktörlüğü mevcut değildir. Mezkûr Umum Müdürlük, 1934 senesinde Bay Abidin Özmen'in riya- seti altında toplanan ilk müzik kongresi mukarreratından olarak, layıhası hazırlanmış ve 2773 sayı ile/15^{ve} Haziran 1935 tarihinde Büyük Millet Meclisince ~~kabul~~ "eşredilmiştir. Bu cihhetin ta- rihçede esaslı bir surette tadil ve tashihi lâzımdır.

✗ 5 - (Sayfa 4) Musiki Muallim Mektebinin 2541 sayılı kanunun- da zikredilen, üç muhtelif branş arasında temsil Akademisi kısmı, mezkûr kanun lâğvedilinceye kadar ~~tatbik~~ teşkil edilememiştir, halbuki tarihçenin 4 üncü sayfası okunurken, 2541 sayılı kanunun tam olarak tatbik edilmekte olduğu zehabına varılıyor. Bu cihhetin düzeltilmesi ve daha vazih bir şekilde ~~düzeltilmesi~~ ^{yazılması} doğru olur.

✗ 6 - (Sayfa 5) 1934 senesinde Bay Abidin Özmen'in riyaseti altında Maarif Vekilliğinde toplanan müzik kongresinin mevzuu ve gayesi, her şeyden evvel memlekette yapılması düşünülen müzik inkilâbı hakkında ne gibi tedbirler alınması lâzımgeldiğidir. Bu meyanda Maarif Vekilliğinde, bir sanat mercei ihdası teklif edilmiş ve 1935 te kabul edilmiştir. Bu kongreden ayrılan 8 kişilik mütehassis müzik komitesinin, Konservatuvar teşkilatı hakkındaki raporu da, Konservatuvara olan ihtiyacı, mütehassis Hindemitten iki sene evvel tebarüz ettirmiştir. Binaenaleyh bu kongrenin esas gayesi Konservatuvar teşkili değil, memlekette müzik inkilabı yapmaktır. ~~mevzuu~~ Tarihçede bu cihhetin daha vazih bir şekilde yazılması doğru olur. Tarihçede aynı sayfada adları geçen Münir Hayri ve Hilmi Ziya beyler, Avrupaya müzik işlerini tetkike gönderilmemişlerdir. Münir Hayri bey Rusya'da

- 3 -

ve Almanya'da Tiyatro üzerinde tetkikatta bulunmuştur. Vekillikte raporu yoktur. Bu cihhetin tarihçede tashihi lazımdır. Bundan mada Vekillige, memlekte kurulması düşünölen Tiyatro Akademisi hakkında ilk raporu veren Reşat Nuri Beydir. Bu raporun aslı Dairemizde mevcuttur. Bu cihhetin de tarihçede zikri doğru olur.

✗ 7 - (Sayfa 6) 1934 Müzik kongresinde verilen rapor, bu günkü kanun ve talimatnamenin mebdai telekki edilmelidir. Bilâhara Hindemit ve Ebert'in raporlarından da istifade etmek suretiyle hazırlanan kanun ve talimatnamenin, esas itibariyle 1934 raporu üzerinde inkişaf ettiği görölmödür. Tarihçede bu cihhet de tastih edilmelidir.

✗ 8 - (Sayfa 6 haşıye 2) Berlin talebe Başmüfettişii Bay Cevat Dursunoğlu'nun bütün mütehassısların celbi ve tercihi işlerinde hakim olması keyfiyeti varid değildir. Bay Cevat Dursunoğlu müzik işlerinin islahı hususunda yalnız Prof. Hindemit'i tercih etmiş ve diğer mütehassısların hepsi, hatta Tiyatro Başmütehassısı Prof. Carl Ebert dahi, Hindemit tarafından tavsiye ve Vekillikçe angaje edilmişlerdir.

✗ 9 - (Sayfa 7) Prof. Hindemit yalnız Berlindeki musiki mahfillerine göre değil, umumi harbi takip eden senelerden itibaren, nasyonal sosyalizm rejiminin başlangıcına kadar, gerek Almanya'da gerek Beynelmilel sanat dünyasında tanınmış bir şahsiyettir. *Hindemit'in bu gün keşmişliğiyle unutulmuş değilisi.* Bu cihheti makalelerden, müzik tarihi kitaplarından, broşürlerden ve Beynelmilel müzik neşriyatından *istifade* etmek mümkündür. Bu cihhetin de düzeltilmesi doğru olur.

✗ 10 - (Sayfa 7 haşıye 3) Prof. Ebert'i, pek yakın dostu olan Prof. Hindemit Vekillige tavsiye etmiştir. Tarihçenin ileri say-

falarında bu cihhet tebarüz ettirilmiş olmakla beraber, ilk sayfalarda keyfiyet böyle anlaşılmamakta ve bir müddet sonra bu neticeye varılmaktadır. Bu cihhetin de daha evvel tavzihi doğru olur.

X 11 - (Sayfa 8) mevcut talimatname Hindemit talimatnamesinden ziyade 1934 kongresi talimatnamesine uzanır. Diğer taraftan Prof. Hindemitⁱⁿ, Prof. Ebert'in de tavsiye ettiği esasları gözönünde tutmak suretiyle 1938-1939 senesinde Muallimler meclisi tarafından seçilen hususî bir komiteye hazırlattırılan bugünkü talimatname, bilâhara haftalarca Güzel Sanatlar Umum Müdürü veya Şube Müdürünün riyaseti altında, Muallimler meclisinde münakaşa ve tesbit edilmiştir. Bu meyanda ~~mxk~~ müessesenin muadeleti, memleketin umumî tedris sistemine de intibak ettirilmek suretiyle mezunlara lise ve yüksek okulî diplomalarına muadil diploma vermek esası kabul düşünülmüş ve bu hususlar, Talim ve Terbiyece tastik ve vekillikçe kabul edilmiştir. Binaenaleyh bu cihhetin de tarihçede tavzihi doğru olur. (*Almanya'daki müzik liseleri.*) Leipzig, *Prætorius*

X 12 - (Sayfa 10) Prof. Hindemit, meslekten ~~galmayan~~ olmayan direktörler tarafından idare edilen müessesesinde, sanata müteallik işlerin ve teknik hususların yolunda cerayanını temin maksadiyle, Müdüre sanat işleri şefi altında yardımcı bir elemanın terfikini tavsiye etmiş ve mütehassısın bu teklifi, Vekillikçe kabul edilerek, Konservatuvar müstahdemler kadrosuna 100 lira ücretli bir sanat şefliği ilâve edilmiştir. Öğretmen Bay Necil Kazım bir sene müddetle bu vazifesi tedvir etmişse de, bilahare vekillikçe görülen lüzum üzerine, bu vazife, müzeyyel bir kontratla Prof. ~~Hindemitin~~ Praetorius'a devredilmiştir. Mezkur vazife bir sene müddetle Prof.

-5-

Praetorius tarafından idare edildikten sonra, mumaileyhin fazla meşgul olması dolayısıyla, mezkûr kontrat müteakip senede yenilenmemiş ve Konservatuvar daimi müstahdemler kadrosuna da ücreti konmamıştır. Binaenaleyh bu iş kendiliğinden bertaraf olmuştur. Bu işin hakiki mahiyeti bu şekilde cereyan ettiğine göre, tarihte bu tarafa hiç temas edilmemesi daha doğru olur.

13 - (Sayfa 11) Konservatuvar 1936 da, kanunsuz olarak ve "Misiki Muallim"ektebinin Konservatuvar sınıfları, namı altında ~~1936 tarihinde~~ gayri resmî olarak teşekkül ediyor. Binaenaleyh Bay Hikmet Bayur zamanında kabul edilen 2541 sayılı temsil akademisi kanununda tasrih edilen temsil şubesi, bu tarihe kadar teşkil edilmemiştir. Halbuki gerek tarihenin dördüncü gerekse 11-inci sayfasında, bu şubenin 1936 tarihine kadar faal olduğu zehabına varılıyor. Bu cihhet daha vazih yazılmalıdır.

14 - (Sayfa 11 haşiyeye 2) Cevat Dursunoğlu tarafından Bayan Nimet Vahit'e yazıldığı bildirilen bir mektubda koro için "60 romantik şarkı" tercemesinden bahsedilmektedir. Bu tabir yanlış-
tır, bu solistik mahiyette olan bu şarkılar şan talebesine müferrit temrin ve konser malzemesi olarak, mütehasıs bir heyete ilk kez adapte ettirilen şarkılardır. Binaenaleyh bu cihhetin bu şekilde izanı doğru olamaz.

15 - (Sayfa 16) 1936 ders senesinde müessesenin tiyatro, opera ve sair subelerine matlub miktarda talebe gelmemesi, müessesenin gayesi, muadeleti, mahiyetinin henüz kanun ve talimatname gibi resmî müeyyidelerle tesbit edilmemiş olmasından ve mezunlara müstakbel mesai şekillerini gösteren kanuni müeyyedelerin henüz mevcut olmamasından ileri gelmekteydi. Binaenaleyh Maarif Vekilliği,

tecrübeye istinat etmeyen kanun ve talimatı evvelâ kabul ve bilahare tadil veya lâgvetmektense, birkaç senelik tecrübenin kazandıracacağı, müstakar bir kanun ve talimatname yapılmasını düşünüyordu. Netekim de bu böyle oldu. Binaenaleyh Valilere, Maarif Müdürlerine, liselere ve Orta Mekteplere yapılan tamim de bu yolda ^{pek o kısımlar} müsbet bir netice vermemiş, talebenin kalitesi en ziyade bu günkü kanun ve talimatnamenin kabulü ve neşri tarihlerinden itibaren yükselmiştir. *Bu esketin tanzihî garubî'dir.*

× 16 - (Sayfa 17) Tiyatro mütehassısı Prof. Ebert'in Maarif Vekilliğinde ilk Türk Tiyatro Mütehassısı ile mülakatı, Ertuğrul Muhsin ile değil, Raşit Rıza ile olmuştur. Teftiş Heyeti Reisinin odasında olan bu ilk mülakatta, bay Raşit Rıza Prof. Ebert'e, Türk tiyatrosunun tarihini hülâsa etmiş, Ahmet Vefik Paşa'nın Bursa'da Fasulyeciyan Trupu ile olan çalışmalarını izah etmiş ve Türk tiyatrosunun belli başlı noksanları arasına, Ermeni aktörleri ve Kültürsüz oyuncuların rollerini layikiyle ezberleyemedikleri için, "tuluatı", sokmuş olduklarını söylemiştir ve bilahare Prof. Ebert'e, memlekt tiyatro neşriyatına ait mevcut mecmua, broşur vesairenden birer takım hediye edilmiştir. *(Doç. Dr. İsmail Hakkı Çelebi'nin mecmua eserini Prof. Ebert'in şahsına)*

× 17 - (Sayfa 18 haşiyeye 1) Bu haşiyeye tamamen lüzumsuzdur. Çünkü o tarihte zaten Vekillikçe tastik edilmiş bir talimatname ve müfredat programı mevcut değil idi ki; bilâhare, vekillikçe Öğretmen bulunamadığı için lagvedilen "sanat tarihi", tedrisatının müfredat programından çıkarılmasının, bu günkü tedrisat bakımından bir ehemmiyeti olsun.

× 18 - (Sayfa 23) Bu sayfada mütehassıs raporlarının mevcut olmadığı zikredilmektedir. Halbuki bu raporların cümlesi Dairede

(1) bu rapor olmasının ve müstahabınlar

mevcuttur. Ve mevzubahs olan Hindemit'in "Mavi kitabı", ¹⁰⁸⁾ mezkûr raporların nesrinden başka birşey olmadığı cihhetle, tarihçenin telifinde lüzumlu bir malzeme mahiyetinde değildir.

Tarihçeye ilâvesi lüzumlu görülen cihhetler:

- 1 - Mevcut Tatbikat sahnesi, Tiyatro ve opera şubelerinin staj sınıfına gelen talebesi içindir. Halbuki Opera şubesinin tatbikat sahnesi faaliyetine, Nurullah Şevket ve Semiha gibi Avrupa'da tahsil etmiş Profesyonel sanatkarlarımız da iştirak ettirilmektedirler. Binaenaleyh bu tezdâdı önlemek maksadiyle Prof. Ebertle beraber, Profesyonellerin de iştirak ettikleri veya edecekleri opera temrin ve temsillerine, "Konservatuvarın Opera Stüdyosu faaliyeti" adlı verilmiş ve bu hususta bazı muhaberatta cereyan etmiştir. Gerek tatbikat sahnesi, gerekse opera stüdyosu, müstakbel Devlet Tiyatro ve operasının çekirdeğini teşkil ettiğine göre, tarihçede opera stüdyosunun da tebarüz ettirilmesi doğru olur.
- 2 - Temsil ve opera şubeleri için, dört senedenberi garp müzik ve tiyatro edebiyatına ait tanınmış birçok eserler dilimize naklettirilmiştir. Tarihçede bu cihhete yer verilmesi icab etmektedir.
- 3 - 1938-1939 ders yılında Londrada bulunan Prof. Ebert'in yanına gönderilen talebelerimize, o zaman hayatta olan İngiltere Başvekili Çenberlayn iltifat etmiş ve İngiliz gazete ve mecmuaları, Ankara'da leyli ve meccani bir tiyatro müessesesi bulunuşunu, hararetle bahis mevzuu etmişlerdir. Başvekil Bay Çenberlayn'de, İngiltere'de, hala hususî ellerde ve şirket halinde idare edilen bu gibi müesseselerin, melekette kültürün inkişafı bakımından mühim rol

Sayı: .....
13- Zeki Bey'in
muhaberatı.

-8-

oyunamadıkları ⁿⁱtebarüz ettirmiş ve Türklerin başarmaya ~~ni~~
muvaffak oldukları bu Kültür vazifesinin, İngiltere için de
bir imtisal numunesi olmasının temenni ettiğini bildirmiştir.
Başvekilin bu sözleri, İngiliz "azete ve mecmualarının kupürleri,
ve tercemeleri, o zaman bazı resimlerle beraber bir dosya içinde,
Feisicimhur'a takdim kılınmıştı. Bu hususta Ertuğrul ilginden
kafi derecede izahat almak mümkündür. Bu cihhetin de tarihçeye
ilâvesi doğru olabilir.

4 - Müesseseyi, teşekkülünden beri, birçok tanınmış Avrupalı
Tiyatro mütehassısları ziyaret etmiştir. Bu mevanda Jaque Copau,
müessese hakkında çok güzel şeyler söylemiştir. Bunların da ta-
rihçede zikri, müessesenin propogandası bakımından çok doğru olur.

5 - 1938-1939 ders yılında Ankara'yı ziyaret eden Komedi
Fransez artistleri, Konservatuarı ^{da} ziyaret etmişler ve tiyatro şu-
besi talebesi tarafından kendilerine Molyer'in "Gülünç Kibarlar"
piyesi temsil edilmiştir. Komedi Fransez artistlerinden Jonel ve
Marie Belle gibi mühim sanatkarların, müessese hakkında söylenmiş
çok güzel sözleri vardır. Tarihçede bu cihhet noksan olmamalıdır.

6 - Memlekette Kültür hayatının inkişafı yolunda mühim
rol alacak olan müstakbel "devlet tiyatro ve operasının", lüzumuna
bu tarihçede bilhassa temas edilmeli, ve müessesenin ileri sene-
lerde vereceği liyakatli mezunların yetişebilecekleri yegâne
muhitin de, müstakbel Devlet Tiyatro ve Operası olacağı, ehemmi-
yetli bir surette tebarüz ettirilmelidir.

7 - Atatürk'ün ve Hâkimî'nin sanat ve mü-
esseseler hakkındaki sözleri.
8 - Taboul Kurumu'nun organize eden
mütehassıs hakkında çalışmaları.

10- Licio Amore raporun 1939'de
11- Robert Ponsi Bey'in raporun
12- Ben Baroté raporun

باسم و کین یازدی کورد

علت اینست که در کتب و مدارقش آن کوزه و لاشی اولان لاکه زود کورد
آن روز و بلوغ تنفطری کورد صحنه سینه بدلا صیدر ... به ... (ادگار کورد)
ایستاد ... کورد

در ... به ... علت آنکه ... یازدی ... کورد ... یازدی ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...

یازدی ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...

کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...

کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...

کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...

کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...

کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...
کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ... کورد ...

2) pation

قرن ۱۹ ، تأسیس کنستراکشن و ساختن ...
تأسیس صورتی که اصل آن ...

بیتار ... ۱۱۵۰ کین ...
آن ...
تیار ...
۴۶۶ ...
۴۲۵ ...
۱۱۲۵ ...
۲۳۴ ...
۱۱۲۵ ...

۱۵ ...
Schakespeare ...
که ...
دوست ...

تیار ...
تا ...
۷۷۰.۰۰۰ ...
۶.۵۰۰ ...
Munich ...
۷۵۰ ...

Laut ...
Chert ...
Laut ...
Chert ...
Wagner ...

(۱) ...
Harvard ...
۱۶۶۱ ...

1)

ایستاد ماژور د. دیندار... در دست قرضه اندازی...
3 فروردین 1941...
بدریک بگرام...
بهرات...
به جهان...
راجدک...
16...
ما...
قرضه...
ص...
ب...
ار...
ما...
ار...
ک...
ب...
ن...
د...
ن...
ت...
ب...
ک...

بدریک بگرام...
بهرات...
به جهان...
راجدک...
16...
ما...
قرضه...
ص...
ب...
ار...
ما...
ار...
ک...
ب...
ن...
د...
ن...
ت...
ب...
ک...

2...
3...
4...
5...
6...
7...
8...
9...
10...
11...
12...
13...
14...
15...
16...
17...
18...
19...
20...
21...
22...
23...
24...
25...
26...
27...
28...
29...
30...
31...
32...
33...
34...
35...
36...
37...
38...
39...
40...
41...
42...
43...
44...
45...
46...
47...
48...
49...
50...
51...
52...
53...
54...
55...
56...
57...
58...
59...
60...
61...
62...
63...
64...
65...
66...
67...
68...
69...
70...
71...
72...
73...
74...
75...
76...
77...
78...
79...
80...
81...
82...
83...
84...
85...
86...
87...
88...
89...
90...
91...
92...
93...
94...
95...
96...
97...
98...
99...
100...

1)

BBB

نند 2 = شماره 1 : پای ولی نند سیدیه کوه به نندون کندی ، نندی و
خلید (ارغیان) کمان ، ولی ، سید نندون در اصفهان خلافت ، ص 2
و اصفهان نندون ده ، بیاند درسی در کتبه ایران

f
xx
ط

هنا سیدیه کوه ، سیدیه کتبه نندی ، کون به سیدیه کوه ، کوه
به نندون کتبه نندی نندون به نندون نندون نندون نندون نندون
ادله بر این ، سیدیه کتبه به نندی ، نندون نندون ، ادله بر این
که : ادکنه و طوتله و در لایحه ارمن ادقل نندون ادکنه نندون نندون
نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون
ادله بر این نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون
فانندون و سیدیه کوه ، ادقل نندون نندون نندون نندون نندون نندون
نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون
سیدیه کتبه - به نندی ، سیدیه کتبه ، راضیا نندون نندون ، کتبه نندی نندی
در نندون نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی
نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی

f
xx

نند 1 = شماره 1 : نندون نندون 1924 ده ، نندون نندون نندون
نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون نندون
ادلان Bedri Jalal به نندی ، سیدیه کتبه نندی نندی نندی نندی
نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی
نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-106/17

ص 1

Kalsten
نندی نندی

f
xx

نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی
نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی
نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی نندی

XX

9-

مجلس مدنی سامانه برانقلاب یا یکی از حضوره است در این
 آمانه که به گفته ... 1934 میلادی بدین جهت است که نطقه ،
 که در آن حضور و دیدن در این روزها در همه جا به
~~مجلس مدنی سامانه~~ نطقه است ~~باید در آنجا~~ ~~در آنجا~~
 آنچه نطقه به یاد می آید ، مدتی است که در آنجا ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 تا نطقه به روز نطقه ~~آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 " آردن است ، که در آن حضوره است ، ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 که در آنجا ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 رگبیت ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~

قادران به می ...
 بدین جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 بدین جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~

بدرستی است ، نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 که در آنجا ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 بدین جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~

مجلس مدنی سامانه برانقلاب یا یکی از حضوره است در این
 آمانه که به گفته ... 1936 میلادی بدین جهت است که نطقه ،
 که در آن حضور و دیدن در این روزها در همه جا به
~~مجلس مدنی سامانه~~ نطقه است ~~باید در آنجا~~ ~~در آنجا~~
 آنچه نطقه به یاد می آید ، مدتی است که در آنجا ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 تا نطقه به روز نطقه ~~آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 " آردن است ، که در آن حضوره است ، ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 که در آنجا ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 رگبیت ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~

در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~
 در این جهت که به نطقه است ~~در آنجا~~ ~~باید~~ ~~در آنجا~~

XX

9-

3)

~~تاریخچه، بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی
در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی
[تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان] [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
دقت کنید.~~

5 - 5

XXX

~~به درخواست سفیر و نماینده دولت ایران در آنجا
سفیر آنجا به جهت نامه که در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
[تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان] [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
به نظر می آید که این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
نیز در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی
در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی
این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
به نظر می آید که این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
نیز در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی~~

عکس
از
پایه
مستند

تاریخچه، بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی

مستند که در زیر ضمیمه شده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
در کتابخانه ملی و در کتابخانه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

XXX

~~به درخواست سفیر و نماینده دولت ایران در آنجا
سفیر آنجا به جهت نامه که در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
[تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان] [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
به نظر می آید که این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
نیز در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی~~

XXX

مستند که در زیر ضمیمه شده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
در کتابخانه ملی و در کتابخانه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.
تاریخچه، بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی
[تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان] [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
به نظر می آید که این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
نیز در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی

6 - 6

XXX

به نظر می آید که این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
نیز در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی
در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی
این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
به نظر می آید که این نامه در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
نیز در روزنامه "تاریخچه" بهر حال در سال 1975 میلادی و نیز در سال 1976 میلادی

اسرار گنجینه آذربایجان در آنجا آمده است. [تاریخچه، 1975، شماره 33، آبان]
را حواظ داشته باشید که اسرار گنجینه آذربایجان در آنجا آمده است.

TDV ISAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/17

و به صفه ششم تریه و مقصد و کتب قبل از این است - امروزه قیود انزال است و بهیچ (5)
 نفوسه ایمن دولت خدو اندازین، آرد و بار کی کین از این آیرانا به صفت نام بر صفه
 نکی اینده ارداب، عیاد و مدو و آلتارک لطفاً یک به برودیه کرده، مدینه صفت
 اسر طوفیه بر این محمد کدو - بلا حوضه قیود و لایحه تا دوزن نه چک حوضه بر یکد
 و بتی صفت لیه صفت عیاد لیاقت و صفت قان از بران ~~کتاب~~ به نزه عدو آلتارک
 اکتی سه واحد و در بدینه ایکی در آلتارک ارداب بر این صفت عیاد کرده،
 کدو، *Leipzig* مدینه لیه، اوتی کدو و انقور *Main* / 5 در
 عدو مکرره آیرانا و به بر لیه -

TDV İSAM
 Kütüphanesi Arşivi
 No 059-106/17

ص - 10

S. J
 #1

کلمه ارداب در بدیهه و کتب قبل از این است - امروزه قیود انزال است و بهیچ (5)
 ایتیک و تینیک صفه صفت لیه، عیاد و بر این نام صفت لیه، مدینه صفت ایتیک
 ته نام آلتارک یا در این بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -

صفه و کتب قبل از این است - امروزه قیود انزال است و بهیچ (5)
 لایحه صفت لیه صفت لیه

تینیک صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 اردابینه، به رطبه مدینه

تینیک صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 تینیک صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 اوتی خدو اندازین، آرد و بار کی کین از این آیرانا به صفت نام بر صفه

ص - 11

آلتارک کدو، 1936 میلادی، ~~صفت~~ لیه صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 لایحه صفت لیه صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 ایتیک صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 ذکر اینها، هم ایچ به صفت لیه

کدو ل صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 ایتیک صفت لیه، عیاد و بر این نام تا تینیک صفت لیه امر - ایتیک صفت لیه -
 [کدو، 1976، ص 144، ص 45، ص 140]
 خدو اندازین، آرد و بار کی کین از این آیرانا به صفت نام بر صفه

S. J
 #2

Handwritten signature or initials in the top right corner.

بر مبنای ... بر مبنای ...

بر مبنای ... 600 ...

Handwritten text enclosed in a red rectangular border.

Handwritten text at the bottom of the page.

آنگاه ایستاد و نگه پدید آورد و از آنجا آید ترا در دست راست کم شد و در دست چپ

از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ

از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ

از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ

از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ

از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ

از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ

از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ
از او در دست راستش ایستاد و در دست چپ

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-106/17

ص - 10

دلتایم رو معدنیه جانتان خبر
فوق صفا است ایبرو و میده

نقطه: *f.j*

قدتر و اندر اولاً قدردان همه...
 استنوا قدردانند از این اصلاحی صفت ایبه...
 خاطر لایحه و ارتقا شکرندیم...
 مرفعت برید لوده در دستور کونی...
 ارجمند...
 ایبه ایکی آنایه که تیر...
 (2) مدتی ندر...
 اولاً...
 قدردانند...
 صفت علاقه...
 کشفه و انت...
 بر قدردان...
 عدوی...
 استایل...
 قلم...
 در عهد...
 قریب...
 ایبه...
 نگین...
 اعتماد...
 صفا...
 مستدل...
 صفا...
 زوایا...
 درسی...
 نیاز...
 در...
 طرد...
 رفیق...

ص - 11 و عادت ادب
یکمند اول 10 جمعه...
نقطه ادلا...
Mark

f.j
10

(1) بودند...
Mark...
...
...

صفحه در لم کس... برود که بیاید و تن بر چیده اهلین استیسی به نشانی از آن...
بسیار کینه کینه...

بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...

بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...

بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...

بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...

بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...

بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...
بدرستی در کس... در علم... کینه از آن... در کس...

1937 نه سنه ، آتاندول ، دولت قورداقاران ، حقيقت ايجه بيدولانست ملسينه
 واصفقه قوت و فداكارلى ايتيرده ، كين ييل آتاندول قورداقاران دولت قورداقاران
 ليه نيكه ، جته ده ، كندسيندن نيكه ديكوتنه كينك اربابده سر عتبه ديم و سهره
 حاله تريم رايجه ، واصفقه قوت و فداكارلى نه سنه اولو . (نه سنه 1937 ، 202 - 201)
 ايتيرن راقا سر عتبه يه ديم و بستانان ايتيرن ايتيرن راقا سر عتبه ، شفقده رايجه
 و سا حقيقت راقا سر عتبه يوه استاده ايتيرن رايجه ، 1937 ده نه سنه
 دولت آتاندول قورداقاران يه

P.j

21 - 6

ييس عهده ايتيرن رايجه ، 1940 نه سنه ، بيلك ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه
 بيدان نه و دولتي قورداقاران قورداقاران يه يوه رايجه ، سايق ايتيرن رايجه
 قورداقاران رايجه ايتيرن رايجه دولت قورداقاران قورداقاران قورداقاران
 ايتيرن رايجه و عهده رايجه . . . . .
 نه سنه ايتيرن رايجه نه سنه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه
 كورداقاران ايتيرن رايجه دولت قورداقاران قورداقاران قورداقاران رايجه رايجه
 نه سنه رايجه يه يه . [نه سنه ، 1940 ، صبه XVI ، صبه 93 ، صبه 200]

P.j

23 - 6

تندلا عهده ، حقيقت طبعي طبعي قورداقاران رايجه ، كندسيندن رايجه
 صفت طبعي رايجه رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه .
 [سا عهده رايجه]

P.j

Batufilay ، نه سنه ايتيرن رايجه ، نه سنه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه
 بيدان نه رايجه رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه .
 [سا عهده رايجه]

21

XX P.j

كا عهده رايجه 20 نه سنه ايتيرن رايجه 1 نه سنه ايتيرن رايجه .
 B. John Christie ، Lyndbourne ، نه سنه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه
 رايجه رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه
 Marg'ina ، نه سنه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه ايتيرن رايجه
 Fleangio Banco ، نه سنه ايتيرن رايجه ، Macheth ،

I)

Devlet Konservatuvarı
Tarihçesi

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-106/18

Musiki Muallim Mektebi.-Devlet Konservatuvarının ilk çekirdeğini,şimdi içinde bulunduğu Musiki Muallim Mektebi teşkil eder.Bu mektebin açılması Vasıf Çınar'ın Maarif Vekilliği zamanında,1924-1925 ders senesindedir.Mektep o zaman , Cebeci'de,Rus sefaretinin işgal etmekte olduğu binaların ortasındaki kısmı, ^{bu binaların ortasındaki kısmı (şimdiki Riyaseti Cümhur Orkestrası binası) müdür evini kullanmakta idi} Musiki Muallim Mektebi,bu ilk senede,kendi tahsisatı olmadığı için Erkek Muallim Mektebinin misafiri olarak idare ve her türlü ihtiyacı buradan temin ediliyordu.

İlk talebe kadrosunu,Erkek Muallim Mekteb'inden seçilmiş olan ve sayısı onu bulmayan talebeler vücuda getirmişti.Sonradan Balmumcu Öksüz Yurdu'ndan on iki talebe gönderilmişti.Mektep aynı zamanda yatısız olduğu için,talebelerin içinde çocuklu hanımların bile bulunduğunu ilk müdür Bay Zeki bir mülâkatında anlatmaktadır(Resimli Perşembe,22.kinciteşrin.1928,sayı 183).Açıldığıının üçüncü yılında ^{Seha} İstanbul Kız Yatı Mektebi'nden ^{99 (faiz usulü)} kız talebeler de getirtilerek muhtelit bir talebe kadrosu elde eden ^{I)} mektebin bina ihtiyacını karşılamak üzere civar binalardan,altı odalı bir harap tekke de kiralanmıştı.Kış mevsiminde dershanelerle erkek talebenin yatakhaneleri bulunan bu harap bina arasını kaplıyan çamur denizini ancak mektebin yük arabasıyla kat'etmek mümkün oluyordu.

İki yüz doksan sekiz bin liraya ihale edilen şimdiki esas binanın temeli 7.mayıs.1928 pazarertsi günü atılmıştır.Yeni binanın mikyası da pek mahdut bir talebe kadrosunu ancak şekilde tutulmuş olduğundan 1933 de esas binaya bir köprü koridorla bağlanan ve On Odlar diye anılan kısım ilâve edilmiştir(Mahmut Ragıp Kösemihal,Devlet Konservatuvarı adlı henüz neşredilmemiş eserinden).Bu genişlemeye rağmen istenilen maksada ulaşılmış değildi.Hindemit'in verdiği raporlardan birinde şöyle denilmektedir:"Her müzik terbiyesinin esası kulak terbiyesi olduğu halde bu,mektebin inşasında hiç göz önünde tutulmamıştır.Enstrümantalist ve mugannilerin ders odaları o kadar küçük hücrelerdir ve içinde çalışanların kulaklarına sesler öyle vurur ki insan yavaş yavaş akis hususunda her hissini kaybetmiş ^{2)/1} ³⁾ mahkûmdur.Sonra yüz yirmi talebenin aynı zamanda çalışmak mecburiyetinde ol-

I) 1927-28 de talebe sayısı 24 ilk kız talebe ile birlikte 71 i bulmuştu.Sonra ki yıllarda bu sayı daima artmış ve 1935-36 ders senesinde 67 si kız olmak üzere 149 a çıkmıştı.

2)

من ۴ نمره اخذ نکرده

duklarından bütün koridorlarda, avluda, her yerde temrinler yapmaya uğraşıyorlar. Bu semeresiz çalışmadan muztarıptır: Bütün enstrümanların curcunası içinde kendi çaldığını farketmek imkânsızdır. "

TDVISAM

Kütüphanesi Arşivi

No 058-106/18

İlk talim heyeti Riyaseticümhur Filârmonik Orkestrası azlarandandı¹⁾. Henüz hususi bir talimatnamesi ve müfredat programı bulunmayan bu mektepte yalnız Fransızca ve musiki dersi²⁾ verilmekte idi. Ders vasıtası olarak ta ancak 10 tane keman vardı. Ertesi sene mektebe 25 keman, 2 piyano, 1 armoniyum, 2 viyolensel, 2 flüt alınmıştır (Mektep müdürünün Maarif Vekili Hamdullah Suphi'ye verdiği bir rapor müsveddesi).

Mektebin ilk talimatnamesi 29. Temmuz. 1341 (1925) tarihini taşıyor. Burada müessesenin gayesi "Lise ve Ortamekteplerle bilumum Muallim Mektepleri için musiki muallimi yetiştirmek" şeklinde belirtilmiştir. Tahsil müddeti 4 sene olarak gösterilmiş, ilk üç senesi tedrisata, dördüncü senesi de tatbikata ayrılmıştır. Bundan başka bir de ihzarî sınıfı mevcut olup mektebe giren talebe bu sınıfa "namzet" unvanı ile kaydedilmektedir. Alınacak talebenin yaş haddi 13 ile 17 arasındadır. Ferden istimal edecekleri küçük musiki aletleri ~~ib~~ diğer ders vasıtaları kendilerine meccanen verilir ve ders senesi nihayetinde o talebeye mal edilir. Talimatnamenin 8 inci maddesine göre okunacak dersler şunlardır: Musiki nazariyatı, armoni, kompozisyon, kontrpuvan, musiki tarihi, musiki kiraeti, vokal, türkçe ve edebiyat, bediiyat, umumi medeniyet tarihi, Trük medeniyeti tarihi, Türkiye coğrafiyası, ruhiyat, fenni terbiye ve usulu tedris, alamanca, tabiat tedkiki, tatbikî hikmet ve kimya, amelî ve tatbikî hesap ve hendese, umumî ve meslekî hıfzıssıhha, vataniyat ve meslekî ahlak, terbiyeibedeniye.

9 uncu maddede talim edilecek aletler olarak 1-Kemen, 2-Piyano, 3-Flüt, 4-Viyolensel sayılmakta ve bunların yalnız bir tanesinin mecburî olduğu tasrih edilmektedir.

Bu programın çok yüklü olduğunu ve alınan talebenin yaşlarına göre, çok ağır sayılması lâzımgeldiğini görüyoruz. Nitekim Tatbikat sınıfından ~~mezun oldukları~~ ^{kitin dikleri} yani ~~resmen~~ mektepten mezun oldukları halde, yaşı küçük olanların, resmen vaziyet

1) Talim heyetine tahsillerini Avrupada yapmış genç arkadaşların iltihakı çok sonradır (1927 ve daha sonraki yıllarda). ?? / 1

2) Bu "Musiki" dersi adı altında nelerin toplandığını pek bilmiyoruz. Herhalde ke keman başta geliyordu. Mahmut Ragıp Kösemihal arkadaşımızın yukarıda adı geçen eserine göre ilk öğretmenler şunlardı: Zeki, Veli, Sadri, İhsan Servet, Basri (merhum), Halil. Eserde zikredilmemekle beraber isim sırasına göre şu dersleri okutmuş olduklarını tahmin ediyüz: Keman, ağız çalgıları ~~Musiki nazariyatı~~

daha sonra Klarinet, piyano, piyano, Keman, Keman

(3) / 1

3)

felendirilmeleri mümkün olmadığından, tatbikat imtihanlarına girmeyerek, mümareslerine devam edeceklerini yine talimatnamede okuyoruz.

Bu talimatnamede 1928 de ~~ufak~~ yalnız bir tek maddesinde ufak bir değişiklik yapılmış, ^{yani} ve 11 inci maddesi şu şekle sokulmuştur: "Musiki Muallim Mektebi'nde üçüncü sınıfı ikmal eden talebe tatbikat sınıfına dahil olur. Bu gibiler stağ müddetini mektepte geçirirler. Kendilerine mektep masrafı tahsisatından sekiz lira harçlık verilir. Muvaffak olmıyanlara da mektepte bir sene tatbikat gördükten sonra ilkmektep musiki muallimliği ehliyetnamesi verilir" (14.11.1928 tarih ve 7301 sayılı İcra Vekilleri Heyeti Kararnamesi). Talimatname de esaslı değişiklikler 1931 yılında yapıldı. İcra Vekilleri Heyetinin 72 7.2.1931 tarih ve 10624 sayılı kararnamesile "bir çok maddelerinde tadilat icrasına lüzum görülen ve bu sebeple yeniden tanzim olunan bir Musiki Muallim Mektebi Talimatnaması'nin tatbikına başlanması" teklifi tasvip ve kabul edilmişti.

Bu 1931 tarihli talimatnamede mevcut esaslardan bazıları: Yine eskisi gibi İlkmektep mezunları alınıyor; yaş haddi bunda 12-14 tür. Okunacak derslerde bazı değişiklikler vardır, Bediiyat yoktur, alamanca yerine daha umumî olarak Ecnebi lisanı denmiştir. Resim dersi ve kızlar için Dikiş Nakış ve Dikiş konmuştur. Tahsil müddeti de bir (umumî orta tahsil ve diğeri meslekî tahsil olmak üzere iki devreye ayrılmıştır. Dördüncü sınıfı bitiren talebe Türkçe ve Ecnebi Lisanı'ndan gayrı umumî derslerle beraber Musiki Nazariyatına dersine ait mezuniyet imtihanını verirler. Türkçe ve Ecnebi Lisanı ile meslekî malûmat ve Musiki ihtisaslarına derslerine ait imtihanlar altıncı sınıf tahsilinin sonunda yapılır. Musiki Muallim mektebinde Salon Orkestrasına ait sazlar tedris edilir¹⁾. Muallimlik edebilmek için her talebe evvel emirde keman öğrenmeye mecburdur. İstidat ve teşekkülüne göre kendisine ikinci bir sazda öğretilir."

Musiki Muallim Mektebi'nin, yalnızca Orta tedrisat mektepleri için musiki öğretmeni yetiştirmek gayesile başlıyan (faaliyeti, kendisine başka sahalar aramaksızın 1934 senesine kadar gelmiştir²⁾.

1) Bu Salon Orkestrası tabirinden ne kastedildiği pek müphem kalıyor.
2) 4.11.1934 tarih ve 148 sayılı Vekillik emrile o zamana kadar Orta Tedrisata bağlı olan Musiki Muallim Mektebi, Yüksek Tedrisata devrolunmuştur.

(4)

Bunaya yazı §/2

10.VI.1933 de kabul edilen 2287 sayılı "Maarif Vekâleti Merkez Teşkilâtı ve Vazifeleri" adlı kanunla bir ~~Ar Genel Direktörlüğü~~ kurulmuş ve 10.VI.1935 de kabul edilen 2773 numarolu "Kültür Bakanlığı Merkez Ürgütleri ve Ödevleri" kan-
kindaki 2287 Numarolu Kanunun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine Ve Bazı Mad-
delerinin Eklenmesine İlişkin Kanun"un ikinci maddesinde bu direktörlüğün vazi-
fesi şöyle tesbit edilmiştir: "Okullarda ve okullar dışında dramatik sanatlarla
müzik ve plâstik sanat işlerinin ulusal ülküye uygun olarak yürütmesine ve yayıl-
masına, Ulusun bu yönden yetişmesine ve yücelmesine çalışmak ve bu çalışmanın sos-
yal eğitim bakımından gereği gibi verimli olması yollarını aramak ve göstermek." 1)

Ar Genel Direktörlüğünün kuruluşu güzel sanatlara hususi bir ehemmiyet verildi-
ğinin ifadesidir. Konservatuvarın Diploma Tevzii merasiminde Maarif Vekili Bay
Hasan Âli Yücel'in söylediği gibi "bu suretle güzel sanatlar, Maarif Vekâleti için-
de müstakil bir mercie nail oldu."

Bu sebeple, Musiki Muallim Mektebine de yeni ihtiyaçlara cevap verecek şekilde
bir istikamet verilmesi düşünülmüş ve Bay Hikmet Bayur, Maarif Vekilliği zamanında,
Musiki Muallim Mektebi, Riyaseticümhur Filârmonik Orkestrası ve Temsil şubesinden
mürekkep bir akademinin kurulmasını temin eden bir kanun hazırlamıştır. Bu kanun
"Millî Musiki Ve Temsil Akademisinin Teşkilât Kanunu" adını taşır, numarası 254I
ve tarihi 25.VI.1934 tür. Birinci maddesi Akademinin gayelerini üç esasta toplama-
maktadır: a) Memlekette ilmi esaslar dahilinde millî musikiyi işlemek, yükseltmek
ve yaymak b) Sahne temsilinin her şubesinde ehliyetli unsurlar yetiştirmek c) Mu-
siki muallimi yetiştirmek.

12.VI.1936 da kabul edilen 3045 numarolu kanunla Riyaseticümhur Filârmonik Or-
kestrası Akademiden ayrılmış ve bu suretle akademi geri kalan iki esaslı şubeyi
ihtiva etmekte bulunmuştur. 2)

Kanun, akademinin teşkilâtına ait bazı noktalara da temas etmesine rağmen mese-
lâ altıncı maddede, akademi meclisine iştirak edecek olanlarla bu meclisin vazi-
felerinden bahseder- memlekette yepyeni bir müessese oluşunun zaruri kıldığı ek-
sik cihetlerde kalmıştı. Musiki Muallim Mektebi'ne ait maddelerde, tahsil müddeti,
neler okunacağı, kimlerin ve ne şekilde alınacağı, musikiye kabiliyetsizlikleri

I) Bu kanunun müzakeresinde, Büyük Millet Meclisinde, yalnız kanunda geçen bazı
yabancı kelimelere Türkçe karşılıklar bulunması istenmiş ve madde başkaca mü-
nakaşa mevzuu olmamıştır.

5)

ileride anlaşılınların Liselerin Ve veya Muallim Mekteplerinin son sınıflarına nakledileceği, mezunların temayül, istidat ve ihtisaslarına göre Riyaseticumhur Filârmonik Orkestrasına veya Temsil şubesine veyahut Orta Tedrisat musiki muallimliklerine gine alınacakları, tayin edildikleri vazifeleri kabul etmiyenlerin ödeyecekleri tazminat miktarına varıncaya kadar oldukça tafsilatlı zikredildiği halde Temsil şubesinden bahseden tek maddede "Temsil şubesi, Tiyatro, Opera, Balet ve Koro kısımlarına ayrılır. Bu şubede de tahsil parasız ve yatılıdır. Talebenin nasıl alınacağı, ne kadar okuyacakları, okutma programı ve çalışma yolları Maarif Vekâletince tesbit olunur" denilmektedir. 8/16

~~Bu maddeye bir vuzuh vermek için olacak, Maarif Vekili Abidin Özmen, 1934-35 ders yılında Türk müzikçilerden) müteşekkil bir kongre topladı. Bu kongrede, daha önce 1933 de, Maarif Vekili Reşit Galip tarafından, Müzik ve Temsil akademileri hakkında tedkikatta bulunmak üzere Avrupaya gönderildiğini bildiğimiz Bay Münir Hayri ile, aynı maksatla gittiğini gazetelerden hatırladığımız Bay Hilmi Ziya'nın bu tekiklerinin neticesi hakkında Vekâlete bir rapor verip vermediklerinden, vermişlerse bu müzikçilerin kongresinde bunlardan fikir alınıp alınmadığını bil~~ bilmiyoruz. 3

Yukarıki kongrenin, sekiz Türk müzikçisinin imzasını ²⁾ ve "Türkiye Devlet musiki ve Tiyatro akademisinin Ana çizgileri" adını taşıyan raporunda, memlketin, her türlü musiki ihtiyacını temin edecek, bütün musiki ihtisas şubelerini havi bir müesseseye muhtaç olduğu tesbit, bu müessese adının "Devlet Musiki Konservatuvarı" veya "Devlet Musiki Ve Tiyatro Akademisi" unvanını alması teklif, ikinci isim tercih edilmektedir. Musiki Muallim Mektebinin de "Musiki Pedagojisi Şubesi" halinde bu akademinin içinde yeni bir şekil alması ve erimesi istenmektedir. Rapora göre akademi, İlk, Orta ve Yüksek kısımları ihtiva etmek üzere üç devreye ayrılacaktır. İlk kısım iki sene olup, ilkmektebin dördüncü ve beşinci sınıf talebeleri alınacaktır. Bu talebe ilk tahsilini burada tamamlayacak, aynı zamanda piyano, keman ve viyolensel enstrümanlarından birini öğrenecektir.

Orta kısım, ihtisas şubelerinin ayrıldığı esas bölümdür. Bu kısmın enstrüman,

2) Cemal Reşit, Cevat Memduh Altar, Cezmi, Halil Bedii Yönetken, Hasan Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses, Nurullah Şevket Taşkıran, Ulvi Cemal Erkin.

6)

musiki pedagojisi ve Bale şubeleri talebesine mutedil bir orta ve lise tahsili verilir. Bu kısım 7 bölüme ayrılacaktır: 1-Telli ve üflemeli enstrümanlar, piyano, harp, org ve bateri bölümü, 2-Teganni ve opera bölümü, 3-Dram bölümü, 4-Bale bölümü, 5-Bestekârlık bölümü, 6-Şeflik bölümü, 7-Musiki Pedagojisi bölümü.

Bu raporda, henüz keskin çizgilerle belirtilmemiş olmakla beraber, muhtelif bölümlerin tahsil devreleri, kabul şartları gibi bazı esaslara temas edildiğini, fakat daha ziyade müzik meseleleri üzerinde durulduğunu ve temsil işleri hakkında hemen hemen sakit kalındığını görüyoruz. Dram bölümü için kısaca "tahsil müddeti beş senedir, lise mezunu olmak şarttır" ve Bale bölümü için de "ilk kısımda başlar, yedi sene devam eder" denilmektedir.

Yüksek kısmın tahsil müddeti 2, en çok 3 sene olarak gösterilmiştir. Bu kısımda yüksek piyano, keman, viyolonsel sınıfları, yüksek kompozisyon ve şeflik, yüksek teganni sınıfı ve "Müzikoloji" şubesi vardır. ###/3

Anlaşıyor ki işler ve şahıslar hakkında türlü görüşler, türlü telâkkiler vardır. Tamamile yeni bir teşkilât isteyen ve kanunî mevzuaların mücerret mefhumlarını tehakkuk ettirecek ana fikir ve teşebbüslere muhtaç olan bu işi başarmak için Maarif Vekilliği Avrupadan mütehasşs getirtmeye karar verdi." I)

Konservatuvarın Müzik Şubesinin Kuruluşu Ve Profesör Paul Hindemith. -Müzik işlerinin islahı için bir mütehasşs getirtilmek düşünülüğü sırada, o zaman Avrupada talebe müfettişi olan Bay Cevat Dursun Oğlu, vekâlete gönderdiği yazıda şu mütalealarda bulunmaktadır: "Hindemit, bizim musiki islahatımızla çok alâkadar oldu. Ancak şimdilik uzun zaman için Alamanyadan ayrılmak istememektedir. Kısa bir zaman için gelmeye ~~hazırdır~~ razıdır. Bunun için de Hindemit, mevcut halk musiki-

1) Maarif Vekili Bay Hasan Âli Yücel, Diploma Tavzii Merasimindeki Nutku.

2) Bay Cevat Dursunoğlu, Devlet Konservatuvarının kuruluşunda, unutulmaz emekleri sebkat etmiş olan mühim bir rükündür. Riyaseticümhur Filârmonik Orkestrasının ve Konservatuvarın kalkınması için Alamanyadan getirtilmesi düşünülen mütehasşsıların ^{dan arzusundan Hindemith'in} tercihinde onun reyî hâkim olduğu gibi, bu kuruluşta en makulünden tutun da en akla gelmiyen şekilde çıkan müşkülleri yenmek için de onun dirayet ve cehdi imdada yetişmiştir. Onun, bütün teklifleri, arzuları, şikâyetleri, hatta kaprisleri ve en basit hususi işleri, ~~iş görmek isteyen bir adam ciddiyeti, anlayışı, müsamehası ve sabriyle~~ -bazı mütehasşsıların kendisinden, otelde oda hazırlatılmasına, yataklı vagonda yer ayırılmasına kadar istemişlerdir- iş görmek isteyen bir adam adam ciddiyeti, anlayışı, müsamehası ve sabri ve eyiliği ile dinlemeğe alışık olan kulağı ve yararı yapmaya daima hazır olan teşebbüsü, kendisi için ayrı bir fasıl açmayı bana çok düşündürmüştür. Fakat burada, işbaşı olarak geçen her isim isteristemez Bay Cevat Dursunoğlunu da tedai ettirdiği içindir ki bu arzumu bu notta izhar etmeyi yeter buldum.

1924 - 1925 - 1926 - 1927 - 1928 - 1929 - 1930 - 1931 - 1932 - 1933 - 1934 - 1935 - 1936 - 1937 - 1938 - 1939 - 1940 - 1941 - 1942 - 1943 - 1944 - 1945 - 1946 - 1947 - 1948 - 1949 - 1950 - 1951 - 1952 - 1953 - 1954 - 1955 - 1956 - 1957 - 1958 - 1959 - 1960 - 1961 - 1962 - 1963 - 1964 - 1965 - 1966 - 1967 - 1968 - 1969 - 1970 - 1971 - 1972 - 1973 - 1974 - 1975 - 1976 - 1977 - 1978 - 1979 - 1980 - 1981 - 1982 - 1983 - 1984 - 1985 - 1986 - 1987 - 1988 - 1989 - 1990 - 1991 - 1992 - 1993 - 1994 - 1995 - 1996 - 1997 - 1998 - 1999 - 2000 - 2001 - 2002 - 2003 - 2004 - 2005 - 2006 - 2007 - 2008 - 2009 - 2010 - 2011 - 2012 - 2013 - 2014 - 2015 - 2016 - 2017 - 2018 - 2019 - 2020 - 2021 - 2022 - 2023 - 2024 - 2025 - 2026 - 2027 - 2028 - 2029 - 2030 - 2031 - 2032 - 2033 - 2034 - 2035 - 2036 - 2037 - 2038 - 2039 - 2040 - 2041 - 2042 - 2043 - 2044 - 2045 - 2046 - 2047 - 2048 - 2049 - 2050 - 2051 - 2052 - 2053 - 2054 - 2055 - 2056 - 2057 - 2058 - 2059 - 2060 - 2061 - 2062 - 2063 - 2064 - 2065 - 2066 - 2067 - 2068 - 2069 - 2070 - 2071 - 2072 - 2073 - 2074 - 2075 - 2076 - 2077 - 2078 - 2079 - 2080 - 2081 - 2082 - 2083 - 2084 - 2085 - 2086 - 2087 - 2088 - 2089 - 2090 - 2091 - 2092 - 2093 - 2094 - 2095 - 2096 - 2097 - 2098 - 2099 - 2100

7)

miz ve teşkilâtımız hakkında bir fikir edinmek üzere evvelâ memleketimize gelerek birkaç hafta çalıştıktan sonra ileride yapılacak işler hakkında mütaleasını bildireceği ve bundan sonra da istenildiği takdirde teşkilâtın başlangıcında ^{daha} birkaç ay çalışmasının muvafık olacağı mütaleasında bulundu. Almanyadaki işlerinden irtibatını kesmemek için Berlin Yüksek Musiki Mektehi'nde Bestekârlık sınıfındaki dersinden istifa etmemiştir.. ^{3x1/4}

Berlindeki musiki mehafilinin fikirlerine göre Hindemit, musiki alanında dünya büyükleri arasındadır. Bu itibarla muvakkat bir zaman için olsa dahi kendisinden yapılacak işler hakkında bir fikir almak üzere için memleketimize celbi çok faydalı olacaktır. Ayrıca henüz genç denilecek bir yaşta ⁴ ve modern çalışan bir kompozitör olduğundan bu itibarla da kendisinden, yaşlanmış ve yeni işler için heyecanı kalmamış herhangi bir mütehasstan çok daha ziyade istifade olunabilecektir."

Hindemit'le ilk kontrat 27. Mart. 1935 de Berlinde akdedilmiştir. Müddeti bir ay olan bu kontratta, "bir Musiki Konservatuvarı teşkili ve Türkiyede musiki kültürünün organizasyonu işlerinde çalışmak üzere Vekâletin müşaviri olarak tedkiklerde bulunmayı ve çalışmalarının neticesinde Vekâlete bu işler hakkında mufassal bir rapor vermeyi teahhüt eder" denilmektedir. Hindemit 6. Nisan. 1935 de işe başlamış ve kontratı hitam tarihi olan 6. Mayıs. 1935 den 16. Mayıs. 1935 e kadar ¹⁵ uzatılmıştır on gün daha uzatılmış olduğundan ⁵ ilk gelişinde kırk gün tedkiklerde bulunmuştur

4. XI. 1935 tarihli kontratın 29. Nisan. 1936 tarihli zeylinde 25. Şubat. 1936 dan başlamak ve 1936 mayısının yirminci günü akşamına kadar devam etmek üzere Hindemit'in tekrar Türkiyeye gelmesi temin edilmiştir. Fakat Hindemit ancak 4. Mart. 1936 da işe başlayabilmiştir. ²⁶ Bundan sonra Hindemit, birincisi 1937 şubatının birinden yirmisine kadar yirmi gün, ikincisi 4. Birinciteşrin. 1937 de, 24. İkinciteşrin. 1937 tarihine kadar bir ay yirmi gün olmak üzere iki defa daha Ankaraya gelmiştir.

- 4) Hindemit protestan olup 1895 te Hanau/Main'da doğmuştur.
1) Bunun sebebi, Hindemit'in Necil Kâzım Akses'le birlikte bir konservatuvar tesisi ve halk türkülerinin tedkiki maksadile İzmir seyahat etmeleridir.
2) Kendisinin bu defaki gelişinde, tiyatro işleri için çağrılan Ebert'le bir hafta kadar beraber buluşabilmek imkânını elde edeceğini, o tarihte mimar Jansen ve Pölzig de Ankarada buldukları için kendilerile müstakbel Opera binasının yeri hakkında konuşmak fırsatını bulacağını Vekâletin kendisine gönderdiği bir yazıdan öğreniyoruz (28. II. 1936 tarih ve 6010 sayılı).

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 055-106/18

8)

19. İkincikânun. 1937 tarihinde akdedilen kontratta yapacağı işler şöyle sıralanmıştır: "Hindemit, Ankarada Cümhur Başkanlığı Filârmonik Orkestrasında ve Müzik Öğretmen Okulu'nda, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı emrinde çalışacak Mekteplerde musiki öğretimi ve eğitimi işlerinin eyileştirilmesi, musiki öğretmenleri yetiştirilmesi işleriyle meşgul olacak ve musiki sanatına ait işlerde Kültür Bakanlığına danışmanlık edecektir." II. Ağustos. 1937 de akdedilen son kontratta bu maddeye "..... ve genel olarak Türkiyede musiki kültürünün yayılmasına ve musiki sanatına ait işlerde Kültür Bakanına danışmanlık edecektir" kaydı ilâve edimiş bulunuyor.

Görülüyorki Hindemit'ten ,musiki işlerimizi memleket ölçüsünde bir görüşle ele alması istenmiştir. İlk defa gelip döndükten sonra çalışacağı sahanın hududu üzerinde bir fikir edinmek üzere şunları soruyor: "Mektebi idare edeceğim mi? Orkestrayı idare edecek miyim? Yoksa ikisini beraber mi? Kompozisyon dersini verecek miyim? Teşkilâtla meşgul olacak mıyım? Raporumda yaptığım tekliflerin tatbikına nazaret edecek miyim? Bu suallerin ardından "Halk musiki kitapları"nın vücuda getirilmesi için Türk kompozitörlerle çalışması icap ettiğini, İzmirde bir konservatuvar tesisi ve İstanbul konservatuvarında ıslahat işleriyle de meşgul olması lâzımgelsiğini söylemektedir. 1)

Hindemit'in memlekette musiki hayatının tesisi ana mevzuu etrafında toplanan bu muhtelif çalışmalarından, biz ancak konservatuvarı alâkadar eden kısımlarını alacağız. 1936 da "Türk musiki hayatını kurmak için teklifler" adile teksir makinasında bastırıldığı eserinin büyük bir kısmını (S. 34-65) konservatuvara hasretmektedir.

Bu konservatuvar üç şubeyi ihtiva edecektir: Serbest musiki mektebi (konservatuvar), öğretmen semineri (مدرسة معلمي) ve Tiyatro mektebi.

Hindemit Talimatnamesi. - Bu gün meriyette bulunan talimatnamenin kökleri, tiyatro kısmı hariç, Hindemit'in 20.4.1936 da taslağını çizdiğini - talimatnameye uzanır. Burada bir talimatname için esas olacak noktalar madde madde sıralanmaktadır. 2)

A. - Bu kısımda konservatuvarın gayesi, idare ve tedris unsurları, tedrisatın

1) 3. Ağustos. 1935 tarihli mektubunda.

2) Raporda, esas bölümler harflerle gösterilmiş olduğundan buradada aynı sıra takip edilmiştir

9)

başlama ve bitme tarihleri,isteklilerin ibraz edecekleri vesikalar,umumi olarak müzik ve şan şubelerine gireceklerin kız,erkek yaş hadleri,kabul imtihanları,ihzarî sınıflar,yatısız talebeden alınacak para(kış ve yaz sömestrieleri için başka başka olmak üzere),konservatuvarı terketme şartları,grup dersler mümesillikleri,okunacak ders grupları,her talebenin haftalık esas ders saatları,talebe verilecek sazlara ve bunların muhafazası,konservatuvar kütüphanesinden talebe ve öğretmenlerin istifade şartları,çalışma odaları,konferans akşamları,talebenin dışarıda müsaadesiz musiki faaliyetine iştirak edemeyeceği,hepsi burada teferruatla denecek derecede ince elenmiştir.

Hindemit tal matnamesinde okunacak dersler şöyle altı grupta toplanmıştır:

1)Teori sınıfı,esas ders kompozisyon,yardımcı dersler,bütün saz ve ses sınıflarile birlikt olmak üzere enstrüman kursları,enstrümantasyon,form bilgisi ve müzik tarihi, 2)Dokunarak çalınan sazlara (piyano ve piyano ile oda müziği), 3)Estrümantal müzik(keman,viyolensel,nefesli sazlara,harp,kontrbas,nefesli ve yaylı sazlaraın oda müziği,4)Şan(solo muganniliği ve koro),5)Birlikte çalma(mek-tep orkestrası,mek-tep korosu,keman korosu),6)Pedagoji sınıfı(müzik pedagojisi hakkında dersler,takrirler,tatbikat,enstrüman ve şan metodu,ritmik jimnastik,kulak terbiyesi).

Bu maddelerin tatbik şartları olarak,yer,enstrüman,nota ve saire gibi cihetlere dair de her kısmın sonuna notlar ilâve dirmiştir. I)

B.-Musiki Muallim Seminarsı için lüzumlu maddelerden bahseden,bu kısım sonradan 1938-1939 ders senesinde Gazi Terbiye Enstitüsünün bir şubesi olarak orada yaptırılan bir binaya geçtiğinden,burada tafsil edilmekten vazgeçilmiştir.

I) Enstrüman tamiri ve piyano akordu için de talebenin kendi kendine yetecek kadar malûmatı Orkestranın enstrüman tamircisinden ders olarak öğrenmelerini teklif etmekte ir.

Tedrisat vasıtalarının bozukluğu ve kifayetsizliği gösterilerek yeni enstrümanlar getirtilmesi,bunların iyi bir şekilde muhafazası hususunda tavsiyelerde bulunmuş,işe yarar yabancı öğretmenlerin bulunup tutulmalarında olduğu gibi bir çok sazlaraın getirtilmesine de delâlet etmiştir.

Ayrıca zengin bir müzik literatürü ihtiva eden kütüphanenin tesisi lüzumunu ileri sürenek ve bunda yardım eden de odur.Yemeklerde bir eğlence vasıtası olarak kullanılmakta olan gramofonun bir ders aleti olarak kullanılması ve ona göre plâklar getirtilmesi ve seçilmesi işi de yine Hindemit tarafından ele alınmıştır.

II)

Yoktur. Bir çok istidatsız talebeler diğerlerinin çalışmasına mani olmaktadır; onun için mevcut talebe bir imtihandan geçirilerek işe yarayanların ve bu yüzden kabiliyetliler üzerinde kötü örnek tesiri yapanların alâkalırının kesilmesini, tedris unsurunun da Avrupadan getirtilecek öğretmenlerle takviyesini istemiştir. Hangi şubelere ne kadar ve ne kudrette öğretmen getirtilmesi icap ettiğini teferruatile bildirmiştir.

Hindemit'in raporundaki teklifi yerine getirmek üzere mevcut talebe 6 Mayıs-12 Mayıs 1936 arasında, müdür Rauf Yener, Necil Kâzım Akses, Zuckmayer, Dr. Praetorius ve Hindemit'ten müteşekkil bir komisyon tarafından imtihan edilmiştir. 48 talebe başka mekteplere dağıtılmış ve 86 sı alınmıştır. Bunlardan 8 i ve bu seneki mezunlardan ikisi temsil kısmına diğerleri de müzik kısmına ayrılmışlardır.

5/10 Müzik ve tiyatro kısmı için ilk kabul imtihanı 6. Birinci teşrin. 1936 da yapılmış, fakat 25 istekliden ancak 5 i şöyle böyle kabul edilebilir bir liyakat göstermiştir. Muhsin Ertuğrul, şan öğretmeni Lohmann ve korepetitör Markoviç'ten müteşekkil bir komisyon, istekli azlığı karşısında, aynı ayın 12 sinde İstanbulda açılan ikinci bir imtihanda bulunmuşlardır (Hindemite yazılan mektup, 16.10.1936 tarih ve 9596 sayı.) I) 11/8 not ve Behi Bartok 8/12

13/10 Müzik Folkloru Arşivi. -Burası, Türk bestekârlarına zengin bir malzeme ve ilham kaynağıdır; Halk musikisi üzerinde çalışacaklara, onun hususiyetlerini, kıymetlerini, varlıklarını meydana koyacaklara geniş ve alâka verici bir tedkik zemini vardır. Daha Hindemit'in ilk raporlarında, bir koro yapılması için halk şarkılarından istifade düşünülmüş ve Türk bestekârları bu yola teşvik edilmişti. Hatta Hindemit, ilk gelişinde Necil Kâzım Akses'le beraber İzmir havalisine birseyahat yapmış ve gramofonlarda dinlediğinden başka türlü bir müzik duyduğunu, köylülerin dikkate değer bir musiki hayata olduğunu işaret etmiştir (29. Mayıs. 1935 tarihli mektup). 11/9

Hindemit bu suretle Halk şarkılarını derlemek hususunda da saik olmuş ve bunu temin için, plâklara ses alma makinasının bütün takımıyla Almanyadan getirilmesine delâlet etmiştir. Bu makinalar II.VIII.1938 de gelmiş ve Hasan Ferit

- 1) Hindemit Konservatuvarın açılışının, bazı sebeplerden dolayı, ilkbahara bırakılmasını istemişse de, 1936. İkinci teşrin başında derslere başlanmıştır.
- 2) Yine bu sırada, koro için malzeme temini maksadile, almancadan dilimize altmış romantik şarkının adapte edildiğini biliyoruz (Cevat Dursunoğlu'nun Bayan Nimet Vahid'e mektubu, 12.VI.1936)

12)

Alnar, Necil Kâzım Akses, Halil Bedii Yönetken, Ulvi Cemal Erkin ve iki teknisiyen, iki ayrı heyet halinde Sivas, Elazık, Erzincan, Rize, Trabzon vilâyetlerine ilk derleme seyahatlerine çıkmışlardır. Ondan sonra her sene bir heyet Anadolunun muhtelif mintakalarını dolaşmakta olup şu şimdiiye kadar yüzlerce türkü, şarkı, ilâhi, koşma ve saire plâklara alınmıştır. Bunların bir kısmı arşivin şefi Muzaffer Sözen tarafından notalara nakledilmiş ve şimdiiye kadar Türk Halk musikisinin orijinalliği hakkında bazı buluşlar da yine onun tedkikleriyle, ortaya çıkarılmıştır (Güzel Sanatlar Mecmuası, Sayı 2.)

Arşivin meşgul olduğu başlıca işler şunlardır: İlmî usullerle derlenen Halk musikisine ait eserlerin tasnifi ve fişlerinin tanzimi, Halk musikisine ait yer yerli ve yabancı neşriyattan mürekkep bir kütüphane tanzimi, Halk oyunlarının ve oyun kıyafetlerinin fotoğraf ve filmle tesbiti, Halk sazlarının muhtelif nevelerine ve Halk kıyafetlerine ait kolleksiyonun tanzimi^{I)}, Halk musikisine ait neşriyat yapılması.

Enstrüman Tamir Ve İmalatelyesi. -Konservatuvarın bütün müzik enstrümanlarını tamir ve akord edecek bir atelyesi vardır. Burada sazlar tamir edildiği gibi, keman, viyola, kontrbas ve başkaca yaylı sazlar da yeniden yapılmaktadır. Sanat okulundan mezun ve aynı zamanda müzik istidadı olan asistanlar burada, mütehasşın yanında çalışmakta, yaptıkları enstrümanlarla konservatuvarın yaylı saz ihtiyacını karşılamakta olup yarın öğrendeiklerinden daha geniş bir e sahada memleketi faydalandıracaklardır.

I) Şimdi bazı hususi teşebbüslerle ve bir kısım Halkevlerimizin yakın ilgisile Arşivde Halk sazlarından müteşekkil küçük bir müze te- meydana getirmiş buluyor.

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 099-106/18

Temsil Şubesinin Kuruluşu ,Profesör Carle Ebert.-Tiyatro mektebini kurmak için istenilen ve propaganda nezaretinin verdiği üç namzet isimden başka,bunlardan daha kuvvetli olan bir ismi,o zamanki Avrupa talebe müfettişi Bay Cevat Dur-sunoğlu vekâlete teklif etti ve Hindemit'in beyanatına istinaden,bu zatın hem tiyatro ve hem de musiki teşkilâtımız için çok istifadeli olduğunu bildirdi.

Ebert bu işin ehli idi.Daha önce yalnız kendi gücüyle Frankfurt'ta böyle bir müessese kurmuştu:". . . .Makaleler yazmak,broşür çıkarmak suretile senelerce uğraştım.Hiç bir netice elde edememekle beraber ümitsizliğe düşmüyordum.Başaka çareler aramakla meşguldüm.Nihayet baktım olmayacak,pratik yoldan yürümeyi denemek istedim.1920 senesi idi,Frakfurtta bulunuyordum.Şehrin zenginlerinden para topluyarak,fakir kabiliyetlerin de okuyabileceği bedava bir tiyatro mektebi kurmaya karar verdim.Evvelâ Roçild'e giderek kütün talâkatimle kendisine bir hitabe irad ettim:

- Siz milyonersiniz Roçild,dedim,sayırsız irat menbalarınız,kâşaneleriniz var. Bunlardan bir tanesi işte şuracıkta duruyor,içi boştur,orada oturmuyorsunuz. Hiç bir işinize yaramıyan o taş yığının bana verirseniz memlekete ve insanlığa büyük bir hizmet yapmış olursunuz.

Ve düşüncelerimi anlattım,Roçild kâşanesini derhal emrime eerdî amade kıldığını söyledi.Şimdi iş üç nalla bir ata kalmıştı.Kâşaneyi döşemek lâzımdı.Mobilya fabrikalarına müraceat ederek mobilya temin ettim.Frankfurt'un tanınmış sanatkârlarını birer birer ziyaret ettim ve herbirine şu mealde bir konferans verdim:

- Siz,şahsî kabiliyetiniz sayesinde muvaffak olmuş,sanatın evcibalâsına yük-selmiş bir üstadsınız.Şimdi bir temsil mukabilinde binlerce mark kazanabiliyorsunuz;hayatınız,istikbaliniz müemmeldir.Fakat bir gençliğinizi düşününüz;aç geçirdiğiniz günleri,tiyatroya gidemediğiniz günleri hatırlayınız.Sefaletten ölen arkadaşlarınıza hayalinizde bir resmigeçit yapsınlar ve şimdi beni dinleyiniz.

Onlara da bedava tiyatro mektebi hakkındaki düşüncelerimi eyice anlattım. Bir tek istisnasız hepsi fahri profesörlük payesini kabul ettiler.Fikir bir kaç gün içinde bütün şehre yayılmış,umumî alâka'yı tahrik etmişti.Onbin mark kadar iane de topladık ve böylece Frankfurt şehir tiyatro mektebi de kurulmuş oldu(Cumhuriyet,13.Nisan.1941).

Daha sonraları Berlin Tiyatro mektebinin müessisi ve müdürü oldu: "Fikrimi bütün Alamanyaya yaymak için Berlin'de de faaliyette bulundum. Esasen Frankfurt'taki Tiyatro mektebi kendi mevcudiyetile kâfi bir propaganda yapıyordu. Prusya maarif nazırı Becker'e fikrî vaziyeti anlattım. Çok akıllı bir adamdı. Yarım saat içinde Berlin Devlet Tiyatro Mektebi yaratılmış oldu. Sonraları bu mektep Yüksek Musiki mektebi ile birleştirilmiştir (aynı yerde)."

1927 de profesörlüğe nasbedildi, 1931-33 seneleri arasında Berlin şehir operasının müessisi olmuştu. O tarihten sonra, Boenosaýres'teki Colon tiyatrosunda, İngiltirede, Glyndbourne'da Mozart festivallerinde ve Floransa'da Maggio Musicale'de çalıştı.

Tiyatro âleminin bu büyük şöhreti, bir taraftan hususî surette Hindemit vasıtasıyla, bir taraftan da resmen vekâletçe Ankaraya davet edildi (9. İkinciteşrin. 1935) Ebert bu davetten memnun kaldığını söylüyor, fakat hangi işler için çağırıldığını bilmek istiyordu (23. Birinciteşrin. 1935): I-Bir tiyatro (opera ve tiyatro) mektebinin tesis ve idaresi mi? Yahut tam bir opera-işinin idaresi ve bununla ilgili olarak Opera eserlerinin sahneye konması meselesi mi? 2-Ne kadar zaman için ve hangi aylarda Ankarada bulunması isteniyor?

Başka bir mektubunda da (24. İkinciteşrin. 1935) Vekâletin mektubundan müteşekkir kaldığını, Ankaraya daveti kabul ettiğini bildirdikten sonra Türkiyede tiyatro işlerine karşı hazırlıklı olabilmek için buna ait broşür, makale, hatırat ve sairinin kendisine gönderilmesini rica ediyor²⁾.

İlk akdedilen kontratla (22. Şubat. 1936) Ebert "Ankarada Cümhur Başkanlığı Filarmonik Orkestrası³⁾ ve genel sahne işleri organizasyonunun esasları üzerinde görüşmek ve bu yolda bazı tedkiklerde bulunmak üzere yalnız on gün için An-

karaya çağırılmıştır. On günlük görüşmelerinin sonunda ve incelemelerinin sonun

- 1) Bu mektupta, Türkiyede tiyatro hayatının kâfi derecede inkişaf etmediği, İstanbulda bir kaç iyi elemana malik bir Şehir Tiyatrosu varsa da hükümet bu sahada yeni bir ıslahat yapmak istediği için Vekâletin tiyatro işini bir mütehassısın eline vermek maksadında olduğu yazılı. Bu mütehassıs bütün tiyatro meselelerinde (opera ve tiyatro) Vekâletin müşaviri olarak Ankarada bulunacaktır.
- 2) Ebert'in bu recasını yerine getirmek üzere, Türk Temaşa Tarih (Selim Nüzhet), Yakın Çağlarda Türk Tiyatrosu (Refik Ahmet) ve Darülbeydi macmuaları gönderilmiştir. 3/4
- 3) Ebert'in Orkestranın organizasyonu işleriyle hiç meşgul olmadığı malumdur. Kontrattaki bu kaydın sadece ücretini Orkestra-büt getirtilen diğer bütün mütehassıslar gibi Orkestra bütçesinden alacağı için konduğuna şüphe yoktur.

15)

bu yoldaki görüş ve intibalarını Kültür Bakanlığına bir raporla bildirecektir. Kontratin süresi 1936 yılı şubat ayının 27 inci gününden başlamak üzere on gündür "deniyor.

Bu ilk on günlük tedkik seyahatinden sonra, "Ankarada Müzik Öğretmen Oklu'ndaki Konservatuvarın temsil şubesini kurmak, ders plânlarını hazırlamak tesbit etmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere" tekrar çağırılmış ve "Türkiyede bulunduğu müddet zarfında yaptığı incelemelerle bu yoldaki tekliflerini Kültür Bakanlığına bir raporla bildirmesi" de ilâve edilmiştir. 1) Üç ay müddetle akdedilen bu kontrata sonradan bir zeyil kontratla on yedi gün daha konmuştur (20.I.1937). Ebert'in Ankaraya gelerek ikinci defa gelerek vazifeye başlaması 30.XI.1936 dadır.

1937 senesinde Ebert, Türkiyede bulunabileceği dört ayın, 20.Eylülden 20.İkinciteşrine ve 15.İkincikânundan 15.Marta akadar olmak üzere iki devreye ayrılmasını istiyor. 2) 1938 de bütçe darlığı yüzünden ancak iki ay getirtilebilmiş (28.Eylül.1938 tarih ve 4/3584 sayılı yazı) ve kendisile 20.Birinciteşrinde gelip 20.Birinci kânunda dönmek üzere bir kontrat yapılmıştır. Fakat ancak 2.I.1938 de işe başlayabilmiştir (Orkestra, 24.I.38 tarih ve 1141 sayılı yazı). Sonra 1939 yılında tekrar gelmiş ve 24.2.1939 da işe başlayarak dört ay kalmıştır. 3) Aynı sene imzalanan bir kontratla Ebert, 25.Birinciteşrin.1939 dan 1940.mayıs. sonuna kadar, aynı şartlar içinde burada alıkonulmuştur. Ebert'in bu son uzun faaliyet devresi 28.Haziran.1940 ta imzalanan son kontratla iki yıl daha uzatılmış bulunuyor.

Konservatuvarın göre temsil şubesinin gösterdiği inkişafa müvazi olarak Ebert'e verilen vazife ve salâhiyetler de artmıştır. Nitekim bu son kontrat "Maarif Vekâletinin bilumum tiyatro ve opera işleri uzmanlığına atanmış olan Ebert'in" Ankara Devlet Konservatuvarının tiyatro ve opera organizasyonunu ikmal ve tedrisatını idare ve Devlet Konservatuvarı tatbikat sahnesini temsil ve opera faaliyetine mütelik bilumum teknik ve sanat işlerini idare etmek ve tatbikat sahnesinin mes'ul

- 1) Ebert Türkiyede, mevkut ta olsa, çalışmaya karar verdikten sonra, her sahada, opera ve tiyatro binalarının inşası ve kurulması hususundaki talepler (solist, ansambl, koro, balet, reji, sahne resmi, tenvir ve saire gibi cihetler) hakkında da emre amade olduğunu, nazari yahut amelî olarak çalışmaktan büyük zevkalacağını bildiriyor (refikasının Vekâlete gönderdiği 16.Ağustos.1936 tarihli mektup).
- 2) Amerikadan aldığı bir davet üzerine bu tarihin değiştirilmesi imkânının aranmasını rica ettiği gibi, bu seyahatinin sonradan geri kalması ile Ankaraya gelme tarihi bir defa daha değişmiştir.
- 3) Güzel Sanatlar müdürlüğünün 15.Nisan.1939 tarih ve 10121/22 sayılı yazısı ile 9.IV.1939 tarih ve 2/10715 sayılı İcra Vekilleri heyeti kararında böyle. Halbuki kontratta 24.II.1939 dan itibaren iki ay daha yazılı.

16)

sefliğini ifa etmek "vazifelerini üzerine aldığı" bildirilmektedir.

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/18

İlk Talebeler.-Temsil kısmının ilk kız talebesi, Musiki Muallim Mektebi'nden nakledilen 64 Muazzez Yücesoy ve 126 Melek Saltıkalp'tir. Bunlar bu sene Konservatuvarı muvaffakiyetle bitirerek diplôma almışlardır. ~~Erkek~~ Hindemir'in raporunda bildirdiği 8 temsil talebesinden diğerleri opera için seçilmiş olacaktırlar. Erkek talebe daha sonra alınmış olup Konservatuvar ilk açıldığı zaman Operada 5 kız, 7 erkek (çoğu Musiki Muallim Mektebi'nden), tiyatro şubesinde de 3 kız ve 8 erkek vardı (30. İkinci teşrin, Ebert'in içtima zabıtları). Bunlar 36 namzedin içinden seçilmişlerdi.

Ebert, 5. Birinciteşrin. 1936 da yapıldığı bildirilen (25.VI.1936 tarihile Ebert'e yazılan mektup) ilk kabul imtihanında bulunamamış ve sonradan bunların bir elemeye tabi tutulması lüzumu da hasıl olmuştur.

1936-1937 ders yılında tiyatro talebesi 5 kız ve II erkektân ibaretti. Bilhas-
sa kız talebe bulmakta çok güçlük çekilmekte idi. Bu ders yılında 29 İkincikânun-
da Ankarada ve IO şubatta İstanbulda yeniden imtihan açılmıştır²⁾. Bu imtihanlar-
da 60 kadar istekli çıkmıştır, aralarında bir tek kız yoktur. Konservatuvar hakkın-
da bazı notlar ihtiva eden ve yukarıdaki tarih ve rakamları aldığımız Cumhuriyet
muhabiri yazısını şu lâtife ile bitirmekte idi (Cumhuriyet, 29. İkincikânun, 1937)--
"Burası manastır değildir, kadın da girebilir."³⁾

Bu ilk ders senesinin namzetleri hep Ankara ve İstanbuldandı. 1937-1938 ders
yılında ~~bu~~ bu sayı birdenbire 216 ya çıkmış ve bunların ancak 57 si Ankara ve
İstanbuldan, geri kalan 159 u Adana, Afyon, Antalya, Aydın, Bursa, Edirne, Erzincan, Es-
kişehir, Gaziantep, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Konya, Muğla, Sivas, Tarsus ve sair vilâ-
yetlerdendi. 1938-39 da ve müteakip senelerde de aynı olmuştur. Memleketin her ta-
rafından ve daha çok namzet bulunmuştur.

1) Ulus, 13. Mart. 1937

2) 30. Birinciteşrin. 1936 da BB. Cevat Dursunoğlu, Cevat Memduh Altar, Muhsin Ertuğrul, Rauf Yener, Reşat Nuri Güntekin, Necil Kâzım Akses, Bedrettin Tuneel, Zuckmayer, Ebert ve Bayan Adler'ik akdettikleri içtimada Ebert tam propaganda yapılmadığı için az istekli çıktığını söylemiş, Reşat Nuri Güntekin bunu tasdik ederek bu birinci sene içinde mütemadi kabul imtihanları yapılmasını teklif etmiş ve propaganda işini üzerine almıştır.

3) Cumhuriyet, 29. İkincikânun. 1937.

4) 1938 senesi içinde Vekâlet valiliklere bir tamim göndererek Devlet Konservatuvarının Musiki kısmına (teganni, Orkestra aletleri, piyano, bestekârlık) enaz ilkökulu bitirmiş olmak şartile kız ve erkek parasız yatılı talebe alınacağını (26. III. 1938 tarih ve IO232/4) ve Maarif müdürlüklerine gönderdiği tamimde de okulun temsil ve opera bölümlerine lise ve öğretmen okulu mezunları arasında yapılacak seçim sınavında kazananların talebe olarak alınacaklarını, temsil bölümünün tahsil müddetinin 3 ve opera bölümünün ise 5 sene olduğunu ve mezunlarının yüksek okul mezunu sayılacaklarını bildirmiştir (5. IV. 1938 tarih ve IO232/2 sayılı). ~~Namzet sayısının artmasında bunların tesiri olmuştur sanırız.~~ (KK) / 6

17)

Ebert'in Raporu. -Ebert, memlekette bir millî Türk opera ve tiyatrosu kurulması hakkında mütalea yürütmeye önce, Türk Tiyatrosunun bugünkü halini BB.Cavat Dur-sunoğlu, Cevat Memduh Altar ve Muhsin Ertuğrul'un ^{21/6}yardımıyla inceden inceye tedkik etmiştir. Vardığı neticeler işte: Türk tiyatrâe tarihi, ermenilerin elinde bulunan tiyatronun iki türlü zararını tesbit etmektedir. 1-Klâsik bir sahne edebiyatının doğmayışı, 2-Ayakları ciddi ve sabit bir anana üzerine basan aktörler neslinin noksanı.

Vefik Paşa, bu işteki mesuliyetini bilen bir adam sıfatıyla, sahne için iki şey lâzım olduğunu pek güzel kestirmiştir, bu gün de sahne bu iki şeyi istemektedir: 1.-Bir sanat tiyatrosunun malzemesi olmak lâzımdır, o ancak bununla yaşar: Edebiyat. 2.-Bu edebiyatı sahneye göre gerçekleştirecek unsurların önceden mevcut olması.

Avrupada iki tip tiyatro mevcuttur:

TDV/SAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-106/18

a) Stagione sistemi (mevsim tiyatrosu "seyyar tiyatro"). Şekspir ve Molyer zamanından beri mevcut olan seyyar tiyatro truplarının milletin kültürü, genç ve istidatlı unsurların yetişmesi bakımından hiç bir faydası olmadığı gibi, kendilerini medeni sayan genç ^{ve küçük} milletlerin, birçok şöhret yapmış olan sanatçıları getirmek suretiyle verdirdikleri temsillerden de bir netice çıkmaz. Bu misafir truplar gittikten sonra aralarında hiç bir iz bırakmazlar ve memlekette tiyatronun sadece bir eğlence olduğu kanatını uyandırırılar.

b) Repertuar tiyatrosu. İşte millî tiyatro budur. Bir millî tiyatronun kurulması için ilk şartlar Türkiyede fekalâde müsait şekilde mevcuttur. Memen hemen hususi tiyatro müteşebbisleri yoktur. Onun için Devlet teşebbüsüne engel olacak hiç bir geri teşekkül yoktur. Bu sebeple devlet bütün iktidar vasıtalarını bu kuruluşun hizmetine verebilir ve bu suretle de bizzat Avrupalı tiyatrosunun ^{hastalığı} ~~hastası~~ olan ~~butün hatalardan ve yarım hal şekillerinden~~ için, tiyatro kültürünün klâsik vatani için nümune olacak sistematiği ve gizlikapaklı uyuşmalardan uzaklığı gösterebilir, ve Avrupa tiyatrosunun hastalığı olan bütün hatalardan ve yarım hal şekillerinden içtinap edebilir. Bu sahne, burada, faaliyetleri ile, bir milletin hakikî kültür miyarı; ahlâkî görüşlerin ve kudretlerin saiki ve teşekkülü manasında bir müessese; günlük meselelerin manevî plâformu; dil tasfiyesinin ve incelmesinin bakım yeri; dramatik ve müzikal millî mahsullerin teşvikçisi; en istenen ve en müessir millî müzik terbiyesinin zemini olmak şartıyla, nihayet

18)

asırlardanberi hakikî bir millî tiyatrodan istenen vazifeleri yerine getirebilir..

İşte bunlar için de önce yapılması lâzımgelen işler vardır.O da,bir Devlet Tiyatro Akademisi'nin kurulmasıdır.Bunun gayesi dehaları yetiştirmek değildir,bki bu"yetiştirmek"kelimesinde mündemiç olan maksat,gizliyi,olmamışı,tutuk olanı ışığa getirmek,zaafları ve hataları düzeltmek,eyileri bir bahçevan ihtimamile olgunlaştırmak ve umumî seviyenin bir yükselişine erişmektirki bu,halis bir tiyatro kültürü bakımından,bir kaç harikulâde istidadın güzel bir cephe teşkil etmesinden daha çok katiyeti haizdir.

Bu müstait olanları Avrupaya gönderelim deyenler de bulunur.Fakat bunlara da şu cevap verilecektir:Bu azlar ancak kendileri istifade edeceklerdir;öğretme istidatları olmadığından,gördüklerinin yüz tanesinden doksanını memlekete getiremeyecekler ve türkçe atalarsözünün dediği gibi,bir çiçekle yaz olmayacaktır.Bu tiyatronun kuruluşunda her türlü"herşeyden bir parça"lığın önüne geçmek için tiyatro mektebini bitirenler mecburî olarak sahne hizmetine girerler" kaydının kanuna konması lâzımdır.

Ana hatlarını yukarıya aldığımız bu raporda,idare,tedris unsurları meselesi,kabul imtihanları ve şartları,eleme imtihanları,ders programı,sınıflar ve her sınıfın talebe mevcudu ne olması lâzım geleceği,tahsil müddeti ve ders malzemesi hakkında ayrı ayrı izahat verilmiştir.

Tiyatro şubesinde okunması lâzımgelen esas dersler şunlar olacaktır:Fonetikğ teneffüs tekniği,retorik,pantomima,rol dersi,birlikte çalışma;opera sınıflarında fazla olarak kulak terbiyesi,parti tahlili,müzik partilerinin tahlili..Yardımcı derslerde:Enstrüman çalma(piyo),ritmik jimnastik,bedenî artistik,spor(eskrim),dans,enstrüman bilgisi,vokal,kulak terbiyesi,edebiyat ve Sanat tarihi , yabancı dil,rol ve eser tahlili,kostüm bilgisi,makyaj dersi; opera sınıfları için de armoni bilgisi,müzik tarihi,enstrüman öğrenme(piyo),diyalog temrinleri idi.

Bu dersler aşağı-yukarı,30.İkinciteşrin.1936 da Cevat Dursunoğlu,Cevat Memduh Altar,Muhsin Ertuğrul,Rauf Yener,Reşat Nuri Güntekin,Necil Nazım Akses,Bedrettin

I) Bu ders,talebenin umumî kültür seviyesinin hususi estetik ile sanat tarihi mevzularını takibe müsait olmadığı mülâhasasile,19.XII.1935 de kaldırılmıştı.
(19.XII.1935 tarih ve 11599 sayılı Vekâlet emri).

(Kalkacak ?)

Tuncel,Zuckmayer,Ebert ve Bayan Adler'in yaptıkları ilk içtimada ~~ka~~ kararlaştırılan derslerin aşağı yukarı daha geniş bir listesidir.

Bu dersleri ilk okutan öğretmenler,Ercüment Ekrem Talu(retorik ve okuma), Adler(Ritmik jimnastik),Kuchenbuch(Fonetik),Bedrettin Tunçel(Tiyatro tarihi), Cevat Memduh Altar(Sanat tarihi),Zuckmayer ve Markoviç(Entonasiyon),Nihat Adil ve Saffet Urfi(Yabancı dil),Muhsin Ertuğrul(Konuşma tekniği ve mimik),Halil Bedii Yönetken(Müzik terbiyesi) ¹⁾

Balet Şubesi.-Temsil kısmının ihtiva ettiği tiyatro,opera ve bale şubelerinin bu üçüncüsü halâ kurulmuş değildir.1935 senesinde "balet"ve "şan" tahsil etmek üzere Rusyaya bir kaç talebe gönderilmek istenmiş ve Moskova elçiliğimizden"balet"ve "şan"için gönderilecek talebelere,hangi müesseselerin tavsiye olunacağı, bu müesseselere tarafından talebenin kabulünde aranılan şartlar,bunların tahsil müddetleri,talebelerin yaşama ve tahsil masrafları için ne kadar aylık verileceği,sorulmuştu(II.V.1935 tarih ve 8449 sayı).Elçilik buna verdiği cevapta,Moskova ve Leningrad'daki konservatuvarlara on,onbeş kadar Türk talebesinin alınabileceğini ve Koreografi mektebine de bir miktar Türk talebe alınması kabil ve tahsilin parasız olacağını,yalnız yeme ve yatma için ayda 60 doların elçilikçe ödenmesi lâzımgeldiğini bildirmiştir.Vekâletin daha fazla tafsilât almak için gönderdiği 4.IV.1936 tarih ve 6615 sayılı yazıdan sonra bu mesele durmuş görünüyor.

Şa Bay Abidin Özmen'in topladığı ilk kongredenberi teşekkülü istenen bu şube hakkında Hindemir ve Ebert te meşgul olmuşlardır.

Ebert,bu şubenin kurulmasına dair 1937 ve 1938 de verdiği raporlardaki fikirlerini tafsil eden müstakil bir rapor daha vermiştir(22.İkincikânun.1940) ve bunda şu mucip sebepleri sıralamıştır:

"Operadan bir kısım olarak bir bale tiyatrosunun lüzumu,millî bir dans kültürünün temeli olarak Türk millî danslarının işlenmesi ve bakımı,umumî bir sanat estetiği bakımından sanatkârane dansın terbiye kıymeti,bir Türk baletinin kuruluşunda en mübellibaşlı modern dans ~~üslubu-ve-onun~~ tarzları ve onların kullanılır

hale konması,Ankaranın hususî şartları ve balet mektebinin ders plânında bunun göz

I) 6.V.1937 tarihli istatistik cetveline göre.

Bununla ilgili olarak kaydetmeliyim ki Muhsin Ertuğrul,Vekil Abidin Özmen'in ricası üzerine hemen bütün bellibaşlı Avrupa Devlet tiyatrolarına talimatnamelerini tedkik suretile(Reşat Nuri,26.II.1935 tarih ve 352 sayılı yazısı)bir Devlet Tiyatrosu teşkilâtının ana hatlarını gösteren bir ilk proje meydana getirmiş ve bunu 20.Şubat.1935 de Vekile göndermiştir.Devlet tiyatrosu bu projeye göre dram,opera,orquestra,ve konservatuvar(tiyatro ve musiki mektebi)olarak dört kısma bölünmüştü.Projede yalnız devlet tiyatrosundaki vazife ve işleri ve bunların masrafları bir de tiyatro mektebinin dram kısmında okunacak dersler

fösterilmisti.

önünde tutulması, şimdiye kadar benim aklıma gelen dans mektepleri ve bunl öğ-
retmenlerle muhabereleirim, ve ihzarî konuşmalarım. »

Ebert, bunlara dayanarak, 1940 senesinde üç sınıflı-bir-balet devreli bir balet
mektebinin açılmasını istedi. Diyordu ki: Balet te, tiyatro mektebinin gayesine
uygun ve onuntiyatro, opera gibi ve koro gibi-haddizatında müstakil-bir şubesi-
dir.

Bu şubenin üç devresi şöyle ayrılacak: a) çocuk devresi (8-II yaş arasındaki ço-
cuklar için, b) talebe devresi (II-14 yaş arasındaki genç kız ve oğlan çocuklar için),
c) balet devresi (14-18 yaş arasında, talebe devresinin ilerilemiş çocukla-
rı için). Tahsil müddeti sırsile 3,3,4 sene olmak üzere 10 sene sürecek ve tale-
be yatılı olacaktır. Kendilerine orta tahsil de verilecektir.

Bu şube, şimdilik iki üç sene içerisinde oyun oynıyabilecek hale getirilecek
ve gerek kemiyet ve gerek keyfiyet ~~la~~ bakımından sonra sonra inkişaf edecektir.
İlk devreye, şimdilik bir balet nüvesini vücuda getirmek ve imkân dahilinde üçte
ikisi kız ve üçte biri oğlan çocuk olmak üzere 8-II yaş arasındaki 15-20 tane
eyi bakılmış, sağlam, müzikal çocuklar alınmalıdır. Diğer devreler de de en çok on
ikişer talebe bulunacaktır. Bunların da üçte ikisi kız olmak lâzımdır.

Bunların okuyacağı dersler, tedris unsurları ayrı ayrı gösterilmiştir. Başla-
rına getirecek balet şefinin, büyük rus ananasını modern garbi Avrupa dans
sanatı ile meze müktedir biri olması şarttır. Fakat ahvalin müsaade etmediği ve
şimdilik ancak ilk devresinin mevcut olacağı göz önünde tutularak "Eski mektep"
deye anılan tarzın bir mümessili de şimdilik kifayet eder.

Bu şubenin kuruluşu iki güçlük gösteriyor: Talebe ve yer meslesi. Birincisi
için ~~bir~~ geniş bir propaganda, ikincisi için de Evkaf apartmanında bir daire-
nin kiralanması bu güçlükleri yenmeye kâfi gelecektir. ^{I)}

Devlet Konservatuvarı Kanunu. - "1934 senesinde çıkmış olan kanundan sonra ge-
çen beş senelik devre içerisinde bu kanunun maksat ve gayeyi ifade etmemekte
bulunduğu ve teşkilâta tam olarak göstermediğini nazara alarak yeni ve ihti-
yaçlara uygun bir kanun lâyihası hazırladık. Bu kanunla, hatta ismi üstünde tered-
dütler izhar edilen bu müessesenin adı konuluyor ve teşkilâtı tesbit edilmiş
bulunuyordu. Büyük Millet Meclisinde esaslı münakaşaları celbeden bu kanunla

I) Bunlar yenilemediği için balet şubesi de henüz açılmamıştır.

Devlet Konservatuvarı, nasıl talebe alınacağına kadar, anayasasını kurmuş demektir.

Hemen ifade edeyimki aradan geçen bir yıldan pekaz fazla bir zamane rağmen, müessesenin bizi memnun eden inkişafı, yeni bazı kanuni hükümler almaya vekilliğimizi icbar edecek hale gelmiştir. Bu değişmeyi bir kararsızlık değil, canlı bir varlığın büyümesi ve bilhassa çabuk büyümesi menasına almalıdır¹⁾."

20.V.1940 tarihinde Büyük Millet Meclisinde kabul edilen 2829 numarolu kanunla Devlet Konservatuvarı iki kısma ayrılmıştır: a) Müzik kısmı, b) Temsil kısmı. Müzik kısmı şu şubeleri ihtiva eder: 1) Kompozisyon 2) Orkestra İdaresi 3) Piyano, org, harp 4) Yaylı sazlar 5) Nefesli ve vurma sazlar 6) Teganni (opera muganniliği, Koro muganniliği, Konser muganniliği)

Temsil kısmı şu şubelere ayrılır: 1) Opera 2) Tiyatro 3) Balet.

Konservatuvar orta ve yüksek olmak üzere iki tahsil derecesini ihtiva etmektedir. Konservatuvara bağlı bir tiyatro ve opera tatbikat sahnesi ~~vardır~~ kurulmuştur. Opera, tiyatro ve balet şubelerinde okuyan talebe ayrıca bir sene müessesenin tatbikat sahnesinde, tatbikat görür. Tatbikat talebesine 85 lira burs verilir.

İlk Talimatname. - Hemen hemen bu kanunla aynı zamana tesadüf etmek üzere konservatuvar bir talimatnameye de kavuşmuştur (II. IV. 1940). Bu talimatnamenin teşkilat kısmında artık her şubenin tahsil müddetleri belli olmuştur. Bunlardan kompozisyon, piyano, yaylı sazlar, orkestra idaresi şubeleri 9 sene, opera şubesi 7, tiyatro şubesi 5 senedir.²⁾ Son ikiser seneleri yüksek devreyi teşkil eder. Nefesli

¹⁾ Maarif Vekili Bay Hasan Ali Yücel'in Diploma tevzii merasimindeki nutkundan.

²⁾ Temsil şubesi ilk açıldığı zaman opera şubesi 5 ve tiyatro şubesi 3 sene idi. Lise ve öğretmen okulu mezunlarını alıyordu (Vekâletin maarif müdürlüklerine tamimi, 5. IV. 1938 tarih ve 10232/5 sayı). Aynı sene gazetelere verilmek üzere sureti Müzik Öğretmen Okuluna tebliğ edilen ilânda (14. Eylül. 1938 tarih ve 4/3425 sayı) tiyatro için en az 3 sene ve opera için de en az 5 sene denmektedir. Sonradan Ebert'in raporu üzerine (24. Mart. 1939) opera ve tiyatro şubelerine birer ihzarî ve birer tatbikat sınıfı ilâve edilerek birincisi 7 ve ikincisi 5 seneye çekarılmıştır.

Tiyatro ve opera bölümlerine müşterek bir Reji sınıfı ilâve edilmek üzeredir. Bu şubenin tahsili iki sene olacaktır. Ebert böyle bir sınıfın açılmasını eskidenberi istemektedir. Müstakbel Türk tiyatrosunun keyfiyeti orkestra şefi ve rejisöre ihtiyaç gösterdiğinden talebelerin arasında bu cihete de şevk uyandırılması lâzımdır. Bunlara arkadaşlarıyla daha küçük reji temrinleri yaptırılması, umumi bilgilerinin artırılmasına hizmet edilmesi (bilhassa edebiyat, sanat tarihi ve lisan) taslak ve perspektif çizmek öğretilmesi... Ve bunlara bir mütehasşsın nezareti altında avrupada tedkik seyahatleri yaptırılması tavsiye ediliyor (8. Mart. 1939). B. maksatla iki telebe, Ertuğrul İlgın ve Mahir Canova, birincisi Ebert'le İngiltereye, ikincisi Braun'la birlikte Alamanyaya bir tedki seyahati yapmışlar, operaların, tiyatroların nasıl sahneye konduğunu, reji faaliyetini, bir eser sahneye gelinceye kadar nasıl çalışıldığını etraflıca görmüşlerdir (Ertuğrul İlgın'ın bu seyahate ait raporu). 18

Bu sınıfa tiyatro ve operanın tatbikat sınıflarını muvaffakiyetle bitirmiş olanlardan reji mesleğine hususi bir kabiliyet gösterenler alınacaktır. Kenseilerine psikoloji, estetik, resim, plân dersleri de gösterilecektir.

1) 24/10/1939

ve vurma sazlar şubesi 7 senedir.

* Tiyatro, opera ve kompozisyon şubelerine enaz ortaokulu bitirenler, diğer şubelere ilkokul mezunları alınır. Ayrıca her şubenin yaş, müzikal kulağa sahip olma, istidat, ses güzelliği gibi hususi şartları da vardır.

Talebe meslek derslerinin yanında, umumi bilgilerini temin maksadile, orta ve lise devresinde, konservatuvar talebesine lüzumu olacak kadar kültür dersleri de görürler.

Kabul imtihanında muvaffak olan namzet talebenin asıl talebe olabilmesi için, girdiği ihzarî sınıfta, şubat ve haziran aylarında bir eleme imtihanı geçirmesi şarttır. Bundan başka şu imtihanlar vardır: Sınıf geçme imtihanı (her ders senesi sonunda ~~ve-yalnız-meslek-dersleri-~~) Bütünleme ve Engel imtihanı (her ders senesi başında), Sınıf atlama imtihanı (Sınıf geçme imtihanında bir yukarı sınıfı takip edebilecek derecede muvaffak olan talebe için olup bütün tahsil devresi esnasında bir defaya mahsustur), Mezuniyet imtihanı (Orta devreden Yüksek devreye ve Yüksek devreden mezun olurken).

Tedris Heyti. Bu gün , yabancı öğretmenler de dahil olmak üzere, Konservatuvar da 60 a yakın öğretmen vardır. Her şube tedrisatının yolunda gitmesini, şube öğretmenlerinin kendi aralarında çalışmalarını daha faydalı ve ahenkdar kılmayı temin etmek üzere birer şube şefi mevcuttur. Bu şube şeflerinden müteşekkil bir de **Müşavir Heyet** vardır. Vazifesi Konservatuvarı alâkadar eden bütün işleri müzakere ve bunlar hakkında-Vekilliğin tasvibile meşrut-kararlar vermektir.

Bütün-öğretmenlerin, umumi Konservatuvarın umumi meslelerini müzakere etmek üzere, bütün öğretmenlerin iştirakile senede enaz üç defa toplanan bir de Konservatuvar Meclisi vardır.

Tatbikat Sahnesi. -Opera ve tiyatro şubelerinde tatbikat sınıfına geçen talebelerin tatbikat yapımları için kurulmuştur. Burası küçük mikyasta bir tiyatro sayılır. Sahne ressamaları, dekoreuları, teknisiyenleri, erkek ve kadın terzi atelyeleri, marangozları ve buyacıları ile burası, hele temsil zamanlarında, bir çalışma uğultusu içindedir. Oynanacak oyunların her şeyi burada hazırlanır: desenler çizilir, maketler yapılır, kostümler biçilir, dikilir, dekorlar yapılır, çatılır, boyanır. Provalar, tadiller, tekrar provalar olur. Yalnız sahne, tatbikat talebesinin çalışmasına yarayacak şekilde henüz tadil edilmemiştir. Bu cihetten çalışmalar, Evkaf Apartmanı, Halkevi, Cebeci arasında mütemadi bir gidiş gelişle örgülenir.

23)

İLK Temsiller. 6/22

Konservatuvarın açılmasından sonra ilk üç senelik çalışması-
nın neticeleri ilk defa II.I.1940 günü akşamı, Cebeci'de, mektebin küçük salonun-
da davetlilere arz edildi. Bu temsile, Konservatuvarı her zaman lütuf buyurdıkları
yakın alfkalarile bahtiyar eden millî şefimiz de şeref bahşettiler. Talebe Manice
Maeterlinck'in "Evin İçi" ve Molyer'in "Gülünç kibarlar" adlı piyeslerini emuvaf-
fakiyetle oynadılar. 21/21

Daha sonra, opera şubesi de, Mozart'ın "Bastien (Bastienne) ni ve Batrflay'ın i-
kinci perdesini 24. VI. 1941 tarihinde Halkevi sahnesinde, yine millî şefimi-
zin huzurlarında temsil ettiler. Bu başlangıcı daha olgun şekilde, Otelci Kadın
piyesi, Toska (ikinci perde) ve Batrflay operaları takip etti. 21/21

Tiyatro şubesinin bu sene çıkan ilk sanatkârlarile opera şubesinin tatbikat
sınıfına geçen talebesi artık bir devlet tiyatrosuna giden yolun başında bulu-
nuyorlar. 20/20

x x x x x x

Devlet Konservatuvarının pek genç bir mazisi olduğu görünüyor. Bu cihetle
tarihçesinin mükemmel ve mevsuk şekilde yazılması kolay gibi görünür. Fakat işe
ciddi olarak başlandığı zaman güçlükler derhal kendini göstermiştir. Bilhassa

Musiki Muallim Mketbi'ne zamanına ait vesikaları derli toplu bulmak, hatta bul-
sadece bulmak imkânı hiç ele geçmemiştir. Onun Konservatuvara istihalesini aydın-
latma işi daha bol kaynaklara dayanmakla beraber, bunlarda da eksikler vardır. Mü-
tehasislerin raporlarını bir arada bulmak mümkün olmamıştır. Başka başka yerler-
den, resmi dosyalardan, kendilerinden, hususi ellerden tedarik edilen vesikalardan
ve içinde bulunanların bana anlattıklarından istifade edilmiş olmakla beraber
göremediklerim de vardır (Mussola Hindemir'in "Sarı Defter" diye anılan ve yerin-
de uzunca bahsettiğim teksir makinesile basılmış raporundan başka bir de "Mavi
Defter" adlı raporlar mecmuası bulunduğunu, bundan bir tane daha gönderilmesini
rica eden bir mektuptan öğrendim). Bunlara, bütün iyi niyetimle çalışmış ve tam
gücümü sarfetmiş olmakla beraber, doğrudan doğruya benden gelen eksikleri de ka-
tınca noksanların ve belki de hataların yekûnu gayet tabii büyüyecektir. Yalnız
bu tarz itiraf, affe medar olagelmıştır.

Bu çalışmalarımı bir çok arkadaşlar desteklemişlerdir. Orta Tedrisat Umum mü-
dürü Har Bay Hayri Ardiç, Musiki Muallim Mektebinin ilk kuruluşundan itibaren
vedi seneyi geçen bir zamana ait hatıralarını ve bildiklerini bana anlatmış;
Yüksek Tedrisat Şube müdürü Hamdi Akverdi bu mevzua ait dosyalardan istifadem
hususunda delâlet ve müsaade etmiş; Güzel Sanatlar şube müdürü Bay Cevat Memduh
Altar'la Bay Profesör Eber şahsi ve hususi dosyalarını bana iare etmek lûtfun-
da bulunmuşlar; devlet Konservatuvarı hakkında dikkate değer bir eser hazırlamış
olan Mahmut Bay Mahmut Ragıp Kösemihal, bu basılmamış eserinden faydalanmamam
kolaylaştırmıştır. Hepisine ayrı ayrı ve candan teşekkürlerimi tekrarlarım.

Orhan Şaik Gökyay

TDV/SAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-106/18

Orhan Şaik Gökyay

Devlet Konservatuvarı
tarihçesi

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 088-106/20

Musiki Muallim Mektebi .-Devlet Konservatuvarının ilk çekirdeğini, şimdi içinde bulunduğu Musiki Muallim Mektebi teşkil eder. Bu mektebin açılması B. Vasıf Çınar'ın ^{kurucusu} (Maarif Vekilliği zamanında, 1924-1925 ders senesindedir. Mektep o zaman, Cebeci'de, Rus sefaretinin işgal etmekte olduğu binaların ortasındaki kısmı, şimdiki Riyaseti Cümhur Orkestrası binasile müdür evini kullanmakta idi. Bilâhara yatılı talebe adedi çoğaldıkça, ozamanki Azerbaycan sefarethanmesini (şimdiki ON Odaların yerinde olan eski bina) de işgal etti. Musiki Muallim Mektebi, bu ilk senede, kendi tahsisatı olmadığı için Erkek Muallim Mektebinin misafiri olarak idare ve her türlü ihtiyacı buradan temin ediliyordu.

İlk talebe kadrosunu, Erkek Muallim Mektebi'nden seçilmiş olan ve sayısı onu bulmıyan talebeler vücuda getirmişti. Sonradan Balmumcu Öksüz Yurdu'ndan on iki talebe gönderilmişti. Mektep aynı zamanda yatısız olduğu için, talebelerin içinde çocuklu hanımların bile bulunduğunu ilk Müdür Bay Zeki bir mü-lâkatında anlatmaktadır (Resimli Perşembe, 22. İkinciteşrin. 1928, sayı 183) . Açıldığı ^{ikinci} yıl ¹⁹²⁷⁻²⁸ yılında İstanbul Şehir Kız Yatılı Mektebi'nden kız talebeler de getirtilerek muhtelit bir talebe kadrosu elde eden ¹⁾ mektebin bina ihtiyacını karşılamak üzere civar binalardan, altı odalı bir harap tekke de kiralanmıştı. Kış mevsiminde dershanelerle erkek talebenin yatakhaneleri bulunan bu harap bina arasını kaplıyan çamur denizini ancak mektebin yük arabası ile kat etmek mümkün oluyordu.

İki yüz doksan sekiz bin liraya ihale edilen şimdiki esas binanın temeli 7. Mayıs. 1928 pazartesi günü atılmıştır. Yeni binanın mikyası da pek mahdut bir talebe kadrosunu alacak şekilde tutulmuş olduğundan 1933 de esas binaya bir köprü koridorla bağlanan ve On Odalar diye anılan kısım ilâve edilmiştir (Mahmut Ragıp Kösemihal, Devlet Konservatuvarı adlı henüz neşredilmemiş eserinden). Bu genişlemeye rağmen istenilen maksada ulaşılmış değildi. Hindemit'in ²⁾ verdiği raporlardan birinde şöyle denilmektedir: "Her müzik terbiyesinin esası kulak terbiyesi olduğu halde bu, mektebin inşasında hiç göz önünde tutulmamıştır. Enstrümantalist ve mugannilerin ders odaları o kadar küçük hücrelerdir ve içinde çalışanların kulağına sesler öyle vurur ki insan yavaş yavaş ihtizaz münasebetlerine dair her hissini kaybetmiye mahkûmdur. Sonra yüz yirmi talebe aynı

1) 1927-28 de talebe sayısı 24 ilk kız talebe ile birlikte 71 i bulmuştu . Sonraki yıllarda bu sayı daima artmış ve 1935-36 ders senesinde 67 si kız olmak üzere 149 a çıkmıştı.

2) İleride kendisinin Türkiye'deki faaliyetinden uzun uzadıya bahsedilecek olan mütehassıs Paul Hindemit.

zamanda çalışmak mecburiyetinde olduklarından bütün koridorlarda, avluda hatta bahçede ağaçların altında, her yerde temrinler yapmaya uğraşıyorlar. Bu semeresiz çalışmadan müzikçi muztarıptır: Bütün enstrümanların circunası içinde kendi çaldığını farketmek imkânsızdır."

İlk talim heyeti Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrası azalarındandı. Henüz hususi bir talimatnamesi ve müfredat programı bulunmayan bu mektepte yalnız Fransızca ve musiki dersi²⁾ verilmekte idi. Ders vasıtası olarak ta ancak 10 tane keman vardı. Üçüncü sene mektebe 25 keman, 2 piyano, 1 armonyum, 2 violensel, 2 flüt alınmıştır (Mektep müdürünün Maarif Vekili Hamdullah Suphi'ye verdiği bir rapor müsveddesi).

Mektebin ilk talimatnamesi 29. Temmuz. 1341 (1925) tarihini taşıyor. Burada müessesenin gayesi "Lise ve Orta mekteplerle bilumum Muallim Mektepleri için musiki muallimi yetiştirmek" şeklinde belirtilmiştir. Hemen söylemeliyim ki, Musiki Muallim Mektebinin gayesi, gerek bunda, gerekse bunu takip eden talimatnamede bukadar sarahatle çizilmiş olmakla beraber, mektepte bu gayeye hizmetten ziyade, Orkestra ihtiyaçları göz önünde tutulmuş³⁾ ve dolayısıyla Orta Okul Müzik Öğretmenine lüzumu olmayan enstrümanlar tedris edilmiştir. Bunun neticesinde mezunlardan orkestraya kabul edilmeyip de Orta Okullara Müzik Öğretmeni olarak gönderilenlerin ellerinde, korno, Oboe, Fagot vesaire gibi, okul müziğinde yeri olmayan sazlarla, bu müesseselerde müzik Öğretmenliği yapmaya mecbur kalmaları bazı haklı şikâyet ve tezatların vukua gelmesini mucip olmuştur. Bu cihetle, Musiki Muallim Mektebi, daha başlangıçta, kendisine çizilen gayeye doğru yol almaktan ziyade, orkestra için, onun ihtiyacını karşılamaya da kifayetsiz, bir menşe olmaktan ileri gidememiştir.

Tahsil müddeti 4 sene olarak gösterilmiş, ilk üç senesi tedrisata, dördüncü senesi de tatbikata ayrılmıştır. Bundan başka bir de ihzarî sınıfı mevcut olup mektebe giren talebe bu sınıfa "namzet" unvanı ile kaydedilmektedir. Alınacak talebenin yaş haddi 13 ile 17 arasındadır. Ferden istimal edecekleri küçük musiki aletleri ile diğer ders vasıtaları kendilerine meccanen verilir ve ders senesi nihayetinde o talebeye mal edilir. Talimatnamenin 8 inci maddesine göre okunacak dersler şunlardır: Musiki nazariyatı, armoni, kompozisyon, kontrpuvan, musiki tarihi, musiki kiraeti, vokal, türkçe ve edebiyat, bediiyat, umumî medeniyet tarihi, Türk medeniyeti tarihi, Türkiye coğrafyası, ruhiyat, fenni terbiye ve usulü tedris, almanca, tabiat tetkiki, tatbikî hikmet ve kimya, amelî ve tatbikî hesap ve hendese, umumî ve meslekî hafızasıhha, vataniyat ve meslekî ahlâk, terbiyei bedeniye.

1) Talim heyetine tahsillerini Avrupada yapmış genç arkadaşların iltihakı sonradır (1927 ve daha sonraki yıllarda). Tahsilini Maarif Vekâleti hesabına yapmış olan Cevat Memduh Altar'la, kendi hesabına okumuş olan Bedri ^{Zabak} ~~Volag~~ bu yılda, Musiki Muallim Mektebine Öğretmen olmuşlardır. Ferhunde Erkin, Ülvi Cemal Erkin ve Necdet Atak ailesinin teşkil ettiği kafile de 1930 da müessesede vazife almışlardır. (22)

2) Bu "Musiki dersi" adı altında nelerin toplandığını pek bilmiyoruz. Herhalde keman başta geliyordu. Mahmut Ragıp Kösemihal arkadaşımızın yukarıda adı geçen eserine göre ilk Öğretmenler şunlardı: Zeki, Veli, Sadri, İhsan Servet, Basri (merhum), Halil. Bay Veli'nin söylediğine göre, bunlardan Bay Zeki, Basri ve Halil (Opayman) Keman; Veli, musiki nazariyatı ve daha sonra klârnet; Sadri ve İhsan Servet de, piyano dersi vermekte idiler.

1925-26
Musiki Muallim Mektebi
Tahsil müddeti 4 sene olarak gösterilmiş, ilk üç senesi tedrisata, dördüncü senesi de tatbikata ayrılmıştır. Bundan başka bir de ihzarî sınıfı mevcut olup mektebe giren talebe bu sınıfa "namzet" unvanı ile kaydedilmektedir. Alınacak talebenin yaş haddi 13 ile 17 arasındadır. Ferden istimal edecekleri küçük musiki aletleri ile diğer ders vasıtaları kendilerine meccanen verilir ve ders senesi nihayetinde o talebeye mal edilir. Talimatnamenin 8 inci maddesine göre okunacak dersler şunlardır: Musiki nazariyatı, armoni, kompozisyon, kontrpuvan, musiki tarihi, musiki kiraeti, vokal, türkçe ve edebiyat, bediiyat, umumî medeniyet tarihi, Türk medeniyeti tarihi, Türkiye coğrafyası, ruhiyat, fenni terbiye ve usulü tedris, almanca, tabiat tetkiki, tatbikî hikmet ve kimya, amelî ve tatbikî hesap ve hendese, umumî ve meslekî hafızasıhha, vataniyat ve meslekî ahlâk, terbiyei bedeniye.

Handwritten notes in the left margin, including a large '+' sign at the top and various annotations in Turkish script.

9 uncu maddede talim edilecek aletler olarak 1-Keman,2-Piyano,3-Flüt, 4-Viyolonsel sayılmakta ve bunların yalnız bir tanesinin mecburî olduğu tasarih edilmektedir.

Bu programın çok yüklü olduğunu ve alınan talebenin yaşlarına göre çok ağır sayılması lâzımgeldiğini görüyoruz.Nitekim Tatbikat sınıfını bitirdikleri,yani mektepten mezun oldukları halde,yaşları küçük olanların,resmen mümkün olmadığından,tatbikat imtihanlarına girmeyerek,mümareselerine devam edeceklerini yine talimatnamede okuyoruz.

Bu talimatnamede 1928 de yalnız bir tek maddesinde ufak bir değişiklik yapılmış,yani 11 inci maddesi şu şekle sokulmuştur:"Musiki Muallim Mektebi'nde üçüncü sınıfı ikmal eden talebe tatbikat sınıfına dahil olur.Bu gibiler staj müddetini mektepte geçirirler.Kendilerine mektep masrafı tahsisatından sekiz lira harçlık verilir.Muvaffak olmıyanlara da mektepte bir sene tatbikat görükten sonra İlkmektep Musiki Muallimliği ehliyetnamesi verilir"(14.II.1928 tarih ve 7301 sayılı İcra Vekilleri heyeti kararnamesi).Talimatname de esaslı değişiklikler 1931 yılında yapıldı.İcra Vekilleri Heyetinin 7.2.1931 tarih ve 10624 sayılı ^{maslak vekâletince} kararnamesile,"bir çok maddelerinde tadilât icrasına lüzum görülen ve bu sebeple yeniden tanzim olunan bir Musiki Muallim Mektebi talimatnamesi'nin tatbikına başlanması "teklifi tasvip ve kabul edilmişti.

Bu 1931 tarihli talimatnamede mevcut esaslardan bazıları:"Yine eskisi gibi İlkmektep mezunları alınıyor;yaş haddi bunda 12-14 dür.Okunacak derslerde bazı değişmeler vardır,Bediiyat yoktur,almanca yerine daha umumî olarak ecnebi lisanı denmiştir.Resim dersi ve kızlar için Nakış ve Dikiş konmuştur.Tahsil müddeti de biri umumî orta tahsil ve diğeri meslekî tahsil olmak üzere iki devreye ayrılmıştır.Dördüncü sınıfı bitiren talebe Türkçe ve ecnebi lisanı'ndan gayri umumî derslerle beraber Musiki nazariyatı dersine ait mezuniyet imtihanını verirler.Türkçe ve Ecnebi Lisanı ile meslekî malûmat ve Musiki ihtisası derslerine ait imtihanlar altıncı sınıf tahsilinin sonunda yapılır.Musiki Muallim mektebinde Salon Orkestrasına ait sazlar tedris edilir¹⁾. Muallimlik edebilmek için her talebe evvel emirde keman öğrenimiye mecburdur.İstidat ve teşekkülüne göre kendisine ikinci bir saz da öğretilir."

Musiki Muallim Mektebi'nin,yalnızca Orta Tedrisat mektepleri için musiki öğretmeni yetiştirmek gayesile başlayan,fakat yukarıda işaret edildiği ve hazırlanan 1931 talimatnamesindeⁿ⁾de anlaşılacağı üzere hiç bir zaman tam tahakkuk edemeyen faaliyeti,kendisine daha başka sahalar aramaksızın 1934 senesine kadar gelmiştir²⁾.

1) Bu Salon Orkestrası tabirinden ne kastedildiği pek müphem kalıyor.

2) 4.II.1934 tarih ve 146 sayılı Vekillik emrile o zamana kadar Orta Tedrisata bağlı olan Musiki Muallim Mektebi,Yüksek Tedrisata devrolunmuştur.

Önce, yani 1924-25 ders senesinde, lütüen Muallim Mektepleri gibi ilk tedrisata bağlı idi. Bu ders senesinin sonunda orta tedrisata geçmişti.

mek gerektir. Ancak, bu gözeyde Türk ulusal musikisi yükselebilir, evrensel musikide yerini alabilir.

Kültür işleri Bakanlığının buna değerince özen vermesini, kanunun da bunda ona yardımcı olmasını dilerim." (M. S. Ülkü, ~~1934~~ 1934) sayı ~~221~~ 221 R. S. 2/2).

Musiki davasının, nutkun ehemmiyetli paregraflarından birini teşkil eden bu direktife üzerine gerek matbuat, gerek Maarif Vekilliği tarafından ele alındığını anlamak kolaydır. O zaman Maarif Vekili bulunan Abidin Özmen'in ri-yaseti altında ilk müzik kongresi, musiki inkilâbının veçhelerini tayin etmek üzere toplandığı zaman, kongrenin mukarreratından olarak, Güzel Sanatların müstakil bir Umum Müdürlük vasıtasıyla idare edilmesini de Vekâlete bildirmiş ve bunun kurulması için icabeden kanun lâyihasını da hazırlamıştır. İşte bu çalışmaların neticesidir ki, 10.VI.1935 de kabul edilen 2773 numaralı "Kültür Bakanlığı Merkez Ürgütleri ve Ödevleri hakkındaki. 2287 numaralı kanunun bazı maddelerinin değiştirilmesine ve bazı maddelerinin ^{birleştirmesine} ilişkin kanun"un ikinci maddesinde bu Ar Genel Direktörlüğü vazifesi şöyle tesbit edilmiştir: "Okullar-da ve Okullar dışında dramatik sanatlarla müzik ve plâstik sanat işlerinin ulusal ülküye uygun olarak yürütülmesine ve yayılmasına, ulusun bu yönden yetiş-mesine ve yücelmesine çalışmak ve bu çalışmanın sosyal eğitim bakımından ge-reği gibi verimli olması yollarını aramak ve göstermek." 1)

Ar Genel Direktörlüğünün kuruluşu Güzel Sanatlara hususi bir ehemmiyet verildiğinin ifadesidir. Konservatuvarın Diplôma tevzii merasiminde Maarif Ve-kili Bay Hasan Âli Yücel'in söylediği gibi "bu suretle güzel sanatlar, Maarif Vekâleti içinde müstakil bir mercie nail oldu."

Müzik sahasında umumî bir inkilâp yapmak bahis mevzuu olunca, bu yolda ile-ri gelen Türk ve yabancı mütehasşisların fikirlerine müracaat edilmiştir. Benim öğrendiğime göre, bu hususta rapor veren ilk yabancı mütehasşis 2) Lico Amar'dır. 5. İKinciteşrin 1934 tarihile Paristen gönderdiği ve "Türkiyede mü-zik terbiyesi inkilâbına dair muhtara" adını taşıyan ^{peks} çok vakıfane raporunda bu meseleyi çok umumî hatlarla ele almıştır. Bu rapor "musikinin kıymetine" dair; bir samî kütlesi teşkil ^{ve} tamim; umumî musiki hayatı" gibi ^{bu bölümleri} "balınlara" ihtiva etmekte olup, "meslekî musikinin tahsili" faslında bilmünasebe, yalnız ismi geçecek kadar kısa bir şekilde, Musiki Muallim Mektebine ve Konservatuvar lüzumuna temas edilmiştir. Amar, bu raporunu yazdığı sırada, bizde müzik terbi-yesile iştigal eden müesseseleri yakından, hatta hiç tanımadığı için bunlar hakkında hiç bir mütaleada bulunmamıştır. Ancak, bu gün orta ve garbi Avrupa-da, müzik tahsilinin esasları, musikide idealin "virtuoz"luk olduğu bir zamanda vazedilmiş olduğundan, halbuki asıl gaye, bir taraf ^{la} tekâmül etmiş icrakâra elde etmek değil, her cihetten tenevvür etmiş, muhtelif cepheli bir müzikçi ye-tiştirmektir. Çünkü musikinin deruni mekanizmasını anlayabilecek ve onun bün-yevi mahiyetini tasvir etmeğe muktedir olacak olan yalnız bu sonucudur. 3) Amar bu hususta düşündüklerini etraflıca izahtan sonra, muhtirasının ikinci esas

1) Bu kanunun müzakeresinde, Büyük Millet Meclisinde, yalnız kanunda geçen bazı yabancı kelimelere türkçe karşılıklar bulunması istenmiş ve madde başkaca münakaşa mevzuu olmamıştır.

2) Daha önce İstanbul Konservatuvarının ıslahı için çağırılan Marx'dan ileride ayrıca bahsedilecektir.

3) Lico Amar, 1891 de Budapeşte'de doğmuştur. Fevkalâde bir kemancıdır. 1923/29 da, Frankfurt a. Main'de içinde Paul Hindemit'in viyolacı olarak bulunduğu bilhas-sa en modern müzik'in icrası maksadile ortaya atılmış olan Quartett yaylı sazların şefidir. 1933 son baharında Paris'e gelmiştir. Daha sonra da, 15. 11. 1938 tarihinde yaylı sazlar bölümünün şefi olarak Ankara Konservatuvarında vazife almış olup halen bu vazifede bulunmaktadır. (Frank-Altman, Ton-Künstler Lexikon, s. 11)

Kemancan profesörü ve

Quartett'inin

Yüksek kısmın tahsil müddeti 2, en çok 3 sene olarak gösterilmiştir. Bu kısımda yüksek piyano, keman, Viyolonsel, yüksek kompozisyon ve şeflik, yüksek teganni sınıfı ve "müzikoloji" şubesi vardır.

Bu raporun, bu günkü kanun ve talimatnamenin esas itibarıyla mebdelî teleki edilecek bazı noktaları havi olduğu inkâr edilemez. Fakat ancak bilâhare Hindemith'in ve Ebert'in raporlarından da istifade etmek suretiyle ismi geçen arkadaşların, üzerinde sonradan daha etraflı çalışmak ve işlemek imkânını buldukları Konservatuvar kanun ve talimatnamesi vuzuhlu ve maddelerinde kâfi sarahat bulunan bir inkişafa ermiştir.

Anlaşıyor ki işler ve şahıslar hakkında türlü görüşler, türlü telakkiler vardı. Temamile yeni bir teşkilat isteyen ve kanuni mevzuların mücerret mefhumlarını tahakkuk ettirecek ana fikir ve teşebbüslere muhtaç olan bu işi başarmak için Maarif Vekilliği Avrupadan mütehassıs getirmeye karar verdi. ¹⁾ Konservatuvarın Müzik Şubesinin Kuruluşu ve Profesör Paul Hindemith. - Atatürk'ün 1935 yılı, Büyük Millet Meclisindeki açış söylevinde, "ulusal musikimizi modern teknik içinde yükseltme çalışmalarına, bu yıl daha çok emek verilecektir" denmektedir. İşte bu direktifin işaret ettiği yola düşmek üzere Müzik işlerinin islahı için bir mütehassıs getirtilmek düşünüldüğü sırada, o zaman Avrupada talebe Müfettişi olan ²⁾ Bay Cevat Dursunoğlu, Vekâlete gönderdiği yazıda şu mütalealarda bulunmaktadır "Hindemith, bizim musiki islahatımızda çok alâkadar oldu. Ancak şimdilik uzun zaman için Almanyadan ayrılmak istememektedir. Kısa bir zaman için gelmeye razıdır. Bunun için de Hindemith, mevcut halk musikimiz ve teşkilatımız hakkında bir fikir edinmek üzere evvelâ memleketimize gelerek birkaç hafta çalıştıktan sonra ileride yapılacak işler hakkında mütaleasını bildireceği ve bundan sonra da istenildiği takdirde teşkilâtın başlangıcında birkaç ay çalışmasının daha muvafık olacağı mütaleasında bulundu. Almanyadaki işlerinden irtibatını kesmemek için Berlin Yüksek Musiki Mektebi'nde bestekârlık sınıfındaki dersinden istifa etmemiştir..."

Berlindeki musiki mehafilinin fikirlerine göre ³⁾ Hindemith, musiki alanında dünya büyükleri arasındadır. Bu itibarla muvakkat bir zaman için olsa dahi kendisinden yapılacak işler hakkında bir fikir almak için memleketimize celbi çok faydalı olacaktır. Ayrıca henüz genç denilecek bir yaşta ⁴⁾ ve modern çalısın bir kompozitör olduğundan bu itibarla da kendisinden, yaşlanmış ve yeni

-
- 1) Maarif Vekili Bay Hasan Ali Yücel, diploma tevzi merasimindeki nutku.
 2) Bay Cevat Dursunoğlu, -ki 1924 den 1929 a kadar Orta Tedrisat Umum Müdürlüğünde ve 193 dan 193 a kadar Yüksek Tedrisat Umum Müdür Vekilliğinde bulunduğu için bu devrelere ait işler hep elinden geçmiştir-Devlet Konservatuvarının kuruluşunda, unutulmaz emekleri sebkat etmiş olan mühim bir rükündür. Riyaseticümhur Filarmonik Orkestrasının ve Konservatuvarın kalkınması için Almanyadan getirtilmesi düşünülen mütehassıslar arasından Hindemith'in tercihi onun reyî hakim olduğu gibi, bu kuruluşta en makulünden tutunda en akla gelmiyen şekilde çıkan müşkülleri yenmek için de onun dirayet ve cehti imdada yetişmiştir. Onun, bütün teklifleri, arzuları, şikâyetleri, hatta kaptisleri ve en basit hususi işleri, -bazı mütehassıslar kendisinden, otelde oda hazırlatılmasına, yataklı vagona yer ayrıtılmasına varınca istemişlerdir- iş görmek isteyen bir adam ciddiyeti, anlayışı, müsamahası, sabrı ve eyiliği ile dinlemeğe alışık olan kulağı ve yararı yapmaya daima hazır olan teşebbüsü, kendisi için ayrı bir fasıl açmayı bana çok düşündürmüştür. Fakat burada, işbaşı olarak geçen her isim ister istemez Bay Cevat Dursunoğlunu da tetad ettiirdiği ~~göndirdiği~~ ^{göndirdiği} bu arzumu bo notta izhar etmeyi yeter buldum.
 3) Profesör Hindemith yalnız Berlindeki Musiki mafillerine göre değil, umumî harbi takip eden senelerden itibaren beynelmilel sanat dünyasında tanınmış bir şahsiyettir. Hindemith bu gün temamile unutulmuş değildir. Bu ciheti makalelerden, müzik tarihi kitaplarından, broşürlerden ve beynelmilel müzik hegriyatın-

dan istinâç etmek mümkündür. (Çevat Memduh Altar'ın, bir müzisyen selâhiyetile lütfettiği bu notu buraya memnun ve müteşekkîr koyuyorum.)
 4) Hindemith protestan olup 1895 te Anau/Main'da doğmuştur.

işler için heyecanı kalmamış her hangi bir mütehasıstan çok daha ziyade istifade olunabilecektir."

Hindemit'le ilk kontrat 27.Mart.1935 de Berlinde akdedilmiştir.Müddeti bir ay olan bu kontratta,"bir Musiki Konservatuvarı teşkili ve Türkiyede musiki kültürünün organizasyonu işlerinde Vekâletin müşaviri olarak tetkiklerde bulunmayı ve çalışmalarının neticesinde Vekâlete bu işler hakkında mufassal bir rapor vermeyi taahhüt eder"denilmektedir.Hindemit 6.Nisan.935 de işe başlamış ve kontratı hitam tarihi olan 6.Mayıs.1935 den 16.Mayıs.935 e kadar on gün daha uzatılmış olduğundan¹⁾ ilk gelişinde kırk gün tetkiklerde bulunmuştur.

4.XI.1935 tarihli kontratın 29.Nisan.1936 tarihli zeylinde 25.Şubat.936 dan başlamak ve 1936 Mayısındanyirminci günü akşamına kadar devam etmek üzere Hindemit'in tekrar Türkiyeye gelmesi temin edilmiştir.Fakat Hindemit ancak 4 Mart 1936 da işe başliyabilmiştir²⁾. Bundan sonra Hindemit,birincisi 1937 Şubatının birinden yirmisine kadar yirmi gün,ikincisi 4 Birinciteşrin 1937 den 24 İkinciteşrin 1937 tarihine kadar bir ay yirmi gün olmak üzere iki defa Ankara'ya gelmiştir.19 İkincikânun 1937 tarihinde aktedilen kontratta yapacağı işler şöyle sıralanmıştır:"Hindemit,Ankara'da Cümhur Başkanlığı Filarmonik Orkestrasında ve Müzik Öğretmen Okulu'nda,Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı emrinde çalışacak mekteplerde musiki öğretim ve eğitimi işlerinin eyileştirilmesi,musiki öğretmenleri yetiştirilmesi işleriyle meşgul olacak ve musiki sanatına ait işlerde Kültür Bakanlığına danışmanlık edecektir."II Ağustos 1937 de aktedilen son kontratta bu maddeye "... ve genel olarak Türkiye'de musiki kültürünün yayılmasına ve musiki sanatına ait işlerde kültür bakanlığına danışmanlık edecektir" kaydı ilâve edilmiş bulunuyor.

Görülüyorki Hindemit'ten,musiki işlerimizi memleket ölçüsünde bir görüşle ele alması istenmiştir.İlk defa gelip döndükten sonra çalışacağı sahanın hududu üzerinde bir fikir edinmek üzere şunları soruyor:"Mektebi idare edecek miyim?Orkestrayı idare edecek miyim?yoksaikisini beraber mi?Kompozisyon derisi verecek miyim?Teşkilâtla meşgul olacak mıyım?Raporumda yaptığım tekliflerin tatbikina nezaret edecek miyim?Bu suallerin ardından "Halk musiki kitapları"nın vücutte getirilmesi için Türk kompozitörlerle çalışması icabettiğini İzmirde bir Konservatuvar tesisi ve İstanbul Konservatuvarında ıslahat işleriyle de meşgul olması lâzımgeldiğini söylemekteir.³⁾

Hindemit'in memlekette musiki hayatının tesisi ana mevzuu etrafında toplanan bu muhtelif çalışmalarından ,biz ancak Konservatuvarı alâkadar eden kısımlarını alacağız.1936 da "Türk musiki hayatını kurmak için teklifler" adıyla teksir makinesinde bastırıldığı eserinin büyük bir kısmını(s.34-65)Kon-

1) Bunun sebebi,Hindemit'in Necil Kâzım Akses'le birlikte bir Konservatuvar tesisi ve halk türkülerinin tetkiki maksadile İzmirde seyahat etmesidir.

2) Hindemit'in bu defaki gelişinde,profesör Hindemit'in pek yakın dostu olan ve onun Vekillige tavsiyesile tiyatro işleri için çağrılan Ebert'le bir hafta kadar beraber bulunabilmek imkânını elde edeceğini,o tarihte mimar Jansen ve Pölzig de Ankara'da buldukları için kendileriyle müstakbel Opera binasının yeri hakkında konuşmak fırsatını bulacağını Vekâletin kendisine gönderdiği bir yazıdan öğreniyoruz(28.II.1936 tarih ve 6010 sayılı)

3) 3 Ağustos 1935 tarihli mektubunda.

servatuvara hasretmektedir.

Bu Konservatuvar üç şubeyi ihtiva edecektir: Serbest musiki mektebi (Konservatuvar), Öğretmen semineri (Musiki Muallim Mektebi) ve Tiyatro mektebi.

Hindemit Talimatnamesi.- Bu gün meriyette bulunan talimatnamenin kökleri, tiyatro kısmı hariçve 1934 müzik kongresinin ihtiva ettiği ilk esasları hattırdan çıkarmamak şartile, Hindemit'in 20.4.1936 da taslağını çizdiği talimatnameye uzanır. Burada bir talimatname için esas olacak noktalar madde madde sıralanmaktadır²⁾.

A.-Bu kısımda konservatuvarın gayesi, idare ve tedris unsurları, tedrisatın başlama ve bitme tarihleri, isteklilerin ibraz edecekleri vesikalar, umumî olarak müzik ve şan şubelerine gireceklerin kız, erkek yaş hadleri, kabul imtihanları, ihzarî sınıflar, yatısız talebeden alınacak para (kış ve yaz sömestrleri için başka başka olmak üzere), Konservatuvarı terketme şartları, grup dersler mümessillikleri, okunacak ders gurupları, her talebenin haftalık esas ders saatleri, talebeye verilecek saızlar ve bunların muhafazası, konservatuvar kütüphanesinden talebe ve öğretmenlerin istifade şartları, çalışma odaları, konferans akşamları, talebenin dışarıda müsaadesiz musiki faaliyetine iştirak edemeyeceği, hepsi burada teferrüatla denecek derecede incelenmiştir.

Hindemit talimatnamesinde okunacak dersler şöyle altı gurupta toplanmıştır:

1) Teori sınıfı, esas ders kompozisyon, yardımcı dersler, bütün saz ve ses sınıflarile birlikte olmak üzere enstruman kursları, enstrumantasyon, form bilgisi ve müzik tarihi, 2) Dokunarak çalınan saızlar (Piyano ve piyano ile oda müziği), 3) Enstrumantal müzik (keman, viyoloncel, nefesli saızlar, harp, kontrbas, nefesli ve yaylı saızların oda müziği, 4) Şan (solo mugannilği ve koro), 5) Birlikteçalma (mektep orkestrası, mektep korosu, keman korosu), 6) Pedagoji sınıfı (Müzik Öğretmen Okulu Kısmı) (Müzik pedagojisi hakkında dersler, takrirler, tatbikat, enstruman ve şan metodu, ritmik, jimnastik, kulak teebiyesi).

Bu maddelerin tatbik şartları olarak, yer, enstruman, nota vesaire gibi cihetlere dair de her kısmın sonuna notlar ilâve edilmiştir.²⁾

B.-Musiki Muallim Semineri için lüzumlu maddelerden bahseden, bu kısım sonradan 1938-1939 ders senesinde Gazi Terbiye Enstitüsünün bir şubesi olarak oarada yaptırılan bir binaya geçtiğinden, burada tafsil edilmekten vazgeçilmiştir.

1) Raporda, esas bölümler harflerle gösterilmiş olduğundan burada da aynı sıra takip edilmiştir.

2) Enstruman tamiri ve piyano akordu için de talebenin kendi kendine yetecek kadar malumatı orkestranın enstruman tamircisinden ders olarak öğretmenlerini teklif etmektedir.

Tedrisat vasıtalarının bozukluğu ve kifayetsizliği gösterilerek yeni enstrumanlar getirtilmesi, bunların iyi bir şekilde muhafazası hususunda tavsiyelerde bulunmuş, işe yarar yabancı öğretmenlerin bulunup tutulmalarında olduğu gibi birçok saızların getirtilmesine de delâlet etmiştir. ayrıca zengin bir müzik lüteratürü ihtiva eden kütüphanenin tesisi lüzumunu ileri sürerek ve bunda yardım eden de odur. Yemeklerde bir eğlence vasıtası olarak kullanılmakta olan gramafonun bir ders aleti olarak kullanılması ve ona göre plaklar getirtilmesi ve seçilmesi işi de yine Hindemit tarafından ele alınmıştır.

C.-Bu kısımda sene sonu imtihanlarının ve mezuniyet imtihanlarının ne şekilde yapılacağı , imtihan komisyonları, talebeden istenecek olanlar ve notlar hakkında izahat verilmektedir. I)

Hindemit'in Konservatuvarın kurulması için verdiği raporlarda ve raporlarında teklif ettiği noktaların tatbikinde gösterdiği alâka ve ciddiyetten çok istifade edilmiştir. Bu kuruluşta o , hemen her noktayı düşünmüştür. Raporlarından birinde (rapor c, s-10) şunlar var: "Müzik hayatının ilerleyen inkişafı için bir nota matbaasına ihtiyaç hasıl olacaktır. Başlangıçta şüphesiz ders ihtiyaçları için çalışacağından bunun yüksek müzik mektebine bağlanmasını ve bu mektebin sanat şefine matbaanın da verilmesini tavsiye ederim. Nota basım cihazları Ankarada mevcut olduğu için bu iş önce otografik ve fotoşimik tarz dahilinde kalabilir. oldukça masraf isteyen ve daimi bir ihtiyaçla ancak

I) Konservatuvarın kurulmasından ve bunun için getirilen mütehasıstan bahsedilirken , İstanbul Konservatuvarının ıslahı için çağırılan ve Türkiyede müzik hayatının canlandırılması hususunda ilk raporu veren Viyanalı meşhur kompozitör Profesör Josef Marx 'ı da hatırlamak ve onun teklifleriyle Hindemitin raporunu karşılaştırmak bir başka mütehasısın bu yoldaki düşüncelerini öğrenmek bakımından faydalı olacaktır.

O, Türk halkında bir musiki tehalükünün mevcudiyetini tesbit ettikten sonra , memlekette musikiyi teşvik için iki ana yolu gösteriyor: 1) Musikiyi hi-maye ve teşvik eden kanunlar, talimatnameler, emirler 2) Musiki müesseseleri tesis etmek. Kifayetsiz Öğretmenlerin faaliyetten men ve Öğretmen olacakların meslekî vasıfları yanında pedagojik evsafı da haiz olmalarını istiyor.

Konservatuvar diyor, iyi bir musiki propagandacıdır. Halkı terbiye eden, sanat alakasını çoğaltır, halk arasına musiki idealistlerini sokar, istidatların keşfine ve inkişafına sebep olur. Onca avrupalı heyet ve bütün derslerle bir konservatuvar tesisi hatalı olur. Mektebin heyeti umumiyesi, mahdut yüksek istidatlar için değil, adedi çok olan orta derecede istidatlara göre tensik edilecektir. Bu Konservatuvar , İstanbulda mevcut olmayan eksikleri operayı, muntazam konserler veren bir orkestrayı, mümkün merteye tamamlayacaktır.

Dersler esas ve yardımcı ders olarak ayrılacak , bunların öğretmenleri arasında da derece farkı bulunacaktır. Tahsil devreleri I) başlangıç d vresi 2) Tekemmül devresi diye iki ayrılmaktadır. SU imtihanları vardır: Kabul imtihanı, girdikten iki sene sonra bir imtihan, Tekemmül devresine giriş imtihanı, Kontrol imtihanı, mezuniyet imtihanı, sınıf atlama imtihanı? Azası vali tarafından tayin edilen ve her sene sonunda yeniden intihap edilen müşavir heyet, Konservatuvarın meslekî faaliyeti, öğretmenlerin ücretlerinin tayini, ders planları gibi işlerle meşgul olur, ders müfredatını hazırlar.

Hangi derslerin okunduğu hakkında raporun hülasasından kati bir fikir edinmek müşkildir. Burada nazariyat, talebesi piyanoda, tarih detsi, saz talebesi de nazariyat , tarih, piyano dersi görecektir denmektedir. Dans, ritmik, teganni müzik tarihi ve Türk musikisi ~~XXXX~~ derslerinin konulmasını ve bunlardan bazılarını için de öğretmenler tavsiye etmektedir.

Talebe haftada en az iki gün mektebe devam edecek ve her talebeyne haftada en az kırk dakika ders görecektir.

TDV/SAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/20

verimli olan bir nota hakkâklığı ın kurulması, inkişafın daha sonraki cereyanında düşünülecek bir cihettir I).

Konservatuvarın açılması .- Hindemit, bir yüksek müzik mektebi kurulması hakkındaki raporunda umumî olarak, şimdiki musiki muallim mektebinin ileride kadroda taşacak olan muallimleri yetiştirmekten başka bir işe yaramıyacağı ve gayeye hizmet etmediği için değiştirilmesi tam teşkilatlı bir konservatuvara tahvili lâzımgeldiği fikrinde bulunmuştur²⁾ Bu günkü halile maksada yetmediğini şu sebeplere istinat ederek söylemektedir: "Bina verimli bir tedris için elverişli değildir; tedris unsurları kâfi değildir; müstakil müzik öğretmenleri için pedagoji, tatbikat gibi en mühim şubeler yoktur; muntazam bir ders planı yoktur ve talebeler kendilerine lâzım olan şeyden pekeksik olarak haberdar edilmiş ve bunun yerine zevaitle doldurulmuştur. Bir kısım öğretmenler ihtiyacı karşılayacak iktidarda değildirler; tam salahiyeti haiz bir sanat şefi 3) yoktur. Bir çok istidatsız talebeler diğerlerinin çalışmasına mani olmaktadır; onun için mevcut talebe bir imtihandan geçirilerek

- 1) Bu nokta üzerinde bazı muhaberele^{de} cereyan etmiş, hatta Hindemit bir Alman mütehassısına gönderdiği mektupta (15 İkincikânun 1938) otomatik ve her işe yarar bir nota hak makinesi soruyor, Ankara'da böyle bir işin konuşulduğunu, eğer gelmek isterse şartlarını açıkca bildirmesini yazıyor. Bu işin Devlet Matbaasına ele alınmasını da istemişse de, herhalde yapacağı işin şimdilik masrafını korumayacağı mülahazasıyla vazgeçilmiş olacaktır.
- 2) Hindemit, müessesede, sanata müteallik işlerin ve teknik hususların yolunda cereyanını temin maksadıyla, müdire, sanat işleri şefi namı altında yardımcı bir elemanın terfikini ısrarla tavsiye etmiştir. Bu Şef konservatuvar korosunu, konservatuvar orkestrasını idare edecek, enstrumantal ve vokal oda müziği yaptıracak, diriye ve partitur tahsili dersleri verecektir. Bütün sanata taalluk eden meselelerle bunlarla ilgili çalışmaların tam mesuliyetini üzerinde taşıyacaktır. (Rapor B, s-22 ve müteakip). Konservatuvarın sanat şefliğinin Zückmayere, seminarınınkinin de Necil Kâzım'a verilmesini teklif etmiştir. Necil Kâzım, Hindemit burada bulunduğu müddetçe, kendisinin bir nevi müşaviri olarak onun çalışmalarına iştirak ettiği gibi sonradan mütehassısın Vekillikçe kabul edilen teklifi üzerine Konservatuvar müstahdemler kadrosuna ilâve edilen bu sanat şefliği vazifesine resmen ifa etmiştir. Necil Kâzım bir sene müddetle bu vazifede bulunduktan sonra 9.XII.1937 tarihinde yapılan müzeyyel bir kontratla Dr. Praetorius "Müzik Öğretmen Okulu ve Konservatuvar sınıfları sanat ve teknik şefliğini yapmak üzere 1.XII.1937 den 1.XII.1938 tarihine kadar ve orkestra şefliği vazifesine ilâve olarak" angaje edilmiştir. Dr. Praetorius sanat şefliği zamanında talebenin toplu ve münferit çalışmalarını gösterir muntazam bir ders planı yapmış, bu programın talebe ve öğretmenler tarafından tam olarak tatbikini mürakabe etmiştir. Bir sene sonra orkestra ve radyodaki vazifelerinin çokluğundan dolayı kontrat müteakip sene de yenilenmemiş ve daimî müstahdemler kadrosuna ücreti de konmamıştır.

Dr. Praetorius 1905 de Berlin Üniversitesinde doktorasını vermiş olup tezinin adı "Die Mensuraltheorie des Francinüs Gafurius und der folgenden Zeit bis zur Mitte 16. Yahrhunderts" dir. 1908 de Kölner Opernhaus'ta opera şefi olarak faaliyete başlamıştır. On sene Vaymar'da müzik Umum Direktörlüğünde bulunmuş olup Konzert-Theatre ve Koro Şefi olarak tanınmıştır. Mükkemmel eski Alman mektebine mensup yorulmaz bir iş adamı ve Orkestra mürebbisidir. Aynı zamanda kültürlü bir insandır. Klasik müziği olduğu kadar yeni müziği de idare eder-hatta yenileri daha çok kaldırdığı için hoş karşılanmamıştır bile-(Hindemit'in tarih sayfası düşmüş bir mektubundan; Cevat Memduh Altar'ın hususi arşivinden).

- 2) Bu not 1934 kongresindeki müzikkilerin raporunda da vardır.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 088-106/20

işe yaramayanların ve bu yüzden kabiliyetliler üze inde kötü örnek tesiri yapanların alâkalarının kesilmesini, tedris unsurunun da Avrupadan getirilecek öğretmenlerle takviyesini istemiştir. Hangi şubelere ne kadar ve ne kudrette öğretmen getirilmesi icap ettiğini teferrüatle bildirmiştir.

Hindemit'in raporundaki teklifi yerine getirmek üzere mevcut talebe 6 Mayısla 12 Mayıs 1936 arasında, Müdür Rauf Yener, Necil Kâzım Akses, Zuckmayer, Dr. Praetorius ve Hindemit'ten müteşekkil bir komisyon tarafından imtihan edilmiştir. 48 talebe başka mekteplere dağıtılmış ve 86 sı alınmıştır. Bunlardan 8 i ve bu seneki mezunlardan ikisi temsil kısmına diğerleri de müzik kısmına ayrılmışlardır.

Atatürk'ün, 1936 yılında, Büyük Millet Meclisindeki açış nutuklarında Konservatuvarın ve temsil akademisinin kurulmakta olduğunu müjdelenmiştir: "Güzel Sanatlara da alâkanızı yeniden canlandırmak isterim. Ankara'da bir Konservatuvar ve bir temsil akademisi kurulmakta olmasını zikretmek, benim için bir hazdır.

Güzel sanatların her şubesi için, kamutayın gösterdiği alâka ve emek milletin insanî ve medenî hayatı ve çalışkanlık veriminin artması için çok tesirlidir. (Ülkü, VIII. 1936, sayı 45, s-170)

Konservatuvar, 1936 da "Musiki Muallim Mektebinin Konservatuvar sınıfları" namı altında teşekkül ediyor. Yukarda da söylendiği gibi, Hikmet Bayur zamanında çıkarılan 2541 numaralı kanunla kurulması icap ederken Devlet Konservatuvarının organize edildiği tarihlere kadar (1936) açılmayan temsil Akademisine ancak bu tarihte talebe alınıyor. Zaten, Atatürk'ün nutuklarından da bu cihet sarahatle görülmektedir.

Müzik ve Tiyatro kısmı için ilk kabul imtihanı 6 Birinciteşrin 1936 da yapılmış, fakat 25 istekliden ancak beşi şöyle böyle kabul edilebilir bir liyakat göstermiştir. Muhsin Ertuğrul, Şan Öğretmeni Lohmann ve korrepitör Markovitz 'ten müteşekkil bir komisyon, istekli azlığı karşısında aynı ayın 12 sinde İstanbul'da açılan ikinci bir imtihanda bulunmuşlardır (Hindemit'e yazılan mektup, 16.10.1936 tarih ve 9596 sayı) I)

Koro : Daha 2541 numaralı kanunla teşkili kabul edilen temsil akademisinin, şubeleri arasında birde koro kısmı vardı. Fakat bu kısmın Konservatuvarın teşkilinden ve kanuniyet kesbetmesinden sonra bile halâ bugün de tam bir şekilde vücut bulmamış olması, birtakım güçlükler arzemesinden dolaydır. Hindemit, bu mesele üzerinde de durmuştur. Ve anlaşılıyor ki bir çok defalar konuşulduğu, çarşeleri arandığı halde, bir koro birliğinin tesisi daima talik edilen meseleler ^{den biri} yeri olarak kalmıştır. (1937) yılında, Hindemit artık zamanının gelmiş olduğunu söyleyerek buna ait fikirlerini ve tekliflerini etraflı bir şekilde izah ettiği raporunda, koro meselesini, Konservatuvar teşkilatına dahil ve temsil şubesi için çok lüzumlu bir müessese olduğu kadar, daha geniş bir halk muhitini, sanat musikisile yakından temasa getirecek olan en müessir bir vasıta olarak görmektedir. Bu fikri setekleyecek delilleri ileri sürüp açarken de şöyle diyor: "Bir defa saf bir dinleyici halkası, bir koroyu, halis bir enstrumental konserden daha çok memnu-

1) Hindemit Konservatuvarın açılışının bazı sebeplerden dolayı ilkbahara bırakılmasını istemişse de, 1938 ikinciteşrin başında derslere başlanmıştır.

niyetle takip eder. Sebebi, insan sesindeki ihtizazın, bu kadar müzik aletlerinin en tabisi olarak hisse doğrudan doğruya hitap etmesi, ~~XXXXXXXXXXXX~~ müzik muvacehesinde bir ~~XXXX~~ nin mevcut olması ve bunun müzikal hadiselerin anlaşılmasına bir köprü vazifesi görmesi, ve dinleyiciye zahmetsizce sanat eserinde mevcut azamet ve ultiyet intibasını vermeğe vasıta oluşudur. İkincisi koro tegannisi daha çok miktarda kimseleri müzikal eserlerle faal bir münasebet tesisine götürür ve bu suretle ömrünce bu münasebeti kaybetmeyeceği gibi başka halkaların da bu koroya katılmasını temin eder."

Ankara'nın vaziyetinin buna çok elverişli olduğunu söylüyor ve konsere gelen bütün bu meraklı ve alakalı dinleyicilerin koro tegannileri vasıtasıyla yavaş yavaş, şimdi sadece müzikten zevk alan insanlar halinden anlayışlı dinleyicilere istihalelerini temini ve bunların verdiği misali teşvikci ve mürebbi olarak müessir kılmayı ileri sürüyor.

Bu yoldaki teşkilata gelince: müzikle alakası olmayan bir insanı, böyle bir şey için ikna güçtür. Ve belki bir kısım eski ananelerin devamı, kadınların koroya iltihaklarına manidir. Sonra bu memlekette pek çok görülen tiz kadın sesleri ve alto seslerin göze çarpacak derecede noksanı muhtelit bür koro teşkili için elverişli değildir. Onca, birlikte çalışma zevkinin tam müesses olmadığı ~~XXX~~ bu memlekette daha kaba cazibeler kullanmak icabedecektir.

Fakat şu kanaatteyimki ez zamanda, koro, Türk müzik hayatının sağlam bir esas unsuru olacak ve koroya kabul edilmek bir şeref sayılacaktır. Bu suretle bulandırılmamış bir müzik sevgisine yeni uzuvlar kazanmak hususunda itimat edilebilir ve iştirak edecekler ödenecek para da tekrar kaldırılabilir.

Hindemit, 60-80 kadar kadın ve erkek korocu bulunarak bunlara Müsiki Muallim mektebinin konser salonundan haftada önce iki saat daha sonra üç saat olmak üzere akşamları prova yaptırılmasını istiyor. Bunlara her defasında zaruri masrafları ödenecektir. Bu çok bir şey tutmayacaktır. Bunlarla iki sene koroda çalışacaklarına dair birer de mukavele aktedilecektir. Bu seçilecekler için ilk akla gelen Ankara'daki yüksek mektepler ve liselerdir. 1)

Ondan sonra nasıl çalışacağını koroyu kimlerin idare edeceğini, verilecek koro konserlerinin, senelik konserlerin zirvesi olacağını söyleyerek lüzumlu eserlerin tercümesine başlanmasını bildiriyor. 2)

Fakat bu, koroyu sevenler birliğinin, kurulması koro meselesini hall edecek değildir. Çünkü operaya da koro lâzımdır. Bu yukarıki koro birliğini operaya nakletmek mümkün olmadığı için 20-30 kişilik bir temel vücade getirilmesini ve daha büyük korolara ihtiyaç gösteren opera temsillerinde de, noksanın bu koro birliğinden tamamlanmasını tavsiye ediyor. Bunlar temsillerden önce çalıştırılarak yetiştirilecektir. Bunun neticesinde, reklamların yapamayacağı bir tarzda, temsillere karşı artan heyecan ve teşvikle nihayet koro için de yardımcı bir kuvvet elde edilecektir.

1) Bu seçim yapılmış, ancak Hindemit'in tahmin ettiği 3000 yüksek mektep ve lise talebesinden 55 kişi müracaat etmiştir. Bunların 25 i Koro için elverişli görülmüştür. Hindemit bütün talebenin koro için bir defa tecrübe edilmesini bunun için de sıkı davranışlarla mekteplere yeniden bir tamim gönderilmesini ve gazetelerle de ilanlar yapılmasını istemiştir. (Büyük Cevat Beye tarihsiz bir mektup).

2) Bu tercüme hakkında, konservatuvarın şan gubesinin tasisinde emeği geçmiş ve memleketimizde birkaç ay çalışmış olan profesör Paul Lohmann'ın ayrıca bir raporu da vardır. 11. Birincikanun. 1935 de verilmiş olan bu raporda, Lied ve Arya tercümelerinin metin ve müzikal bakımdan esas noktaların ve ifade zirvelerinin tasvir edilememesi ve asıl metne bağlı kalınarak, esas şiirin taşıdığı şairane ihtizazın verilememesi gibi iki hataya maruz kalabileceğini bundan kaçınmak için de, mütercimın musikiden anladığı kadar şair tabiatlı bir şahsiyet olması da lâzımgeldiği bildiriliyor. Eğer bunlar bir komisyon tarafından tercüme edilecekse onun için bunun bir müzikçi, daha iyisi bir bestekâr ve tercüme işlerinde yagın ve pek mahir bir şairden mütekekkil olması tavsiye ediliyor. Müzikçi tercüme edilecek parçanın lisanına hakim olmalı ki bir şarkı da müzikal bakımdan hassaten üzerinde durulmuş olan kelimeyi bütün mana dolu ifadesi ve hamulesile anlayıp hissedebilsin. Şairin vazifesi de kelime, esas şiirin manasındaki şairane şeklini ve ifade kuvvetini bahşederek müzikçiye yardımcı olmaktır. Çünkü esas şiirin kelimelerindeki ruhi muhteva bestekâra, şarkıyı yaratmasında ilham vermiş olmalıdır. Mütercim tarafından hafif bir Donebeşgreifen bir şarkının his muhtevasını üzabilir.

Bu kısa raporun bunu takip eden kısmında mütercimlere ödenecek paradan bahsederek bunun, ilmi bir eser tercümesine benzemediğini, bu cihetle ödenecek paranın da başka bir mikyasla hesaplanması icabettiği hakkında izahat vardır.

Avrupalı bir müzisyen olması itibariyle bu işleri, haklı olarak daha ziyade kendi memleketi mikyasında düşünen Profesör Hindemit, bütün bu fikirlerin gerçekleşmesinde karşılaşacağı müşkilâtı tahmin edemiyordu. Avrupada, hatta Posta memurları veya arabacıları tarafından erkek koroları veya muhtelit korolar teşkilinin daima mümkün olması karşısında memleketimizde bu fikrin halka nazaran avrupalı müzikle daha ziyade ünsiyeti olması dolayısıyla yüksek tahsil gençliği arasından seçilmesine rağmen hakkile gerçekleştirilmemesi ve hatta bir senelik bir tecrübeyi müteakip bu fikirden muvakkaten olsun sarfınazar edilmesi, bu çok mühim ihtiyacın ergeç halledilmesi icap ettiğini bize unutturmamıştır. Nitekim zaruri masrafların temin edildiği halde binbir müşkilâtla Konservatuvar salonuna getirilebilen Ankara yüksek tahsil gençleri sırf umumî müzik bilgilerinin şayifliği dolayısıyledirki bu meselenin hallinde yardımcı olamamışlardır. Elyevm tatbik edilmekte olan talimatnamenin hazırlanmasında bu ciheti bilhessa göz önünde tutan talimatname komitesive konservatuvar müallimler meclisi memleketimizde şimdilik kabiliyeti tatbikiyesi olmayan bu tarzdeki heveskâr korosu fikrini daha esaslı bir şekilde organize etmek için mektebe müstakil bir koro şubesi ilâvesini teklif etmişti ki talimatname mucibince şan şubesine alınan talebe muayyen bir tahsil devresinden sonra koro şubesine intisap edecekve koro mugannisi olarak yetiştirilecektir. Parasız yatılı talebe kadrosu koro şubesi için kâfi talebe alınmasına meydan bırakmadığı gibi bu şekilde şetişme keyfiyeti de henüz zamana mütevakıf olduğu için çok müstacel olan bu meseleyi halletmiş değildir. Konservatuvar dışındada da, temsillere iştirak ettirilecek şekilde de yetiştirilmiş tam bir koro mevcut değildir. Bunun için opera temsillerinde lüzumu olan koro binbir güçlüklerle ve muvakkat yarım tedbirlerle temin edile gelmiştir. Bu işin esaslı bir şekilde halli için icabeden tedbirleri düşünmekten ve onları tatbik sahasına nakletmek hususundaki çalışmalardan Maarif Vekilliğinin bir an hali kalmadığı da malumdur.

I)

Müzik Folkloru Arşivi ve Bela Bartok.- 1936 Türkiyede müzik folkloru tetkikleri yapmak üzere Macaristan tarafından Türkiyeye gönderilen Bela Bartok, "bir halk musikisi arşivi tesisi hakkında teklifler" isimli raporunda bir halk musikisi arşivi kurulmasının, türk musikisi bakımından olduğu kadar beynelmilel noktai nazardan da pek arzuya şayan olduğunu söyledikten sonra Arşivin gayesini şöyle tesbit etmektedir: a) Köylü musikisini yerinde ve mahallinde yani bizzat köylerde, mekanik cihazlarla plaklara almak ve bunları muhafaza etmek b) Alınan parçaları mümkün olduğu kadar tam olarak notaya geçirmek

I)5 Teşrinvası 1936 da Ankara'ya gelerek, halkevinde "halk musikisinin muasır müzik üstündeki tesiri, Macar halk musikisi ve şimal türk (türmeni) musikisi ile olan münasebeti, halk musikisi niçin ve nasıl tetkik edilmelidir, mevzulu üç konferans veren Bela Bartok, 1881 de Macaristan'da, Nagy Syent Miklos da doğmuş, Budapeşte Konservatuvarına girerek piyanö ve kompozisyon öğrendi. Önceleri kompozitörlükten ziyade enterpretlik faaliyeti ile tanındıktan sonra Richard Straus'ın ~~zarathustra~~ Zarathustra'sın tesiri altında yeniden kompozisyona döndü. Pek erkenden folklor meselelerine alâka göstererek Macar, Slovak, Arap folklorunu tetkik için seyahatler yaptı. Yayıllarda köylüler arasında seyahatler etmek suretile birçoklarını ve en eskilerini topladı. Fakat Bartok bütün çigan tesirlerinden sıyrılmış hakiki Macar folkloru sahasındaki araştırmaları ile olduğu kadar, armonik kombinasyonlarının sertliği ile de kendi memleketinin sınırlarını bile aşan bir faaliyet göstermiştir. Kendisi tarafından toplanan melodilerin en muazzam kısmı (2700 ü Macar, 3500 ü Romen, 200 ü Arap olmak üzere) henüz basılmamıştır. (Hugo Riemann Dictionnaire de Musique ve P. Landormy'nin musikî tarihinden hülâsa edilerek alınmıştır).

TDV İSAM

Kütüphanesi Arşivi

No 08-106/20

c) Bu malzemeyi sistematik bir tarzda tanzim etmek d)bu sistematik şekilde tanzim edilen malzemeyi neşretmek.

Bunun için kullanılacak cihazları, kaç kişi lâzım olduğu , her sene yapılacak iki aylık bir seyahatle^{I)} yılda 600 melodi tesbit edilebileceğini ve geri kalan dokuz ayda da melodilerin yazılmasına hasredilebileceğini; bu işte çalışacak dört kişiden her birinin kendi zabt ve tesbit ettikleri melodileri notalara geçirmek lâzım geldiğini, bir nevi arşiv şefi olarak dördüncünün fonografik nota tesbitinde vukuf sahibi bir müzikçi olması ve diğerlerine melodilerin notaya alınmasında muhtaç oldukları tavsiyelerde bulunmasını ve bütün işi mürakabe etmesini söylüyor. Plakların nasıl muhafaza edileceğini gösteriyor, çok kullanılarak bozulmasından vikaye için yedek pilaka alınmasını bildiriyor ve senelik bir de bütçe taslağı tanzim ediyor.

Bu arşivin, kendi nevinden enstitülerle plak mübadelesi yaparak az zaman içinde zengin bir koleksiyona sahip olabileceğini kaydediyor.

Dediği noktalara riayet edilerek şartile kurulacak bir arşivin, dünyanın en zengin arşivi olan, ^{Muzik} Bukreş folkloru arşivini geride bırakacağını, çünkü orada toplanan melodilerin en büyük kısmı notalara geçirilmediği için, müdekkiklerin bunlardan istifade edemediklerini söylüyor²⁾.

Bundan ^{Hi-mole mi-t} sonra, 1937 şubatında, halk musiksi ve plak arşivi hakkında verdiği kısa raporda, Bela Bartok'un raporunu okuduğunu, bu folkloristik müzik tetkikinin mümtaz mümessilinin zengin bir vukuf ve kavrayışla türk müzik etnografisinin hususi meselelerine temas etmiş olduğunu söyledikten sonra bunu bazı noktalara göre tevsi ve tashih etmek lâzım geldiğini ileri sürüyor.

Daha ziyade bu işler için kullanılacak cihazın tercihinde mütalealaryürütterek, Bela Bartok'un teklif ettiği cihazın en güzel insan sesini karga gaklamasına çevirdiğini bildiriyor. Balmumu ustuvanelerinin de gayet hassas olup ancak dikkatle korunduğu takdirde uzun müddet dayanabileceğini, balmumu plakların onlardan da hassas olduğunu ve gerek makinenin, gerek bu plakların çok yer kaplayacağını, onun yerine kâğıt gibi ince selloloit yahut madeni plakların daha kullanışlı ve bir sandık içinde kolayca taşınabilecek yeni ses alma makinelerinin daha elverişli olduğundan bunların tercihi tavsiyesinde bulunuyor.

Diğer noktalarda, Bela Bartok'la mutabık olduğunu ilâve ettikten sonra, bu arşivin çabucak büyümeğe müsait olduğunu ve ileride bundan yerli bir gramafon sanayininin inkişaf, buna daha büyük plaklar için lâzım olan atelyelerin iltihak edeceğini ve plak imali işinin hacimli şekilde sürümü olacağını söyleyerek rapor sona eriyor.

1) Bu raporda, Bela Bartok el yazisile yaptığı ilavede de: derlemeye, köy musikisininin araştırmağa hususi bir meyli olan müzikçilerin gönderilmesi icap ettiğini, bu tetkikleri istihfaf eden veya lüzumsuz bulanların kale alınmasını , bunun sıkı bir ilmi çalışma işi olduğunu ^{söylüyor.}

2) Bu rapora, bu işe kullanılacak makinelere ait bir teklif faturası da eklidir.

Bu müzik folkloru arşivi Türk bestekârlarına zengin bir malzeme ve ilham kaynağıdır; Halk musikisi üzerinde çalışacaklara, onun hususiyetlerini, kıymetlerini, varlıklarını meydana koyacaklara geniş ve alâka verici bir tetkik zemini. Daha Hindemit'in ilk raporlarında, bir koro yapılması için halk şarkılarından istifade düşünülmüş ve türk bestekârları bu yola teşvik edilmişti¹⁾. Hatta Hindemit, ilk gelişinde Necil Kâzım Aksele'le beraber İzmir havalisine bir seyahat yapmış ve gramofonlarda dinlendiğinden başka türlü bir müzik duyduğunu, köylülerin dikkate değer bir musiki hayatı olduğunu işaret etmiştir (29 Mayıs 1935 tarihli mektup).

Hindemit, raporları arasında kendisine müstakil bir fasıl ayırdığı halk musikisi hakkında şunları söylüyordu: "faal bir musiki kültürü, esaslı halk içinde yaşayan bir musikiyi, tabiatile yüksek bir sanat musiksine götürür. Aynı zamanda sanat musikisinin yine halk musikisine müessir olan nüfuzu, halk musikisinin esas şeklini, takriben bugün orta ve garbi Avrupa musiki kültürünün vardı-ğı netice elde edilinceye kadar, mütemadi tahavüllere maruz bırakır..

Türkiye ise kendi musiki reformuna temel olmak üzere halk içinde yaşayan sağlam musiki unsurlarını kullanabilmek bahtiyarlığına maliktir. Esasen terakki ettikçe, her taraftan halk kendi ananevi musiki faaliyetinden mütemadiyen uzaklaşmakta ve İstanbul konservatuvarının çok ve değerli toplama ve tesbit etme faal yetile memleketin birçok yerlerinde mevcut olan zengin ve saf musiki unsurları, herkes tarafından kolayca anlaşılabilir bir hale getirilmektedir."

Hindemit, bugün türk milletinin içinde yaşayan iki nevi musikiden, arap tesiri altında kalan şehir musikisi hakkında, onun artık tekâmülünün son noktasına vardığına işaret ederek, bu yolda yapılacak her şeyin eskinin tekrarından başka bir şey olamayacağını kaydettikten ve bu musikinin bünyesi itibarile sayısız ifade nevelerini ret eylediğini söyler. Bu musiki ile çok seslilik elde edilemeyeceğini uzun uzadıya izah ederek şu neticeye varıyor: "Çok sesliliğe" kavuşmanın lüzumuna kani olan bir musikişinasın da münasip bir ton sistemini kabulden sonra- bestekârlık meselesi için kendine en sağlam zemini bahsedecek olan- halk musikisine teveccüh edeceği muhakkaktır.²⁾

- 1) Yine bu sırada, koro için malzeme temini maksadile, almancadan dilimize altmış romantik şarkının adapte edildiğini biliyoruz (Cevat Dursunoğlu'nun Bayan Nimet Vahid'e mektubu, 12.VI.1936) Heyete dahil olan Cevat Memduh Alter'in bana söylediğine göre bu romantik şarkı tabiri yanlış kullanılmış olup bahis mevzuu olan şarkılar, solistik mahiyette ve şan talebesine müferit temrin ve konser malzemesi olarak, mütehassıs bir heyete ilk adapte ettirilmiş şarkılardır.
- 2) Profesör Marx'da, türklerin karakteristik bir halk ve sanat musiksi olduğunu türk musikisinin harici tesirlerden azade kaldığını, fakat çok seslilikten mahrum bırakıldığını tesbit ediyor. Fakat onun, Hindemit gibi yalnız halk musiksine değil, şehir musikisi diye isimlendirdiği şubesine de bir yer ayırdığı görülmektedir. Ona göre: "arap musikisile türk musikisinin millî vasfını yok etmek çok hatalı olur. Milliyet olmadıkça büyük sanat yoktur. Vatanı toprağına, vatan elhanına fabita mutlak lâzımdır. Yoksa güzel sanat kıymetsiz ve kansız bir sanat hâline düşer. Millîhususiyete zarar vermemek şartile Avrupa musiki tekniğini halka malederek bir musiki propagaandası yapmak lâzımdır. Millî musikilerini Avrupa sanatlarına ilhak etmek millî türk müzikçilerinin işidir." (Marx'ın verdiği raporun hülasasından)

İşte türk kompozitörü bu işi, memleketin eski köylü musikisinde bulacak-
tır. Çünkü gerek ton, gerekse ritm ve form bakımından kuruluşu itibarile çok
sade olan bu musiki, pek muhtelif tarzlarda kullanmağa da müsaittir. Bu musi-
kini his muhtevası, kompozitörü ziyadesile tahrik ve teşviş de edebilir. -
tamamile saf ve taze olan bu musiki, şimdiye kadar hiç bir suretle kullanıl-
mamıştır. Burada henüz o derece işlenmemiş olan melodi "çok sesliliğe" ken-
diliğinden müsaittir."

Hindemit bu yolda yapılan muhtelif tecrübelerin eksik taraflarını belir-
ttikten sonra, bu meselenin nisbeten en-eyi bir şekilde hallini şu noktada
Bu hal üzere buluyor: "Avrupanın form ve armoni esaslarını, türk köylü musiki, melodisi ve
ritminin en sade esasını ile tezyin etmek suretile yapılacak kompozisyon
tecrübelerindedir. Son asrın rus bestekârlarının çalışma tarzlarını hatırla-
tatan bu usul, umumiyetle tatbik edildiği takdirde, millî musikinin, aynen
rus musikisinin garplılaştığı kadar garplılaşması muhtemeldir. Fakat bu yol-
da bir mütaleanın de-mevcut şüphe ve tereddütler dolayısıyla-devamlı bir
kıymeti olmayabilir."

Nihayet ne yapmalı?" başlığını taşıyan kısımda, bir dahiye bir sanat ese-
rini dikte edemeyeceğimizi, yaratıcının zamanı gelince, bize, biz istemeden-
eserini arzedeceğini, bunun için de, şimdiye kadar pek takdir edilen cihazlar
olmamakla beraber, zaman, sabır ve ağır bir çalışma lazımlüğünü ileri sürü-
yor. Bu kompozitörler, vilâyetlere gönderilerek aylarca halk ile birlikte
yaşatılmalı ve bunlara memleket musikisi dinletilmelidir. Bu gün bestekârlar
kendi milletlerinin büyük bir kısmının ne müzikal kabiliyeti, ne de musiki
ihtiyacı hakkında hiç bir fikre malik değildirler. Bunların, ancak bu hususta
bir vukuf ve tecrübe elde ettikten sonra, sayilerini doğru bir surette isti-
mel edebilmelerine imkân vardır. Bundan dokayı bestekârlar, bir kere de
musikişinas olmayan halk kütlelerine serbest bir fukir müdavelesi yapmak ve
onlarla musiki faaliyetinde bulunmak suretile, musiki ve bestekârın sanat
hayatında oynadığı ve istikbalde oynayabileceği rolü tanımalıdır...

Halk musikisinin basit ^{de} esasını üzerinde vücutta gelen bir sanat, sırf mev-
cudiyetini halk musikisinin ^{de} hissas eden müzikal ibdâin, asıl kudret ve kuvve-
tine derin bir surette dalmakla yükseltilebilir. İşte bu esas dahilinde in-
kişaf eden bir yol, türk sanatkârına en büyük ibdâlara doğru açıktır .

Neticede, türkiyede müteakip bestekârlık faaliyetlerinin hepsine esas ola-
cak olan mühim bir eserin, "halk şarkıları" kitabının ele alınması , bunun
enterval tegannilerden başlayarak, tek sesli halk şarkılarıyla, iki sesli halk
ve sanat şarkılarını ve nihayet dört sesli işleme ve kompozisyonları ihtiva
etmesi istenmekte , bunun de avrupalı bu sahada mahir bir mütehasssın ida-
resi altında yerli bestekârlar tarafından tanzim ve ikmaline çalışılmasını
teklif ederek sözünü bitirmektedir. (Teksir makinesile basılmış 1935 tarihli
rapor, S-49/56).

Hindemit'in halk musikisinin inkişafı ve dolayısıyla bir halk musiki
kitabının yazılması yolunda yaptığı bu teklif vekillikçe muvafık görülmüş
ve Konservatuvarda profesör Hindemit'in idaresi altında Konservatuvarın
kompozisyon öğretmenleri tarafından halk musiki kitabına girecek şarkıların
tesbitine ve armonize edilmesine başlanmıştır. Fakat bu faaliyetin henüz or-
tada malzemesi mevcut değildi. Bu günkü arşivin henüz teşkil edilmemiş olması

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-106/20

ve o zamana kadar Konservatuvar mütehassıslarınca her hangi bir derleme seyahatine çıkılmamış olmasından dolayı mevsuk malzeme tedarikinde bir hayli müşkilât çekildi ve nihayet İstanbul Konservatuvarı derleme külliyyatından seçilecek munasip şarkıların bestekârlarımız tarafından armonize edilmesine karar verildi. Bu hususta Hindemit'in ilk teklifi şarkıların seçilmesi ehemmiyeti kadar bunların Konservatuvar öğretmenlerinden bir koro teşkil ederek okunması ve bu suretle evvel emirde elde edilecek tesirin kontrolü idi. Hindemit bu hususta ısrar ediyor ve bu koro ^{ya} bilâ istisna konservatuvar öğretmenlerinin hemen hepsinin iştirak ettirilmesinin vekâletçe müesseseye tahriren emredilmesini isteyordu. Halbuki öğretmenlerin hep ^{si} bu işe ezelden haheşkerdi. Şarkılar Hindemit'le beraber seçildi. Konservatuvarda yapılan akşam toplantılarında Hindemit'de dahil olduğu halde ellerinde kalem ve kâğıtla bu faaliyete iştirak eden kompozitörler her biri bir köşeye sinerek aynı melodiyi daha güzel armonize etmek ihtirasıyla iki sesli olarak yazmağa koyuldular. Yine Hindemit'de dahil olmak üzere "Akkoynun meler gelir; Erzincanda bir kuş var" gibi şarkılar Hasan Ferit Alnar, Ülvi Cemal Erkin, Necil Kâzım Akses, Cevat Memduh Altar ve daha hariçten bir takım ^{icra} heveskârların da iştirakile ve hakiki bir tecüssüs ve heyecanla okunur, ^{tezkiye} bakımdan matlup bir teganni ^{neticesi} elde edilememekle beraber bütün faaliyet gerek söyleyen ^{ler} gerek dinleyenler üzerinde büyük bir sevinç tevlihtederdi. Fakat, başta o zamanki Vekil Saffet Arıkan ^{olubunu halinde} olmakla beraber bu halk şarkılarının ^{sihhalde} mevsuk olduğundan şüphe edilmesi üzerine Hindemit'in teklif ettiği halk şarkısı kitabına seçilecek melodilerin ileride bizzat Konservatuvar tarafından yapılacak derlemelerin neticesine talikan bu faaliyetin bir tecrübe mahiyetinde kalmasıyla iktifa edildi. Bu günkü tekemmül etmiş müzik arşivimiz o zamanki hafif ^{hana} tecrübesi ~~ix~~ tememile tahakkuk ettirmek yolundadır (Cevat Memduh Altar'ın ^{yeni} naklettiği hatıralarından)

Hindemit bu suretle halk şarkılarını derlemek hususunda da saik olmuş ve bunu temin için, plâklara ses alma makinasının bütün takımıyla Almanyadan getirtilmesine delâlet etmiştir. Bu makinalar 11.VIII.1937 de gelmiş ve Hasan Ferit Alnar, Necil Kâzım Akses, Halil Bedii Yönetken, Ülvi Cemal Erkin ve iki ^{teknisiyen} teknisiyen, iki ayrı heyet halinde ^{İzmir, Mersin, Malatya, Gaziantep} Sivas, Elazığ, Erzincan, Trabzon vilâyetlerine ilk derleme seyahatine çıkmışlardır. Ondan sonra her sene bir heyet Anadolunun muhtelif mntakalarını dolaşmakta olup şimdiye kadar yüzlerce türkî, şarkî ~~X~~ ilâhi, koşma vesaire plâklara alınmıştır. Bunların bir kısmı arşivin şefi Müzaffer Sözen tarafından notalara nakledilmiş ve şimdiye kadar türk halk musikişinin orijinallliğini hakkında bazı buluşlar da yine onun tetkikleriyle, ortaya çıkarılmıştır (Güzel Sanatlar mecmuası, sayı 2.) □ / 4

Arşivin meşgul olduğu başlıca işler şunlardır: ilmî usullerle derlenen halk musikisine ait eserlerin tasnifi ve fişlerinin tanzimi, halk musikisine ait yerli ve yabancı neşriyattan mürekkep bir kütüphane ² tanzimi, Halk oyunlarının ve oyun kıyafetlerinin fotoğraf ve filimle ² tesbiti, halk sazlarının muhtelif nevelerine ve halk kıyafetlerine ait koleksiyonun tanzimi ³, halk musikisine ait neşriyat yapılması.

Enstruman Tamir ve İmal Atelyesi. - Konservatuvarın bütün müzik enstrumanla-

3) Şimdi bazı husûsi teşebbüslerle ve bir kısım Halkevlerimizin yakın ilgisile Arşivde halk sazlarından müteşekkil küçük bir müze meydana getirilmiş bulunuyor.

rını tamir ve akort edecek bir atelyesi vardır, Burada sazlar tamir edildiği gibi, keman, viyola, kontrbas ve başkaca yaylı sazlar da yeniden yapılmaktadır. Sanat Okulundan mezun ve aynı zamanda müzik istidadı olan asistanlar burada, mütehasşısı yanında çalışmakta, yaptıkları enstrumanlarla konservatuvarın yaylı saz ihtiyacını karşılamakta olup yarın öğrendiklerinden daha geniş bir sahada memleketi faydalandıracaklardır.

Temsil Akademisi hakkında ilk rapor ve Reşat Nuri.- "Musiki ve temsil Akademisi hakkında ilk raporu, 1934 İkkânununda o zaman Maarif Vekâleti Müfettişi bulunan Reşat Nuri vermiştir. Vekillik, 22.11.1934 tarih ve 90126 sayılı bir yazı ile bu hususta istediği malumatı on sualde toplamış bulunuyordu.

Reşat Nuri, musiki kısmı hakkında bir fikir yürütmek selahiyeti olmadığını ileri sürerek bunu bir tarafa bıraktıktan sonra, tiyatro şubesi hakkındaki mütalealarını madde bemaadde sıralamıştır. Fransız, Almanya ve Rusyada tiyatro talebesi yetiştirme tarzlarını kısaca işaret ettikten sonra kadın ve erkek talebenin bir erada bunların herbirinden istidat ve kabiliyetlerine göre, aktörden makyajcı ve aksesuvarcıya kadar tiyatrodaki istifade edebilmek üzere yetiştirilen Rus sistemini bizim için muvafık buluyor. Bu suretle ayrı ayrı kimseler değil, adeta bir tiyatro trupu birden yetiştirilmiş oluyor, diyor. Mektebin gayesini, edebiyat ve tiyatroyu hakkile anlamış kültürlü artist yetiştirmek diye gösteriyor, onun için, avrupadaki talebeden görgü, tahsil bakımından çok farklı olan bizim talebemizi seçerken çok dikkatli davranmak, en iyilerini seçmenin ve bunlara iyi bir edebiyat, dil ve tiyatro terbiyesi vermenin bizim için bir zaruret olduğu kanaatinde. Bu kanaati destekleyen delilleri sayıyor. Tiyatromuzun senelerden beri ilerleyememesinin sebebini, birkaçı müstesna, aktörlerimizin oynadıkları yüksekçe bir eserle ruhunu kavramalırana, bir tip ve karakteri anlayıp ifade etmelerine imkan olmamasında buluyor.

Önce ecnebi bir rejisörün bizde muvaffakiyetle gelişmesine imkân yoktur. Çünkü: "bir kere ilimizi bilmez, her fikrin kelimesi ile telaffuzu, entonasyonu arasındaki kıymet ve zevk rabitalarını anlayamaz. Nihayet türk milleti yaşarken muhtelif duygularını muhtelif sesler, entonasyonlar, jest ve mimiklerle ifade eder. Tiyatro sanatının ilerlemesi demek bu mimikler, jestler ve entonasyonların artist tarafından yakalanarak sanatlaştırılması, tiyatrolaştırılması demektir. Bunlar başka memleketlerde adeta tedvir edilmiştir. Rejisörün bilgisinin büyük kısmını bunlar meydana getirir, bu kaidelere göredir ki rejisör artiste filan fikri, filan şekilde ifade etmesini tavsiye eder..."

Yapılacak iş, talebeyi alırken gerek tahsil gerek istidat ve bedeni kabiliye itibarıyla iyi seçmek, okutulacak sınıf dersi bilhassa edebiyat olmalıdır, Artist için ilk meziyet eseri anlamak, sonra ona lazım gelen ses ve telaffuzla okumaktır. Jest ve mimik bundan sonra kendiliğinden gelecek şeylerdir. İkinci behemmiyetli sınıf dersi tiyatro derdidir. Bu dersin mahiyeti muhtelif dünya şah eserlerinin en karakteristiklerini talebeye sınıfta kitap gibi okutarak ruhlarını anlatmaktan ibarettir...

Talebenin tiyatro kültürünün temel taşını bu nevi kıraetler vücude getirecektir? Çocuklar tiyatromun hakiki manasını bundan sonra öğrenecekleri gibi muhtelif neviler ve temaşa tarihi hakkındaki nazar bilgileri de bundan çıkacaktır.

Talebenin amelî ve tatbiki olan derslerine gelince, buda hemen her tarafta yapıldığı gibi mektebin sahnesinde talebeye mütemadiyen piyes hazırlatmaktır.

Talebe ara sıra imtihandan geçmeli ve artistiklikte muvaffak olamayacağı

görülenler dekorcu, makinist sınıflarına verilmelidir. Bu suretle tiyatromun bir çok ehemmiyetli işvileri yine kendi aralarından yetiyecektir.

Mektebin idaresine, Musiki Muallim Mektebi içinde bulundurulmayarak ayrılması na ve talebesine ait bazı fikirlerden sonra, opera hakkında bu şube talebesinin de edebiyat ve sanat kültürünü temin için tiyatro talebesile birlikte ders görmeleri lüzumuna işaret ve balet talebesinde aranacak şerait ve vasıflar büsbütün başka olduğu için bunların ayrı bir tek dershanede kendi başlarına yetiştirilmesini bildiriyor.

Esaslı tedris unsurlarını saydıktan ve bu gibi mekteplerde bulunması faydalı olan tarih, beden terbiyesi, bedî dans vesaire gibi derslerin fazla masrafa ihtiyaç göstermeden bir kaç saat tevzif edilecek öğretmenlerle temininin kolay olduğunu söyledikten sonra aynı maddede kostüm ve kıyafet tarihi jest, mimik gibi şeylerin müessesenin tam inkişafından sonra düşünülecek şeyler olduğu kanaatini ileri sürüyor.

Bu meseleler üzerinde, Ertuğrul Muhsinle uzun uzadıya konuştuğunu ve gerek esaslar gerek tatbik kabiliyetleri hususunda hemen tamamilen mutabık kaldıklarını, Tiyatro mektebi için bir tek mütehassis getirmenin kâfi ve aynı zamanda işin yürütmesi için bunun zaruri olduğunu söylüyor. Bunun ne kalitede bir adam olacağını da tasrih ediyor.

Raporde bu işler hakkında vukuf ve malumatlarına müracaat edilecek iki Türk ismini zikredek sona eriyor.

Münevver bir edebiyatçı olarak tanınmış aynı zamanda tiyatro ile uzun seneler uğraşmış ve onun memleketteki seyrini yakından takip etmiş, yahut dursaklaması sebeplerini içinden bilen biri sıfatıyla, Reşat Nuri'nin raporu yalnız bu meselenin halli çarelerini arayan ilk rapor olmak sıfatıyla değil, bu cihetlerden de mühimdir. Ancak, bunlar kendisinin de söylediği gibi "Tiyatro Akademisinden beklenilecek hizmeti nasıl anladığını ve bu gayeye erişmek için nasıl bir teşkilat yapmak ve program tatbik etmek lâzım geldiğini umumî çizgileriyle " anlatmış olup işin kuvveden bu günkü filî sahasına çıkışını ve kurulması tasavvur ve temenni edilen bu müessesenin işler hale gelmesi Reşat Nuri'nin de yakından alakadar olduğu ve hazırlıklarına, müzakerelerine iştirak ettiği, kanaatlerini mütehassis muhatapları karşısında müdafaaya imkân bulduğu, başkaca ve tatbik sahasına girmiş çalışmalarla mümkün olmuştur. Aşağıki satırlar bu durumu anlatmak iddiasındadır.

rını tamir ve skort edcek bir atelyesi vardır. Burada sazlar tamir edildiği gibi, keman, viyola, kontrbas ve başkaca yaylı sazlar da yeniden yapılmaktadır. Sanat okulundan mezun ve aynı zamanda müzik istidadı olan asistanlar burada, mütehasısın yanında çalışmakta, yaptıkları enstrümanlarla konservatuvarın yaylı saz ihtiyacını karşılamakta olup yarın öğrendiklerinden daha geniş bir sehada memleketi faydalandıracaklardır.

Temsil Şubesinin kuruluşu, Profesör Carle Ebert .-Tiyatro mektebini kurmak için istenilen ve propaganda nezaretinin verdiği üç namzet isimden başka, bunlardan daha kuvvetli olan bir ismi, o zamanki avrupa talebe müfettişi Bay Cevat Dursunoğlu Vekâlete teklif etti ve Hindehit'in beyanatına istinaden, bu zatın hem tiyatro ve hem de musiki teşkilâtımız için çok istifadeli olduğunu bildirdi.

Ebert bu işin ehli idi. Daha önce yalnız kendi gücüyle Frankfurt'ta böyle bir müessese kurmuştu: "...Makaleler yazmak, broşür çıkarmak suretile senelerce uğraşmıştı. Hiç bir netice elde edememekle beraber ümitsizliğe düşmüyorum. Başka çareler aramakla meşguldüm. Nihayet baktım olmayacak, pratik yoldan yürümeyi denemek istedim. 1920 senesi idi, Frankfurt'ta bulunuyordum. Şehrin zenginlerinden para toplayarak, fakir kabiliyetlerini de okuyabileceği bedava bir tiyatro mektebi kurmaya karar verdim. Evvelâ Roçild'e giderek bütün telâkatumâe kendisine bir hitabe irat ettim:

-Siz milyonersiniz Roçild, dedim, sayısız irat menbalarınız, kâşaneleriniz var. Bunlardan bir tanesi işte şuracıkta duruyor, içi boştur, orada oturmayorsunuz. Hiç bir işinize yaramayan o taş yığının bana vererseniz memlekete ve insanlığa büyük bir hizmet yapmış olursunuz.

Ve düşüncelerimi anlattım, Roçilt kâşanesini derhal emrime amade kıldığını söyledi. Şimdi iş üç nalla bir ata kalmıştı. Kâşaneyi döşemek lâzımdı. Mobilya fabrikalarına müracaat ederek mobilya temin ettim. Frankfurtun tanınmış sanatkarlarını birer birer ziyaret ettim ve herbirine şu mealde bir konferans verdim:

-Siz, şahsî kabiliyetiniz sayesinde muvaffak olmuş, sanatın evcibalêsına yükseilmiş bir üstatsınız. Şimdi bir temsil mukabilinde binlerce merk kazanabiliyorsunuz: hayatınız, istikbaliniz müemmedir. Fakat bir gençliğinizi düşününüz: aç geçirdiğiniz günleri, tiyatroya gidemediğiniz günleri hatırlayınız. Sefalettan ölen arkadaşlarınız hayalinizde bir resmi geçit yapsınlar ve şimdi beni dinleyiniz.

Onlara da bedava tiyatro mektebi hakkındaki düşüncelerimi eyice anlattım. Bir tek istisnasız hepsi fahri profesörlük payesini kabul ettiler. Fikir bir kaç gün içinde şehre yayılmış, umumî alâkayı tahrik etmişti. Onbin merk kadar iane de topladık ve böylece Frankfurt şehir tiyatro mektebi de kurulmuş oldu (Cümhuriyet, 13 Nisan 1941)

Daha sonraları Berlin Tiyatro mektebinin müessâsive müdürü oldu: (1925) "Fikrimi bütün Almanya'ya yaymak için Berlin'de faaliyette bulundum. Eşasen Frankfurt'taki Tiyatro mektebi kendi mevcudiyetile kâfi bir propaganda yapıyordu. Prusya Maarif Nazırı Becker'e vaziyeti anlattım. Çok akıllı bir adamdı. Yarım saat içinde Berlin Devlet Tiyatro mektebi yaratılmış oldu. Sonraları bu mektep Yüksek Musiki Mektebi ile birleştirilmiştir (aynı yerde)."

1927 de profesörlüğe nasbedildi, 1931-33 seneleri arasında Berlin şehir operasının müessâsili olmuştu. O tarihten sonra, Boenosayres'teki Colon tiyatrosunda, İngilterede, Glyndbourne'da Mozart festivallerinde ve Floransa'da

Maggio Musicale'de çalıştı.

TDVİSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 059-106/20

Tiyatro aleminin bu büyük şöreti, bir taraftan hususi surette Hindemit vasıtasıyla, bir taraftan da resmen Vekâletçe Ankaraya davet edildi(9. İKinciteşrin 1935)¹⁾ Ebert bu davetten memnun kaldığını söylüyor, fakat hangi işler için çağırıldığını bilmek istiyordu(23 Birinciteşrin 1935): I-Bir Tiyatro (Opera ve tiyatro) mektebinin tesis ve idaresi mi? Yahut tam bir opera-işinin idaresi ve bununla ilgili olarak opera eserlerinin sahneye konması meselesi mi? 2-Ne kadar zaman için ve hangi aylarda Ankara'da bulunması isteniyor?

Başka bir mektubunda da(24 İKinciteşrin 1935)²⁾ Vekâletin mektubundan müteşekkik kaldığını, Ankara'ya daveti kabul ettiğini bildirdikten sonra Türkiyede Tiyatro işlerine karşı hazırlıklı olabilmek için buna ait broşür, makale, hatırat ve sairinin kendisine gönderilmesini rica ediyor²⁾.

İlk Aktedilen kontratla(22 Şubat 1936)Ebert "Ankara'da Cümhur Başkanlığı Filarmonik Orkesi rası³⁾ ve Genel sahada işlerin organizasyonunun esasları üzerinde görüşmek ve bu yolda bazı tetkiklerde bulunmak üzere yalnız on gün için Ankaraya çağırılmıştır. On günlük görüşme ve incelemelerinin sonunda yoldaki görüş ve intibalarını Kültür Bakanlığına bir raporla bildirecektir. Kontratın süresi 1936 yılı Şubat ayının 27 inci gününden başlamak üzere on gündür"deniyor.

Bu ilk on günlük tetkik seyahatinden sonra, "Ankarada Müzik Öğretmen Okulundaki Konservatuvarın temsil şubesini kurmak, ders planlarını tesbit etmek ve tavsiyelerde bulunmak üzere"tekrar çağırılmış ve "Türkiyede bulunduğu müddet zarfında yaptığı incelemelerle bu yoldaki tekliflerini Kültür Bakanlığına bir raporla bildirmesi"de ilâve edilmiştir.⁴⁾ Üç ay müddetle aktedilen bu kontrata sonradan bir zeyil kontratla on yedi gün daha konmuştur(20. I. 1937). Ebertin Ankaraya ikinci defa gelerek vazifeye başlaması 30. XI. 1936 dadır.

1937 senesinde Atatürk, Devlet Konservatuvarı için Büyük Millet Meclisinde daha fazla gayret ve fedakârlık isteyordu: "Geçen yıl Ankara'da kurulan Devlet Konservatuvarı; müzikte, sahnede, kendisinden beklediğimiz teknik elemanları süratle verebilecek hale getirilmesi için, daha fazla gayret ve fedakârlık yerinde olur." (Ülkü X. 1937 57 s-202) İstek daha süratle yürümesi ve başlanan işin ilerlemesinde mütehasısın mürakabe ve mesaisinden daha çok istifade edilmesi için, 1937 de Ebert dört ay müddetle Ankara'ya çağırıldı. Bu 1937 senesinde Ebert,

)Bu mektupta, Türkiyede Tiyatro hayatının کافی derecede inkişaf etmediği, işin enbulda birkaç iyi elemana malik bir şehir tiyarusu varsa da hükümet bu sahada eni bir islahat yapmak istediği için Vekâletin tiyatro işini bir mütehasısın eline vermek maksadında, olduğu yazılı. Bu mütehasısın bütün tiyatro meselelerini (opera ve tiyatro) Vekâletin müşaviri olarak Ankara'da bulunacaktır.

) Ebert'in bu ricasını yerine getirmek üzere, Türk temaşa tarih (Selim Nizhet); yakın çağlarda Türk Tiyatrosu (Refik Ahmet) ve Darülbedayi mecmuaları gündürlümlülr. Hiç Türkçe bilmeyen ebertin, bu mecmualardan birinin üzerine dikkatle eğilğini biliyoruz. Kızları, Darülbedayi mecmualarını karıştırırken bunlardan birinin içinde ( ) babalarının resmini görerek onu koşup babalarına getirtilişlerdi. Ebert burada büyük dünyarejisörlerinden-Ebert, Raynhart, Hilper-biri olarak görünüyordu.

Ebert'in Orkestranın organizasyonu işleriyle hiç meşgul olmadığı malumdur. Kontratındaki bu kaydın sadece ücretini getirtilen diğer bütün mütehasıslar gibi orkestra bütçesinden alacağı için konduğuna şüphe yoktur.

Ebert Türkiyede, mevkiat olsa, çalışmaya karar verdikten sonra, her sahada, opera ve tiyatro binalarının inşası ve kurulması hususundaki talepler (solist, ansambl, koro, balet, reji, sahne resmi, tenvir vesaire gibi cihetler) hakkında da emredade olduğumu, nazari xshut amelî olarak çalışmaktan büyük zevk alacağını biliyor (refikasının Vekâlete gönderdiği 16 Ağustos 1936 tarihli mektubu)

Türkiye de bulunabileceği dört ayın, 20.Eylülden, 20 İkinciteşrine ve 15.İkinci kânundan 15.Mart'a kadar olmak üzere iki devreye ayrılmasını istiyor. ¹⁾ 1938 de bütçe darlığı yüzünden ancak iki ay getirtilebilmiş(28.Eylül.1938 tarih ve 4/3584 sayılı yazı) ve kendisile 20.Birinciteşrinde gelip 20.Birincikânunda dönmek üzere bir kontrat yapılmıştır. Fakat ancak 2.I.1938 de işe başlayabilmiştir.(Orkestra,24.I.1938 ve 1141 sayılı yazı). Sonra 1939 yılında tekrar gelmiş ve 24.II.1939 da işe başlayarak dört ay kalmıştır. ²⁾ Aynı sene imzalanan bir kontratla Ebert, 25.Birinciteşrin.1939 dan 1940 Mayıs sonuna kadar, aynı şartlar içinde burada alıkonmuştur.Ebert'in bu son uzun faaliyet devresi 28.Haziran.1940 ta imzalanan son kontratla iki yıl daha uzatılmış bulunuyor.

Konservatuvarın temsil şubesinin gösterdiği inkişafa muvazi olarak Ebert'e verilen vazife ve selâhiyetler de artmıştır.Nitekim bu son kontrat "Maarif Vekilliğinin bilumum Tiyatro ve Opera işleri uzmanlığına atanmış olan Ebert'in "Ankara Devlet Konservatuvarının Tiyatro ve Opera Organizasyonunu ikmal ve tedrisatını idare ve Devlet konservatuvarı Tatbikat sahnesi temsil ve opera faaliyetine müteallik bilumum teknik işlerini idare etmek ve tatbikat sahnesinin mes'ul şefliğini ifa etmek "vazifelerini üzerine aldığı bildirilmektedir.

İlk talebeler.- Temsil kısmının ilk kız talebesi,Musiki Muallim Mektebin'den nakledilen 64 Muazzez Yücesoy ve 126 Melek Saltıkalp'tır.Bunlar bu sene Konservatuvarı muvaffakiyetle bitirerek diploma almışlardır. Hindemit'in raporunda bildirdiği 8 temsil talebesinden diğerleri opera için seçilmiş olacaktırlar.Erkek talebe daha sonra alınmış olup Konservatuvar ilk açıldığı zaman Operada 5 kız, 7 erkek(çoğu Musiki Muallim Mektebinden),Tiyatro şubesinde de 3 kız ve 8 erkek vardı.(30.İkinciteşrin, Ebert'in içtima zabıtları) bunlar 36 namzet'in içinden seçilmişlerdir. Ebert

Ebert,5.Birinciteşrin.1936 da yapıldığı bildirilen(25.VI.1936 tarihile Ebert'e yazılan mektup) ilk kabul imtihanlarında bulunmamış ve sonradan bunların bir elemeye tabi tutulması lüzumu da hasıl olmuştur.

1936-1937 yılında Tiyatro talebesi 5 kız 11 erkekten ³⁾ ibaretti.Bilhassa kız talebe bulmakta çok güçlük çekilmekte idi. Bu ders yılında 29.İkincikânunda Ankarada ve 10.Şubatta Istanbulda yeniden imtihan açılmıştır. ⁴⁾ Bu imtihanlarda 60 kadar istekli çıkmıştır,aralarında bir tek kız yoktur. Konservatuvar hakkında bazı notlar ihtiva eden ve yukardaki tarih ve rakamları

1)Amerikadan aldığı bir davet üzerine bu tarihin değiştirilmesi imkânının aranmasını rica ettiği gibi bu seyyahatının sonradan geri kalması ile Ankaraya gelme tarihi bir hafta daha değişmiştir.

2)Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğünün 15.Nisan.1939 tarih ve 10121/22 sayılı yazısı ile 9.IV.1939 tarih ve 2/10175 sayılı içra vekilleri heyeti kararında böyle. Halbuki Kontratta 24.II.1939 dan itibaren iki ay diye yazılı.

3) Ulus 13.Mart.1937

4) 30.birinciteşrin.1936 da Bay Cevat Dursunoğlu,Cevat Memduh Altar,Muhsin Ertuğrul,Rauf Yener,Reşat Nuri Güntekin,Necil Kâzım Akses,Bedrettin Tunçek Zuckmayer,Ebert ve Bayan Adler'in aktetikleri içtâmada Ebert tam propaganda yapmadığı için az istekli çıktığını söylemiş, Reşat Nuri Güntekin bunu tasdik ederek bu birinci sene içinde mütemadi kabul imtihanları yapılmasını teklif etmiş ve propaganda işini üzerine almıştır.

aldığımız Cumhuriyet muhabiri yazısını şu latife ile bitirmekte idi "Burası Manastır değildir, kadın da girebilir." 1)

Bu ilk ders senesinin namzetleri hep Ankara ve İstanbul'dandı. 1937-1938 ders yılında bu sayı birdenbire 216 ya çıkmış²⁾ ve bunların ancak 57 si Ankara ve İstanbul'dan, geri kalan 159 u Adana, Afyon, Antalya, Aydın, Bursa, Edirne, Erzincan, Eskişehir, Gaziantep, İzmir, Kastamonu, Kayseri, Konya, Muğla, Sivas, Tarsus vesair vilâyetlerdendi. 1938-39 da ve müteakip senelerde de aynı olmuştur Memleketin her tarafından ve daha çok namzet bulunmuştur.

Ebert'in raporu. -Ebert, memlekette bir millî Türk opera ve tiyatrosu kurulması hakkında müteakip yürütmeden önce, Türk Tiyatrosunun bugünkü halini BB. Cevat Dursunoğlu, Cevat Memduh Altar ve Muhsin Ertuğrul'un³⁾ yardımı ile inceden inceye tetkik etmiştir. Vardığı neticeler işte: Türk tiyatro tarihi, ermenilerin elinde bulunan tiyatromun iki türlü zararını tesbit etmektedir. 1-Klasik bir sahne edebiyatının doğmayışı, 2-Ayakları ciddi ve sabit bir anane üzerine basan aktörler neslinin noksanı.

Şefik Paşa, bu işteki mesuliyetini bilen bir adam sıfatıyla, sahne için iki şey lâzım olduğunu pek güzel kestirmiştir, bu gün de sahne bu iki şeyi istemektedir: 1-Bir Sanat tiyatrosunun malzemesi olmak lâzımdır, o ancak bununla yaşar: Edebiyat. 2-Bu edebiyatı sahneye göre gerçekleştirecek unsurların önceden mevcut olması.

Avrupada iki tip tiyatro mevcuttur:

a) Stagione sistemi (mevsim tiyatrosu "seyyar tiyatro". Şekspir ve Molyer zamanından beri mevcut olan seyyar tiyatro truplarının milletin kültürü, genç ve istidatlı unsurların yetişmesi bakımından hiç bir faydası olmadığı gibi, kendilerini medeni sayan genç ve küçük milletlerin, en genç şöhret yapmış olan sanatçıları getirtmek suretiyle verdikleri temsillerden de bir netice çıkmaz. Bu misafir truplar gittikten sonra aralarında hiç bir iz bırakmazlar ve memlekette tiyatromun sadece bir eğlence olduğu kanaatini uyandırırılar.

b) "Apertuvar tiyatrosu. İşte millî tiyatro budur. Bir millî tiyatromun kurulması için ilk şartlar Türkiyede fevkalâde müsait şekilde mevcuttur. Hemen hemen hususi tiyatro müteşebbisleri yoktur. Onun için Devlet teşebbüsüne engel olacak hiç bir geri teşekkül yoktur. Bu sebeple devlet bütün iktidar vasıtalarını bu kuruluşun hizmetine verebilir ve bu suretle de bizzat Avrupa için, tiyatro kültürünün klâsik vatana için nümune olacak sistematikâğı ve gizli kapaklı uyuşmalardan uzaklığı gösterebilir; ve Avrupa tiyatrosunun hastalığı olan bütün hatalardan ve yarım hal şekillerinden içtinap edebilir. B, sahne, burada, faaliyetleri ile, bir milletin hakiki kültür miyarı; ahlakî görüşlerin ve kudretlerin seiki ve teşekkülü manasında bir müessesese; günlük meselelerin manevî platformu; dil tasfiyesinin ve incelemesinin bakım yeri; dramatik ve müzikal millî mesul-
lerin teşvikçisi; en istenen ve en müessir millî müzik terbiyesinin zemini olma

1) Cumhuriyet, 29. İKincikânun. 1937.

2) 1938 senesi içinde vekâlet valiliklere bir tamim göndererek Devlet Konservatuvarının musiki kısmına (teganni, Orkestra aletleri, piyano, bestekârlık) en az ilk okulu bitirmiş olmak şartıyla kız ve erkek parasız yatılı talebe alınacağını (26. III. 1938 tarih ve 10232/4) ve Maarif müdürlüklerine gönderilen tamimde de okulun temsil ve opera bölümlerine Lise ve Öğretmen okulu mezunları arasında yapılacak seçim sınavında kazananların talebe olarak alınacaklarını, temsil bölümünün tahsil müddetinin 3 ve opera bölümünün lise 5 sene olduğunu ve mezunlarının yüksek okul mezunu sayılacaklarını bildirmiştir.

(5. IV. 1938 tarih ve 10232/2 sayılı) 1936 senesinde müessesenin tiyatro, opera vesair şubelerine matlup miktarda talebe gelmemesi, müessesenin gayesinin, muadletinin ve mahiyetinin henüz kanun^{un} ve talimatname gibi müeyyedelerle tesbit edilmemiş olmasından ve mezunlara müstakbel mesai şekillerini gösteren kanunî müeyyedelerin henüz mevcut bulunmamasından dolayı idi. Maarif vekilliği tecrube-ye istinad etmeyen kanun ve talimatı evvelâ kabul bilâhere tadil veya lâğvet-

hususî tiyatro müteşebbisleri yoktur. Onun için Devlet teşebbüsüne engel olamaz hiç bir geri teşekkül yoktur. Bu sebeple devlet bütün iktidar vasıtalarını bu kuruluşun hizmetine verebilir ve bu suretle de bizzat Avrupa için, tiyatro kültürünün klâsik vatani için nümune olacak sistematikâğı ve gizli kapaklı uyuşmalardan uzaklığı gösterebilir; ve Avrupa tiyatrosunun hastalığı olan bütün hatalardan ve yarım hal şekillerinden içtinap edebilir. B, sahne, burada, faaliyetleri ile, bir milletin hakiki kültür miyarı; ahlakî görüşlerin ve kudretlerin saiki ve teşekkülü manasında bir müessesesi; günlük meselelerin manevî platformu; dil tasfiyesinin ve incelemesinin bakım yeri; dramatik ve müzikal millî mahsul-lerin teşvikçisi; en istenen ve en müessir millî müzik terbiyesinin zemini olma

1) Cumhuriyet, 29. İkincikânun. 1937.

2) 1938 senesi içinde vekâlet valiliklere bir tamim göndererek Devlet Konservatuvarının musiki kısmına (teganni, Orkestra aletleri, piyano, bestekârlık) en az ilk okulu bitirmiş olmak şartıyla kız ve erkek parasız yatılı talebe alınacağını (26. III. 1938 tarih ve 10232/4) ve Maarif müdürlüklerine gönderilen tamimde de okulun temsil ve opera bölümlerine Lise ve Öğretmen okulu mezunları arasında yapılacak seçim sınavında kazananların talebe olarak alınacaklarını, temsil bölümünün tahsil müddetinin 3 ve opera bölümünün lise 5 sene olduğunu ve mezunlarının yüksek okul mezunu sayılacaklarını bildirmiştir.

(5. IV. 1938 tarih ve 10232/2 sayılı) 1936 senesinde müessesenin tiyatro, opera vesair şubelerine matlup miktarda talebe gelmemesi, müessesenin gayesinin, muadletinin ve mahiyetinin henüz kanun^{un} ve talimatname gibi müeyyedelerle tesbit edilmemiş olmasından ve mezunlara müstakbel mesai şekillerini gösteren kanunî müeyyedelerin henüz mevcut bulunmamasından dolayı idi. Maarif vekilliği tecrube-ye istinad etmeyen kanun ve talimatı evvelâ kabul bilâhere tadil veya lâğvetmektense bir kaç senelik tecrubenin kazandıracağı, başka bir kanun ve talimatname yapılmasını düşünüyordu. Nitekim böyle de oldu. Binaenaleyh valilere, Maarif Müdürlüklerine, Lise ve Orta mektep Müdürlüklerine yapılan tamimde bu yolda pek o kadar müsbet bir netice vermemiş, talebenin kalitesi en ziyade bu günkü kanun ve talimatnamenin kabulü ve neşri tarihlerinden itibaren yükseltilmiştir.

3) Bu tarihçenin bir çok noktalarında uzun zaman bu işlerin tetvirinde resmen vazifedar birisi sıfatıyla beni tenvir ve ikaz etmek lütfunda bulunan Cevat Memduh Altar'ın söylediğine göre, Tiyatro mütehasısı Profesör Ebert'in ilk Türk Tiyatro mütehasısı ile mülakatı, Raşit Rıza ile olmuştur. Teftiş heyeti Reisinin odasında olan bu ilk mülakatta Bay Raşit Rıza, Prof. Ebert'e Türk Tiyatrosunun tarihini hûlasa, Ahmet Vefik paşanın Bursa da Pasulyeciyan trupu ile olan çalışmalarını izah etmiş, Türk tiyatrosunun belli başlı noksanları arasına Ermeni aktörleri ve kültürsüz oyunların rollerini lâyıkile ezberleyemedikleri için "tuluat" sokmuş olduklarını söylemiştir.

şartıyla, nihayet asırlardan berî hakikî bir millî tiyatrodan istenen vazifeleri yerine getirebilir..

İşte bunlar için de önce yapılması lâzım gelen işler vardır. O da, bir devlet Tiyatri Akademisi'nin kurulmasıdır. Bunun gayesi dehaları yetiştirmek değildir, belki bu "yetiştirmek" kelimesinde mündemiç olan maksat, gizliyi olmamışı, tutuk olanı ışığa getirmek, zaafı ve hataları düzeltmek, eyileri bir bahçevan ihtimamile olgunlaştırmak ve umumî seviyyenin bir yükselişine erişmektir ki bu, halis bir tiyatro kültürü bakımından, bir kaç harikulade istidadın güzel bir cephe teşkil etmesinden daha çok katiyeti haizdir.

Bu müstait olanları Avrupaya gönderelim diyenler de bulunur. Fakat bunlara da şu cevap verilecektir: Bu azlar ancak kendileri istifade edeceklerdir; öğretme istidatları olmadığından, gördüklerinin yüz tanesinden dokğasının memlekete getiremeyecekler ve Türkçe atalarsözünün dediği gibi, bir çiçekle yaz olmayacaktır. Bu tiyatronun kuruluşunda her türlü "herşeyden bir - parça"lığın önüne geçmek için tiyatro mektebini bitirenler mecburi olarak sahne hizmetine girerler" kaydının kanuna konması lâzımdır.

Ana hatlarını yukarıya aldığımız bu raporda, İdare, tedris unsurları meselesi, kabul imtihanları ve şartları, eleme imtihanları, ders programı, sınıflar ve her sınıfın talebe mevcudu ne olması lâzım geleceği, tahsil müddeti ve ders malzemesi hakkında ayrı ayrı izahat verilmiştir.

Tiyatro şubesinde konması lâzım gelen esas dersler şunlar olacaktır: Fonetik, teneffüs tekniği, retorik, pantomima, rol dersi, birlikte çalışma; opera sınıflarında fazla olarak kulak terbiyesi, partü tahsili, müzik partilerinin tahlili.. Yardımcı Derslerde : Enstrüman çalma (piyano), ritmik jimnastik, bedenî artistik, spor (eskrim), dans, enstrüman bilgisi, vokal, kulak terbiyesi, edebiyat ve sanat tarihi, yabancı dil, rol ve eser tahlili, kostüm bilgisi, makyaj dersi ; opera sınıfları için de armoni bilgisi, müzik tarihi, enstrüman öğrenme (piyano), diyalog temrinleri idi. ~~Bu~~

Bu dersler 30/İkinciteşrin/1936 da Cevat Dursunoğlu, Cevat Memduh Altar Muhsin Ertuğrul, Rauf Yener, Reşat Nuri Güntekin, Necil Kâzım Akses, Bedrettin Tuncel, Zuckmayer, Ebert ve Bayan Adler'in yaptıkları ilk içtimada kararlaştırılan derslerin aşağı yukarı daha geniş bir listesidir.

Bu dersleri ilk okutan öğretmenler, Ercüment Ekrem Talu, (retorik ve okuma) Adler (Ritmik jimnastik), Kuchenbuch (Fonetik), Bederrtin Tuncel (Tiyatro Tiyatro tarihi) Cevat Memduh Altar (Sanat tarihi), Zuckmayer ve Markoviç (Entonasiyon), Nihat Adil ve Saffet Urfi (Yabancı dil), Muhsin Ertuğrul (konuşma tekniği ve mimik), Halil Bedi Yönetken (Müzik terbiyesi)

Balet Şubesi .- Temsil kısmının ihtiva ettiği tiyatro, Opera ve bale şubelerin bu üçüncüsü halâ kurulmas dağildir. 1935 senesinde "Balet" ve

1) 6.V.937 tarihli istatistik cetveline göre.

Bununla ilgili olarak kaydetmeliyim ki Muhsin Ertuğrul, Vekil Abidin Özmen'in ricası üzerine hemen bütün belli başlı Avrupa devlet tiyatroları talimatnamelerini tetkik suretiyle (Reşat Nuri, 26.II.1935 tarih ve 352 sayılı yazısı) bir Devlet tiyatrosu teşkilatının ana hatlarını gösteren bir ilk proje meydana getirmiş ve bunu 20.Şubat.1935 de Vekile göndermiştir. Devlet tiyatrosu bu Projeye göre dram, opera, orkestra ve Konservatuvar (tiyatro ve musiki mektebi) olarak dört kısma bölünmüştü. Projede yalnız Devlet tiyatrosundaki vazife ve işle ve bunların masrafları bir de tiyatro mektebinin dram kısmında okunacak dersler

"Şan" için gönderilecek talebelere, hangi müesseselerin tavsiye olunacağı, bu müesseselere tarafından talebenin kabulünde aranılan şartlar, bunların tahsil müddetleri, talebelerin yaşama ve tahsil masrafları için ne kadar aylık verileceği, sorulmuştu (II.V.1935 tarih ve 8449 sayı). Elçilik buna verdiği cevapta, Moskova ve Leningrad'daki konservatuvara on, onbeş kadar Türk talebesinin alınabileceğini ve Koreografi mektebine de bir miktar türk talebe alınması kabil ve tahsilin parasız olacağını, yalnız yeme ve yatma için ayda 60 doların elçilikçe ödenmesi lâzım geldiğini bildirmiştir. Vekâletin daha fazla tafsilât almak için gönderildiği 4.IV.1936 tarih ve 6615 sayılı yazıdan sonra bu mesele durmuş görünüyor.

Bay Abidin Özmen'in topladığı ilk kongredenberi teşekkülü istenen bu şube hakkında Hinmemit ve Ebert te meşgul olmuşlardır.

Ebert bu şubenin kurulmasına dair 1937 ve 1938 de verdiği raporlardaki fikirlerini tafsil eden müstakil bir rapor daha vermiş (22. İkinikânun. 1940) ve bunda şu mucip sebepleri sıralamıştır :

"Operadan bir kısım olarak bir bale tiyatrosunun lüzumu, millî bir dans kültürünün temeli olarak Türk milli danlarının işlenmesi, ve bakımı, umumî bir sanat estetiği bakımından sanatkârane dansın terbiye kıymeti, bir Türk baletinin kuruluşunda en belli başlı modern dans tarzları ve onların kullanılabilir hale konması, Ankaranın hususi şartları ve balet mektebinin ders plânında bunun göz önünde tutulması, şimdiye kadar benim aklıma gelen dans mektepleri ve öğretmenleriyle muhaberetlerim ve ihzarî konuşmalarım."

Ebert, bunlara dayanarak, 1940 senesinde üç devreli bir balet mektebinin açılmasını istedi. Diyor ki : Balet te, tiyatro mektebinin gayesine uygun ve onun tiyatro, opera ve koro gibi-haddizatında müstakil-bir şubedir.

Bu şubenin üç devresi şöyle ayrılacak: a) çocuk devresi (8-11 yaş arasındaki çocuklar için, b) talebe devresi (11-14 yaş arasındaki genç kız ve oğlan çocukları için), c) balet devresi (14-18 yaş arasında, talebe devresinin ilerlemiş çocukları için). Tahsil müddeti sırasıyla 3,3,4 sene olmak üzere 10 sene sürecek ve talebe yatılı olacaktır. Kendilerine orta tahsilde verilecektir.

Bu şube, şimdilik iki üç sene içerisinde oyun oynıyabilecek hale getirilecek ve gerek kemiyet ve gerek keyfiyet bakımından sonra sonra inkişaf edecektir. İlk devreye, şimdilik bir balet nüvesini vücuda getirmek ve imkân dahilinde üçte ikisi kız ve üçte biri oğlan çocuk olmak üzere 8-11 arasında 15-20 tane iyi bakılmış, sağlam, müzikal çocuklar alınmalıdır. Diğer devrelerde de en çok on ikişer talebe bulunacaktır. Bunların da üçte ikisi kız olmak lâzımdır.

Bunların okuyacağı dersler, tedris unsurları ayrı ayrı gösterilmiştir. başlarına getirilecek balet şefinin, büyük rus ananasını modern garbi Avrupa dans sanatı ile mezce muktedir biri olması şarttır. Fakat ahvalin müsaade etmediği ve şimdilik ancak ilk devresinin mevcut olacağı göz önünde tutularak "eski mektep" diye anılan tarzın bir mümessili de şimdilik kifayet eder.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 089-106/20

Bu şubenin kuruluşu iki güçlük gösteriyor: Talebe ve yer meselesi. birincisi için geniş bir propaganda, ikincisi için de Evkaf apartmanında bir dairenin kiralanması bu güçlükleri yenmeye kâfi gelecektir. 1)

Devlet Konservatuarı Kanunu. - "1934 senesinde çıkmış olan kanundan sonra geçen beş senelik devre içerisinde bu kanunun maksat ve gayeyi ifade etmemekte bulunduğu ve teşkilâta tam olarak göstermediğini nazara alarak yeni ve ihtiyaçlara uygun bir kanun lâyihası hazırladık. Bu kanunla, hatta ismi üstünde tereddütler izhar edilen bu müessesenin adı konuluyor ve teşkilâta tesbit edilmiş bulunuyordu. Büyük Millet Meclisinde esaslı münakaşaları celbeden bu kanunla Devlet Konservatuarı, nasıl talebe alınacağına kadar, ana yasasını kurmuş demektir. Hemen ifade edeyimki aradan geçen bir yıldan pek az fazla bir zamana rağmen, müessesenin bizi memnun eden inkışafı, yeni bazı kanunî hükümler almaya Vekilligimizi icbar edecek hale gelmiştir. Bu değişmeyi bir kararsızlık değil, canlı bir varlığın büyümesi ve bilhassa çabuk büyümesi manasına almalıdır. 2)

Reisicumhur İnönü, 1940 senesinde, meclisin yeni içtima devresini açış nutkunda bu kanuna ve dolayısıyla Konservatuvara da temas buyurmuşlardır: "Mearif işlerinde kabul buyurduğumuz köy enstitüleri ve Devlet Konservatuarı kanunlarının hayırlı tatbikleri şimdiden iftiharî mucip vaatlerle doludur..."

Musiki ve tiyatro sanatında türk çocuklarının yaratma kabiliyetlerini iyi bir inkışaf yolunda görerek memnun olmaktadır. Devlet Konservatuarı, kabul buyurduğumuz kanunla daha verimli bir tekâmüle doğru yürüyebilecektir (Ülkü, 1940, cilt XVI, sayı 93, sahife 200)

20.V.1940 tarihinde Büyük Millet Meclisinde kabul edilen 2829 numaralı kanunla Devlet Konservatuarı iki kısma ayrılmıştır: a) Müzik kısmı, b) Temsil kısmı. Müzik kısmı şu şubeleri ihtiva eder: 1) Kompozisyon 2) Orkestra idaresi 3) Piyano, org, harp 4) Yaylı sazlar 5) Nefesli ve vurma sazlar 6) Teganni Opera muganniliği, Koro muganniliği, konser muganniliği

Temsil kısmı şu şubelere ayrılır: 1) Opera 2) Tiyatro 3) Balet.

Konservatuar orta ve yüksek olmak üzere iki tahsil derecesini ihtiva etmektedir. Konservatuvara bağlı bir tiyatro ve opera tatbikat sahnesi kurulmuştur. Opera, Tiyatro ve balet şubelerinde okuyan talebe ayrıca bir sene müddesinin tatbikat sahnesinde tatbikat görür. Tatbikat talebesine 85 lira burs verilir.

1) Bunlar yenilemediği için balet şubesi de hemuz açılmamıştır.

2) Mearif Vekili Bay Hasan Âli Yücel'in Diploma tevzii merasimindeki nutkundan.

TDVISAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-104/20

İlk Talimatname.-¹⁾Hemen hemen bu kanunla aynı zamana tesadüf etmek üzere Konservatuvar bir talimatnameye de kavuşmuştur(II.IV.1940).Bu talimatnamenin teşkilat kısmında artık her şubenin tahsil müddetleri belli olmuştur.Bunlardan kompozisyon,piyano,yaylı sazlar,orkestra idaresi şubeleri 9 sene ,opera şubesi 7,tiyatro şubesi 5 senedir.²⁾Son ikişer seneler yüksek devreyi teşkil eder.Nefesli ve vurma sazlar şubesi 7 senedir.

1)Esasları daha 1934 kongresinde düşünülmüş olan bu talimatname,diğer taraftan Profesör Hindemit'in,profesör Ebert'in de tavsiye ettiği esasları göz önünde tutmak suretile 1938-39 senesinde Konservatuvar meclisi tarafından seçilen hususi bir komitaya hazırlattırılmış,sonra da haftalarca Güzel Sanatlar Umum Müdürü veya Şube Müdürünün riyaseti altında,Konservatuvar meclisince münakaşa ve tesbit edilmiştir.Bu meyanda müessesenin muadleti ,memleketin umumî tedris sistemine de intibak ettirilmek suretile mezunlara Lise ve Yüksek Okul diplomalarına muadil diploma vermek esası düşünülmüş ve bu hususlar Talim ve Terbiyece tasdik ve Vekâlikçe kabul edilmiştir.Devlet Konservatuvarını,Avrupadaki benzerlerinden ayrıran bu cihet onun mühim bir hususiyetini teşkil etmekte oldu.Cevat Memduh Altar'ın Mütferen bana bildirdiğine göre,müzik tahsilini esas tutmakla beraber talebesine umumî kültür veren ve mezunlarına her hangi bir yüksek mektebi takip etmek lîyskat ve hakkını kazandıran bu neviden ancak iki müessese daha vardır,bunların ikisi Almanya'da olup birinin mezisi asırlar önceye giden,Leipzig müzik lisesi,öteki de Frankfurt a/Main de son senelerde açılan diğeri bir lisedir.

2)emsil şubesi ilk açıldığı zaman Opera şubesi 5 ve tiyatro şubesi 3 sene idi.Lise ve Öğretmen Okulu mezunlarını alıyordu(Vekâletin Maarif Müdürlüklerine tamimi,5.IV.1938 tarih ve 10232/5 sayı)Aynı sene gazetelere verilmek üzere sureti Müzik Öğretmen Okuluna tebliğ edilen ilanda(14 Eylül 1938 tarih ve 4/3425 sayı)tiyatro için enaz 3 sene ve opera için de en az 5 sene denmektedir.Sonradan Ebert'in raporu üzerine(24 Mart 1939)opera ve tiyatro şubelerine birer ihzarî ve birer tatbikat sınıfı ilâve edilerek birincisi 7 ve ikincisi 5 seneye çıkarılmıştır.

Tiyatro ve opera bölümlerine müşterek bir reji sınıfı ilâve edilmek üzeredir.Bu sınıfta tiyatro ve operanın tatbikat sınıflarını muvaffakiyetle bitirmiş olanlardan reji mesleğine hususi bir kabiliyet gösterenler alınacaktır.kendilerine psikoloji,estetik,resim,plan dersleri de gösterilecektir. Bu şubenin tahsil müddeti iki sene olacaktır.Ebert böyle bir sınıfın açılmasını eskidenberi istemektedir.Müstakbel Türk tiyatrosunun keyfiyeti orkestra şefi ve rejisöre ihtiyaç gösterdiğinden talebelerin arasında bu cihete de şevk uyandırılması lazımdır.Bunlara arkadaşlarıyla daha küçük reji temrinleri yaptırılması,umumî bilgilerinin artırılmasına hizmet edilmesi(bilhassa edebiyat,sanat tarihi ve lisan)taslak ve perspektif çizmek öğretilmesi...ve bunlara bir mütehassısın nezareti altında Avrupada tetkik seyahatları yaptırılması tavsiye ediliyor(8 Mart 1939).Bu maksatla iki talebe,Ertuğrul İlgın ve Mahir Canova,Birincisi Ebert'le İngiltereye,İkincisi Braun'la birlikte Almanya'ya bir tetkik seyahatı yapmışlar,operaların,tiyatroların nasıl sahneye konduğunu,rejâ faaliyetini,bir eser sahneye gelinceye kadar nasıl çalışıldığını etraflıca görmüşlerdir(Ertuğrul İlgın'ın bu seyahata ait raporu)

O zaman hayatta olan İngiltere Başvekili Çemberlayn talebemize iltifat ve İngiliz gazete ve mecmuaları Ankarada leyli ve meccani bir tiyatro müessesesi bulunuşunu hararetle bahis mevzuu etmişlerdir.Başvekil Bay Çemberlayn de,İngilterede hala hususi ellerde ve şirket halinde idare edilen bu gibi müesseselerin,memlekette kültürün inkişafı bakımından mühim rol oynayamadıklarını tebarüz ettirmiş ve türklere başarmaya muvaffak oldukları bu kültür vazifesinin,İngiltere için de bir intisal nümunesi olmasını temenni ettiğini bildirmiştir.Başvekilin bu sözleri,İngiliz gazete ve mecmualarının maktuaları ve tercümelere o zaman bazı resimlerle beraber bir dosya içinde,Reisicumhura takdim kılınmıştı.Çemberlayn'in,bu zamanda Avrupanın bu cadı iskemlesinde Başvekil olarak oturmakdansa Ankara'Konservatuvarının koro sıralarında talebe olarak ders almayı ne kadar iğinden istediğini de Ebert bir mektubunda yazıyor(

Ertuğrul burada Ebert tarafından Toskanini'ye de takdim edilmiş,meşhur sanatkar ona:Türkiye'nin Ankara'da bir Devlet Konservatuvarı açacak kadar sanatı benimsediğinden dolayı çok sevindiğini söyliyerek,yakın zamanda eyi ve olgun vermesi temennisinde bulunmuştur.

Not! [Bu not müteakip Sayfaya geçiyor]

Bay Raport'un de aynı tarzında bulun-
mayan (Leftin raporı, 8 Mart 30.3.1938, 5-21)

Tiyatro, operâ ve kompozisyon şubelerine en az ortaokulu bitirenler, diğer şubelere ilkökul mezunları alınır. Ayrıca her şubenin yaş, müzikal kulağa sahip olma, istidat, ses güzelliği gibi hususi şartları da vardır.

Talebe meslek derslerinin yanında, umumî bilgilerini temin maksadile, orta ve lise devresinde, konservatuvar talebesine lüzumu olacak kadar kültür dersleri de görülür.

Kabul imtihanında muvaffak olan namzet talebenin asıl talebe olabilmesi için girdiği ihzar sınıfında, şubat ve haziran aylarında bir eleme imtihanı geçirmesi şarttır. Bundan başka şu imtihanlar vardır: Sınıf geçme imtihanı (her ders senesi sonunda) Bütünleme ve Engel imtihanı (her ders senesi başında), sınıf atlama imtihanı (sınıf geçme imtihanında bir yukarı sınıfı takip edebilecek derecede muvaffak olan talebe için olup bütün tahsil devresi esnasında bir defaya mahsustur), mezuniyet imtihanı (orta devreden yüksek devreye ve yüksek devreden mezun olurken)

Tedris Heyeti.-Bu gün, yabancı öğretmenler de dahil olmak üzere, konservatuvar da 60 a yakın öğretmen vardır. Her şube tedrisatının yolunda gitmesini, şube öğretmenlerinin kendi aralarında çalışmalarını daha faydalı ve ahenkdar kılmayı temin etmek üzere birer şube şefi mevcuttur. Bu şube şeflerinden müteşekkil bir de Müşavir Heyet vardır. Vazifesi Konservatuvarı alâkadar eden bütün işleri müzakere ve bunlar hakkında vekilliğin tasvibile meşrut-kararlar vermektir.

Konservatuvarın umumî meselelerini müzakere etmek üzere, bütün öğretmenlerin iştirakile senede en az üç defa toplanan bir de konservatuvar meclisi vardır. Tatbikat Sahnesi.-Opera ve tiyatro şubelerinde tatbikat sınıfına geçen talebelerin tatbikat yapmaları için kurulmuştur. İlâve edeyim ki bu tatbikat sahnesi haricinde, bilhassa opera şubesininin tatbikat sahnesi faaliyetine, Nurullah Şevket Taşkıran ve Semiha Berksoy gibi Avrupada tahsil etmiş profesyonel sanatkarlarımız da iştirak ettirilmişlerdir. Bu cihetle, tatbikat sahnesi çalışmalarının fevkinde addedilmesi lâzım gelen bu ciheti, iltibasten kurtarmak maksadile, Profesyonellerin de iştirak ettikleri veya edecekleri opera temrin ve temsillerine, Profesör Ebert'inde tensibile "Konservatuvarın opera Stüdyosu faaliyeti" adı verilmiştir. Şimdilik ancak iki sanatkarı bulunan bu stüdyoya yarın konservatuvarın yetiştirdiği sanatkarlar da iltihak ettiği zaman bir stüdyodan bahsetmeğe de daha çok hakkımız olacaktır.

B. John Christie, Maarif Vekilliğine gönderdiği bir mektupta: Ertuğrul İlgin'i çok sevdikleri ve kendisine üç hafta sonra İngiltere kraliçesi Mary'nin huzurunda temsil edilecek olan Verdi'nin "Mecbeth" operasında Flenjio Banco'nun oğlurulu verildiği ve İlgin'in rolü muvaffakiyetle başardığı zikredilmektedir. Evening Herald gazetesinin 7 Haziran 1939 tarihli Çarşamba nüshasında da şu yazılar vardır: Bir Türk gençiy Glyndebourne'de okuyacak? Glyndebourne operası ilk seneci talbesini karşıladı Bu zat, festival idare eden bir profesör Karl Ebert'in Ertuğrul İlgin adlı genç bir talebesidir. Profesör Ebert, üç senedenberi Ankara'de yeni tesis edilen devlet tiyatro ve opera mektebini organize etmektedir.

B. İlgin, İngilterede (mükemmel bir dekor içinde mükemmel bir opera) adlı eserin sahneye vazedeliliğini tetkik etmek için gelmiştir. Glyndebourne festivali müessisi şimalî Devon'daki Instow şehrinden Bay Christie 'dir." (Ulus, 23 Temmuz 1939)

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 058-106/10

Burası küçük mikyasta bir tiyatro sayılır, Sahne ressamaları, dekorcuları, tekni-
sienleri, erkek ve kadın terzi atelyeleri, marangozları ve boyacıları ile bu-
rası, hele temsil zamanlarında, bir çalışma uğultusu içindedir. Oynanacak oyunla-
rın her şeyi burada hazırlanır: desenler çizilir, maketler yapılır, kostümler
biçilir, dikilir, dekorlar yapılır, çatılır, boyanır. Provalar, tadiller, tekrar
provalar olur. Yalnız sahne, tatbikat talebesinin çalışmasına yarayacak şekilde
henüz tadil edilmemiştir. Bu cihettan çalışmalar, Evkaf apartmanı, Halkevi, Cebe-
ci arasında mütemadî bir gidış gelişle örgülenir.

Gerek Tatbikat sahnesinin vereceği temsiller için, gerekse tiyatro ve opera
talebesinin temrinleri, münferit çalışmaları için ders malzemesi olarak garp
dillerinden bir çok piyesler tercüme ve operalar adapte ettirilmişdir. Bunların
içinde birer perdeliklerden başlamak üzere modern veya klasik muhtelif eserler
mevcuttur. En çok Tiyatro eserleri ve hemen her dilden, Fransızca, İngilizce, İtal-
yanca, Almanca ve Ruscadan, Tercüme edilmiş olup bu gün Konservatuvar repertu-
varında altmışa yakın büyüklü küçüklü tiyatro eseri vardır. En çok Fransızcadan
(40 kadar) tercüme yapılmış olup bundan sonra sırasile İngilizce, Almanca,
Rusca ve İtalyancadan yapılan tercüme gelmektedir.

Eserleri tercüme edilen muharrirler arasında: A. Chehoff, A. de Musset, Beau-
marchais, Bernard Shaw, Galsworthy, Georges Courtelins, Gilbert Muray, Goethe,
Goldoni, Henri Bataill, Henri Duvernois, H. İbsen, Jean Cocteau, J. M. Barrie, Jules
Renard, Lessing, Maeterlinck, Shaekspere, Synge vardır.

Operaların adaptasyonu, bu işi yapacak mütehasıs müzikçilerin azlığından
dolayı, tiyatrolar kadar zengin değildir. Şimdiye kadar ona yakın opera adapte
edilmiş olup bunların arasında: Eugen d'Albert (Abreise, tek perde), Humperding
(Hanzel und Gratel); Leoncavello (Palyaço); Mascagni (Cavaliere Rusticana); Mozart
(Bastien ve Bastienne); Puccini (Batterfly; Tosca) bulunmaktadır.

Bunlardan başka muhtelif bestekâfların eserlerinden Lied, aya, madrigel, ko-
ro ve muhtelif ses ansamblleri tercüme ettirilmiş olup yekünü 400 ü bulur.

Sahne için hazırlattırılmış olan bu eserlerin haricinde, yine bu mevzularla
alâkası olmak üzere tiyatro, opera ve müzik şubelerini ilgilendiren, sanatın
başka cepheleeri hakkında rehberlik edecek, mevzu üzerinde bilgiyi artıracak
eserler, el kitapları, biyografiler ve sairiyi de bu yekûna kattığımız zaman,
bu sahada da ne kadar çok çalışıldığını ve çalışmalardan alınacak semereleerin
zenginleşmesi için ve talebenin meslek kültürüne sahip olarak yetişmesi için
hiç bir gayret e fedakârlıktan kaçınılmadığını derhal tasavvur mümkünleşir.

1) Konservatuvarın açılmasından sonra ilk üç senelik çalış-
ma İlk Temsiller.-

1) İlk Temsiller deyince, doğrudan doğruya umuma verilmiş olanları kastediyorum.
1939 mayısında toplanan Neşriyat Kongresi azalarına Konservatuvarın çalışma-
ları hakkında bir fikir vermek üzere, Cebecideki salonda bir müsamere veril-
mişti? Program şu idi: 1-Palyaço operasından diyalog, 2-Bastien ve Bastienne,
3-Yeşil Papagan, 4-Viyolense! Solo, 5-Haydutlar, 6-Cürüm ve Ceza, 7-Satılmış Niş-
anlı operasından düo, 8-Hamlet. Tiyatro eserlerinin şüphesiz tamamı değil, ba-
zı sahneleri oynanmıştı.

Bu müsamereye ait uzun bir makle yazan Halit Fahri Ozansoy, her parçayı
oyunyanların üzerinde ayrı ayrı durduktan sonra yazısını şöyle bitiriyordu: "Türk ze-
câsinin, ilim gibi sanatın da her şubesinde metodla çalışırsa hep böyle mu-
vaffakiyetler yaratacağına şüphe yok. Buna o gece bir kerre daha iman ettim.
Te anı hazırlanan bir müsamerede bile bu muvaffakiyeti gösteren talebelerin
dürekli hazırlıktan sonra daha nelere muktedir olabileceklerini hem
ayret, hem zevkle derin derin düşünürüm. (Som Posta, 13 Mayıs 1939).

malalarının netice'leri ilk defa II.I.1940 günü akşamı,Cebeci'de mektebin küçük salonunda davetlilere arz edildi.Bu temsil,e,Konservatuarı her zaman lütuf buyurdıkları yakın alakalarıyla bahtiyar eden Milli Şefimiz de şeref bahsettiler.Talebe Maurice Maeterlinck'in "Evin İçi" ve Molyer'in "Gülünç kirberlar" adlı piyeslerini muvaffakiyetle oynadılar.

Daha sonra,opera şubesi de Mozart'ın "Bstien ve Bstienne"ini ve Batterfly' ikinci perdesini 24.VI.1941 tarihinde Halkevi sahnesinde,yine Milli Şefimizin huzurlarında temsil ettiler.Temsillerin sonunda talebeyi kabul buyuran Milli Şef,kendileri sanat hayatları boyunca rehberlik edecek olan şu direktif ve iltifatlarda bulunmuşlardı:

"Evvvelâ şunu söyleyeyimki daha bu işin başlangıcındasınız.Bu günkü muvaffakiyetiniz iyi bir başlangıca delalet eder.Bu muvaffakiyet ilerideki tekâmülünüz için size daha çok çalışma kuvveti vermelidir.

Bana burada iyi saatler geçirttiniz,bunun için hepinize teşekkür ederim.

Bir çok arkadaşlardan muvaffakiyetleriniz işittim.Bir kerre de kendim gördükten sonra şuna kanaat getirdimki hepiniz istikbalin birer yıldızı olmağa namzetsiniz.Siz kendi şahsî yükselişinizi değil,bütün milletin her ferdeine sanat duygusunu aşılıyarak hep beraber yükselmeyi düşünmelisiniz.Yalnız iyi birer sanatkâr değil,karakterli tam insanlar olmağa çalışmalısınız.

Unutmayınki siz bir terbiye müessesesi kuruyorsunuz.Bu dürüst çalışmalarınızla size başta ben olmak üzere hepimiz elimizden gelen yardımı yapacağız.

Tekrar ediyorumki daha bu işin başlangıcındasınız.İleride daha büyük muvaffakiyetler kazanabilmek için hergün biraz daha çoğalan gayretle çalışmalısınız."

Bu başlangıcı daha o'gun şekilde,Otelci Kadın piyesi,Toska(ikinci perde) ve Batterfly operaları takip etti.Batterfly temsilinin sonunda,Halkevinin Şark salonunda Milli Şef sanatkârları kabul buyurmuşlar ve kendilerine iltifatlarını ve direktiflerini tazelemişlerdir:

"Görüyorsunuzki çok çalışmışsınız.Muvaffak oldunuz,tebrik ederrim.Sizden bu muvaffakiyetin daha büyüklerini bekleriz.Biz sabırlıyız.Sizin de sabır ve aşkla çalışmanızı isteriz.

Bu büyük sanata bir inkilâp hamlesi içinde başlamış bulunuyoruz.Bu sanat sanatların en yükseğidir.Bu sanatı ileri götüreceksiniz.

Israrla,bıkmadan,inkilâp ve sanat aşkile çalışacaksınız, ve behemehal muvaffak olacaksınız.Ümidimiz sizlerde.

Hepinizi tekrar tebrik ederrim."¹⁾

1)Ebert,1936 da,o zaman Başvükül bulunan İsmet İnönü'ye,bir konserden sonra Konservatuarda takdim edildiği zaman,millî şefin ilk suali şu olmuştur

-Ne zaman bir tiyatro ve operamız olacaktır?

Ebert,bir hemiyet mi,yoksa bir keyfiyet mi arzu edildiğini istifsar etmiş ve İnönü derhal

-Keyfiyet tabii

demişlerdir.

Ebert bunun üzerine ilk tiyatro temsilini üç ve ilk opera temsilinde en erken beş sene sonra sahnede görebileceklerine söz vermiştir. Batterfly operasının tam temsilinden sonra,sanatkârların millî şefin iltifatlarına mazhar oldukları sırada Ebert'in Zatıdevletlerine verdiği söz tuttu demesi üzerine aziz millî şefin

-Biz de sabrettik

buyurmaları,bu beş sene evvelki konuşmanın hatırasına telmihtir.

Konservatuvar talebesi, "Gülünç kibarlar"ı, 24 Marttan 5 Nisana kadar temsiller vermek üzere memleketimize gelmiş olan Komedi Fransez artistlerinin önünde de oynamışlardır. Germaine Rouer, bu temsilin sonunda intibalarını şöyle anlatmıştır:

-Talebeleriniz çok ümit vericidir. Bilhassa Mascarille' i oynayan (Ertuğrul İlgün) kızlarınız kadınlık ve zarafetleriyle çok hoşuma gittiler. Sonra eser sahneye çok iyi konulmuştu. Molyeri anlamak kabiliyetleri bizi hayran etti. Oyun tarzı itibarile de hakikati kavramış olduklarını görmekten memnuniyet duyduk. Sonra, Konservatuvar talebesinin büyük kabiliyet ve istidatlarının, kendilerini memleketimizde çok mütehassis eden iki şeyden biri olduğunu ilâve ediyor (Güzel Sanatlar Mecmuası, sayı, II, S. 163/4).

Müntaz Faik Fenik Ulus gazetesinde, bu temsilde bulunan Komedi Fransez artistlerinin intibalarını toplamış bulunuyor (Ulus, 4.VI.1940): Dün bir taraftan eseri seyrederken diğer taraftan iki buçuk asır evelki Molyerin bugünkü mümessillerine bakıyorum. İşte Jean Yonnel büyük bir alâka ile piyesi seyrediyor. Marie Bell bile siyah gözlüklerini çıkardı, yüzünün hatları genişlemeğe başladı. Aimé Clariond'un gözlerinin kenarına tebesümler birikmiş. Catherine Fontenay neşe ile gülüyor. Germanie Rouer'nin kızıl dudakları arasından mütemadiyen beyaz dişlerini farkediyoruz. Eser mütemadi alkışlarla kesiliyor. Erkek kadın bütün Molyere, Molyeri alkışlıyor..

Gençlerin oyun başlarken gösterdikleri üzüntünün beyhude olduğunu anlıyorum. Nitekim eseri takdim eden Ertuğrul İlgün evelâ sahnenin önüne çıktığı zaman Les précieuses ridicules'ü Comédie Française artistleri önünde oynamanın kendilerini Les Prétencieuses ridicules mevkiine düşürüp düşürmeyeceğini sormuştu. Fakat bu ince espritli sözleri alkışlarla karşılandı. Oyun başladığı zaman Fransız artistleri doğrudan doğruya Molyerle yani hem kendi kendileri, hem de ecdatlarıyla yani bütün Fransız tiyatrosu ile karşıkârşıya bulduklarını gördüler...

Bütün piyes alâka ile takip edildi. Temsilden sonra beş altı defa perde açılıp kapandı ve talebeler uzun uzun, tekrar tekrar alkışlandılar..

Şimdi misafirlere çay ikram ediliyor. Talebeler, yüzlerindeki makyajlarıyla Fransız artistlerinin arasındadır. Daha henüz elbiselerini bile değiştirmemişlerdir.

Madam Catherine Fontenay'i Ertuğrul İlgün'le, Muazzez'in arasında görüyoruz:

-Harika diyor. Emin olunuz fevkalade oynadılar...

Duruyor, duruyor ve tekrar ediyor:

-Harika! .. Hele jestleri.. Hele selam almaları.. Dans sahnesi cidden mükemmeldi!

Biz soruyoruz:

-Biraz mübalaga görmediniz mi?

-Katıyen. Molyer'i böyle oynamak lâzım. Emin olunuz, biz bunu bu kadar oynayamayız. Çünkü biz katı ve dar kaideler içinde çalışırız. Halbuki esere ruhunu vermek lâzımdır. Eserin ruhu da budur. Talebeler İtalyan usulüne göre oynadılar.

İtalyan usulü biraz tulust demektir. Onun için soruyoruz:

-Yani tulust mı sezdimiz?

-Fakat bu tulust jestlerdir, tam yerinde ve doğrudur. Molyer'i böyle oynamak

lâzımdır.

No 059-106/20

Marie Bell, hem Muazzez'i, hem baba rolündeki genci, hem Neriman'ı, ve hem Ertuğrul İgin'i tebrik ediyor:

-Bravo diyor. Muvaffakiyet bu kadar olur. Bravo!..

Bu sözler misafirlerin bir cemilekârlığı mı, bir nezaketi mi?...

Çünkü misafirlikte nezaketle, hakikatin hududunu anlamak çok zordur. Fakat o kadar heyecanla tebrik ediyorlar ki bunu sade bir nezaket eseri kabul edemiyoruz:

Madam Fonteney duruyor duruyor ve başını iki tarafa sallıyarak:

-Cidden söylüyorum. Hakikaten harikulâde... Sonra Clariond'a dönüyor ve iki genç kız sanatkârın oyununa işaret ederek:

-O ellerinin hareketini ne güzeldi. Ne kadar kadınlık vardı! Ne ince kadın kadın eli hareketleri idi onlar!.. Sonra gözlerive mimikler...

Yonnel de aynı fikirdedir. O da aynı heyecanla tebrik ediyor ve gençleri harikulâde buluyor..

Hele Ertuğrul için bütün artistlerin fikri şudur:

-Müthiş bir şey..

Artistler, sevgi tezahürleri arasında konservatuvardan ayrılıyorlar.

Komedi Fransez artistlerinden sonra, tanınmış rejisör Jeaque Copeau'da Konservatuvarı ziyaret ve Konservatuvar talebelerinde gördüğü şevkten ve çalışmalarından hararetle bahsetmiştir. Opera ve tiyatro talebeleri tarafından kendisine muhtelif sahneler gösterilmiş olup gördüklerinden heyecanlanan Jeaque Copeau da talebeye Molyerden bizzat bir sahife okumak suretile konservatuvardaki çalışmalara iştirak etmek zevkinden adeta kendini alamamıştır.

Tiyatro şubesinin bu sene çıkan ilk sanatkârlarile opera şubesinin tatbikat sınıfına geçen talebesi artık bir devlet tiyatrosuna giden yolun başında bulunuyorlar.

Devlet Konservatuvarının ehemmiyeti, türk veya yabancı bütün mütehassısların raporlarında hemen aynı şekilde tebarüz ettirilmiş bulunuyor. Hükümetin, millî bir türk tiyatrosu kurmak hususunda taşıdığı şevkli arzuyu tahakkuk ettirerek ilk vasıta konservatuvardır! Bu tiyatro milletin kültür iradesinin bir ifadesi ve halkın estetik ve sanat terbiyesinin vasıtası olacaktır. Daha sonra bu, başka kültür milletlerinde o kadar yüksek derecede görüldüğü veçhile, üzerinde manevi meselelerin münakaşa edildiği ve umumî, beşerî meselelere ideal bir hal çaresi gösterilen bir platform olacaktır. Onun için bu millî türk tiyatrosu yalnız başka milletlerin manevi servetinin mümessili değil, belki aynı zamanda dram, komedi, opera ve operet sahalarında da millî eserlerin mühim bir mahreki ve saiki olacaktır. Bu sebeple yaşayan türk müelliflerinin yetişmesine ve aynı zamanda bir türk yüksek dilinin yayılmasına ve işlenmesine yarayacaktır. Millî bir tiyatronun bu gayelerine ulaşmasına konservatuvar hizmet eder" Ebert'in bir yazısından aldığımız bu satırlar, Türkiyede bir Devlet Konservatuvarının kurulduğu üç aylık bir teşiş için Londra'ya gönderdiğimiz talebemizden öğrenen Glyndebourne operasının sahibi

John Christie I), Festivalin kapanış nutkunda şöyle diyordu: İngilizler henüz bir devlet tiyatrosu, opera ve konservatuarı açamadılar. Hala bu sanat devletleşmeyip de zengin sermayelerin elinde kaldığından dağınık bir çalışma neticesinde istifade yarıya iniyor. Türkiye, buraya opera stajı için talebeler yolladığı halde yazık ki bu operada İngilizlerden bir tek talebe yoktur. İngiltere içinde hiç bir opera ve tiyatrosu İngiliz talebesi yoktur." (Ertuğrul'un bu seyahate ait raporu, S-19)

x x x x x x

Devlet Konservatuarının pek genç bir mazisi olduğu görünüyor. Bu cihetle tarihçesinin mükemmel ve mevsuk şekilde yazılması kolay gibi görünür. Fakat işe ciddi olarak başlandığı zaman güçlükler derhal kendini göstermiştir. Bilhassa Musiki Muallim Mektebi zamanına ait vesikaları derli toplu bulmak, hatta sadece bulmak imkânı hiç ele geçmemiştir. Onun konservatuarı istihalesini aydınlatma işi daha bol kaynaklara dayanmakla beraber, bunlarda da eksikler vardır. Başka başka yerlerden, resmî dosyalardan, kendilerinden, hususi ellerden tedarik edilen vesikalardan ve içinde bulunanların bana anlattıklarından istifade edilmişse de göremediklerim de vardır sanırım. Bunlara bütün eyi niyetle çalışmış ve tam gücümü sarfetmiş olmakla beraber, doğrudan doğruya benden gelen eksikleri de katınca noksanların ve belki de hataların yekünü gayet tabii büyüyecektir. Yalnız bu tarz itiraf, affa medar olagelmıştır.

Bu çalışmalarımı bir çok arkadaşlar desteklemişlerdir. Orta Tedrisat Umum Müdürü Bay Hayri Ardaç, Musiki Muallim Mektebinin ilk kuruluşundan itibaren yedi seneyi geçen bir zamana ait hatıralarına ve bildiklerini bana anlatmış; Yüksek Tedrisat Şube Müdürü Hamdi Akverdi bu mevzu ait dosyalardan istifade hususunda delâlet ve müsaade etmiş; Güzel Sanatlar Şube Müdürü Bay Cevat Memduh Altar'la Bay Profesör Ebert şahsî ve hususi dosyalarını bana iare etmek lütfunda bulunmuşlardır. Cevat Memduh Altar, uzun seneler fasılasız bu işin içinde bulunduğu için sahip olduğu kıymetli malumatı ve vesikaları bana vermiş tarihçenin daha noksansız ve hatasız olarak meydana çıkması hususunda çok yakın katkı göstermiş ve benden hiç bir yardımı esirgememiştir; Devlet konservatuarı hakkında dikkate değer bir eser hazırlamış olan Bay Mahmut Ragıp

I) B. John Christie, Maarif Vekilliğine gönderdiği bir mektupta: Ertuğrul İlg'in'i çok sevdiğini ve kendisine üç hafta sonra İngiltere kraliçesi Mary'nin huzurunda temsil edilecek olan Verdi'nin "Macbeth" operasında Flencio Bnoç'un oğlu rolü verildiği ve İlg'in'in rolü muvaffakiyetle başardığı zikredilmektedir. Evening Herald gazetesinin 7 Haziran 1939 tarihli Yargamba nüshasında da şu yazılar vardır: Bir türk genci Glyndebourne'de okuyacak? Glyndebourne operası ilk ecnebi talebesini karşıladı. Bu zat, festival idare eden bir profesör Karl Ebert'in Ertuğrul İlg'in adlı genç bir talebesidir. Profesör Ebert, üç senedenberi Ankara'da yeni tesis edilen devlet tiyatrosu ve opera mektebini organize etmektedir.

B. İlg'in, İngilterede (mükemmel bir dekor içinde mükemmel bir opera) adlı eserinin sahneye vazedilişini tetkik etmek için gelmiştir. Glyndebourne festivali müessesisi şimali Devon'daki Instow şehrinden Bay Christie'dir." (Ulus, 23. Temmuz, 1939)

Kösemihal, bu basılmamış eserinden faydalanmamı kolaylaştırmıştır.
~~Hepsine ayrı ayrı ve candan teşekkürlerimi tekrarlarım.~~

Orhan Şaik Gökyay

TDVİSAM
 Kütüphanesi Arşivi
 No 059-106/10

Orhan Şaik Gökyay

BB.
 بیچ اندر و فائده نیه Unat
 اعتبارا بدون بداندیشی زنده عهد سینه تیک ~~بیچ~~ ویرت ایلان کد زنده
 صینه آیر آیر و جان نکلان تله (۱۰۱).